

Biblia-tanulmányok 2004/4.

I. rész

DÁNIEL KÖNYVE

BIBLIAISKOLÁK KÖZÖSSÉGE

DÁNIEL KÖNYVE

Biblia-tanulmányok

2004. IV. negyedév

DÁNIEL KÖNYVE

*BIBLIAISKOLÁK KÖZÖSSÉGE
BUDAPEST, 2004*

A tanulmányt összeállította:

VANKÓ ZSUZSA

A Biblia-tanulmány elektronikus változata
a <http://kerak.biblialap.hu> internetcímen olvasható

**Kiadja a Keresztény Advent Közösség megbízásából
a Bibliaiskolák Közössége**

1121 Budapest, Remete u. 16/A

Telefon: (06-1) 391-0181, fax: (06-1) 391-0182

honlap: www.bibliakiado.hu, www.biblialap.hu

e-mail: bikkiado@freemail.hu

Felelős kiadó: *Czinkota András*

Felelős szerkesztő: *Egerváriné Árvai Márta*

Nyomdai előkészítés: *Bibliaiskolák Közössége*

Nyomtatás: Reménység Alapítvány Nyomdája (Nágocs)

TARTALOM

BEVEZETÉS	7
<i>I. tanulmány – 2004. október 2.</i>	
DÁNIEL PRÓFÉTA ÉLETE	9
<i>Függelék</i>	23
<i>II. tanulmány – 2004. október 9.</i>	
A TÖRTÉNELEMFORMÁLÓ ISTEN I.	28
<i>III. tanulmány – 2004. október 16.</i>	
A TÖRTÉNELEMFORMÁLÓ ISTEN II.	43
<i>Függelék</i>	57
<i>IV. tanulmány – 2004. október 23.</i>	
„MI LESZ AZ UTOLSÓ NAPOKBAN?”	64
<i>Függelék</i>	81
<i>V. tanulmány – 2004. október 30.</i>	
A NÉPEK HÁBORÚIBÓL KIEMELKEDŐ VILÁGHATALMAK EGYMÁST KÖVETŐ SORA	82
<i>Függelék</i>	99
<i>VI. tanulmány – 2004. november 6.</i>	
AZ ANTIKRISZTUSI HATALOM TEVÉKENYSÉGE A MENNYEI ÍTÉLET, ÉS AZ EMBERFIA HATALOMÁTVÉTELE	104
<i>Függelék</i>	124
<i>Ábitatok minden napra</i>	
OKTÓBER	130
NOVEMBER	131

BEVEZETÉS

Dániel próféta könyvének legfőbb ajánlója maga Jézus Krisztus. Értelemszerűen az egész könyvre is érvényes felhívása, amelyet a próféta irat egyik kijelentésére vonatkozóan tett: „*Aki olvassa, érte meg!*” (Mát 24,15) Engedelmeskedünk-e ennek a felszólításnak? Tanulmányozzuk-e ezt a könyvet úgy – olyan lelkiismeretes alaposással és komoly imádsággal –, mint akik valóban meg akarjuk érteni?

Komoly lelki érdekünk fűződik ehhez. Jézus felhívása ugyanis Dán 12,10 kijelentésére hivatkozik, mely szerint „*a vég idején*” – amikor a könyv addig bepecsételt jövendölései is megnyílnak (12,4) – „*az értelmesek értik*” majd e könyv próféciáit. Különösen azokhoz intézte tehát Jézus a szavait, akik a vég idején élnek. Abban a beszédében hangzott el, amelyben a vég idejével és az Ő visszajövetelének előjeleivel kapcsolatos kérdésre válaszolt.

A Szentírás kijelentései arról tanúskodnak, hogy a végidőnek is a végső szakaszában járunk már. Ezért egészen közvetlenül és személyes módon szól hozzánk Jézus felhívása: „*Aki olvassa, értse meg!*” Törekedjünk tehát úgy tanulmányozni Dániel könyvét e negyedév során, hogy valóban megértsük. Kérjük ehhez Isten Szentlelke segítségét, aki – Jézus ígérete szerint – „*elvezérel minket minden igazságra, és a bekövetkezendőket megjelenti nekünk*” (Ján 16,13).

Feltétlenül az „*értelmesek*” közé kell tartoznunk, ha a győzők között akarunk lenni a végidő nehéz időszakában. A valódi megértésnek, az üzenet elfogadásának mélyreható következményei lesznek személyes életünkben. Ezt mondja Dán 12,10 azokról, akik a vég idején „*értik*” e könyvet: „*Megfihérednek, megtisztulnak és megpróbáltatnak.*” Tévesen gondolják egyesek, hogy a bibliai jövendölésekkel való foglalkozás csupán az értelem dolga, s Dániel könyve csak tárgyi ismereteket nyújt a bekövetkezendőkről. Valamennyi bibliai prófécia Isten megváltási

tervéről szól, amelynek középpontja Jézus Krisztus, a mi Megváltónk. A bibliai próféciaik helyes tanulmányozása az üdvözítő Krisztussal való mély, benső ismeretséghez, s ezáltal a Vele való közösséghez vezet, ami átformáló erővel hat egész lényünkre és jellemünkre.

Az is megíratott az „*értelmesekről*”, hogy „*fényleni fognak*” és „*sokat az igazságra vezetnek*” (12,3). Dániel könyvének megértése olyan nagy horderejű igazságok megértéséhez, s ezzel együtt olyan mély lelki átváltozáshoz segíthet hozzá, hogy az éjszakában fénylő világossággá válhatunk mások számára is, amennyiben igazán az elménkbe és szívünkbe fogadjuk üzenetét.

Luther Márton így határozta meg, miért olyan értékes ez a könyv, miért annyira hasznos és reménységet adó a tanulmányozása minden keresztény számára: „Dániel próféciai nem egyedül azért íratnak, hogy e történetről és az elközelgő sanyarúságokról tudomást szerezzünk, és kíváncsiságunkat új hírekkel elégítsük meg, hanem hogy a jámborok megvigasztaltassanak, szívük felviduljon, hittel és reménységgel erősíttessenek meg állhatatosságukban: mert itt szemükkel és fülükkel is meggyőződhetnek arról, hogy nyomorúságuknak egyszer vége szakad, megszabadulnak a bűnöktől, a haláltól, az ördögtől, és minden gonoszságtól... Láthatjuk, hogy Dániel látomásait és álmait minden rettenetük ellenére víg szívvel fejezi be, Krisztus és országa eljövételét ígérve... Aki tehát haszonnal akarja fogatni... [annak] szíve Üdvözítőnk, Jézus Krisztus bizonyosan megígért eljövételével vigasztalódják és teljék meg, mert Ő az, aki üdvösséggel és boldogsággal megvált bennünket.” (*Előszók a Szentírás könyveihez*, Magyarországi Luther Szövetség, Budapest, 1995; 95–96. o.)

DÁNIEL PRÓFÉTA ÉLETE

1 *Ki a szerzője Dániel próféta könyvének?*

Mát 24,15 „Mikor azért látjátok majd, hogy az a pusztító utálatosság, amelyről Dániel próféta szólott...”

Jézus idézett kijelentése szerint Dániel könyve lapjain maga a próféta szól hozzánk. Ma a keresztény teológusok közül sajnos alig vallja ezt valaki. Az az állítás (amely a valóságban csupán nagyon ingatag alapon álló feltételezés), miszerint Dániel könyve az i. e. II. században, a makkabeus szabadságharcok idején keletkezett, szinte mozdíthatatlan dogmává lett a keresztény teológiában. Ritka az ilyen józan, tárgyilagos megállapítás: „A számos ellenvetés ellenére, amit a szakértők felhozhatnak... nincs semmi megalapozott ok tagadni, hogy az i. e. VI. században élt Dániel az egész mű szerzője.” (G. L. Archer: *Survey of the Old Testament Introduction*, 1964, 10. kiadás, 1975, 383. o.)¹

Számos régészeti bizonyosság és logikai érv meggyőzően tanúskodik amellet, hogy Dániel könyve semmiképpen nem keletkezhetett a feltételezett késői időszakban, hanem az i. e. VI. századra kell tenni keletkezése idejét.

Azok számára, akik meggyőződtek „a teljes Írás Istentől ihletett voltáról” (2Tim 3,16), döntő jelentőségű Jézus idézett kijelentése is. Figyelembe kell venni azt a tényt, hogy olyan fontos jövődöléseket, jelképes, prófétikus kijelentéseket, mint amelyeneket Dániel könyve

1 Lásd még a fejezet végén lévő függelékét.

tartalmaz, csak az jegyezhetett le pontosan, aki látta és hallotta ezeket, amikor átvette a prófétikus kinyilatkoztatást Istentől. Utalást is találunk Dániel könyvében arra, hogy a próféta azonnal feljegyzést készített az Istentől kapott kinyilatkoztatásról (Dán 7,1).

2 *Milyen adatokat találunk a könyvben, amelyek segítenek meg- határozni Dániel életének idejét? Hogyan válaszolhatjuk fel élete főbb eseményeit, mérföldköveit?*

Dán 1,1. 3–4. 6 „Jojakim, Júda királya uralkodásának harmadik esztendejében jött Nabukodonozor, a babiloni király Jeruzsálemre, és megszállta azt... És mondta a király Aspenáz-nak, az udvarmesterek fejedelmének, hogy hozzon az Izráel fiai közül és királyi magból való s előkelő származású ifjakat, akikben semmi fogyatkozás nincsen, hanem akik ábrázatra nézve szépek, minden bölcsességre eszesek, ismeretekkel bírnak és értenek a tudományokhoz, akik alkalmasak legyenek arra, hogy álljanak a király palotájában, és tanítsák meg azokat a Káldeusok írására és nyelvére... Voltak pedig ezek között a Júda fiai közül: Dániel, Ananiás, Misael és Azariás.”

Dán 10,1 „Czírusnak, Persia királyának harmadik esztendejében egy ige jelenteték Dánielnek.”²

Dán 12,13 „Te pedig menj el a vég felé, és majd nyugszol, és felkelsz a te sorsodra a napoknak végén.”³

Az idézett igéből kitűnik, hogy Dániel fiatal volt, amikor számos honfitársával együtt fogságba vitték Babilóniába, a babilóniai király, Nabukodonozor Júda országa ellen vezetett első hadjárata idején (i. e. 605). Utolsó prófétai látomását pedig Círusz uralkodásának harmadik

2 Ez a mondat a Dániel könyvében található utolsó nagy történelmi próféciaát vezeti be.

3 Látomása végén így szólt Isten Dániel prófétához.

évében kapta, amikor közeli halálát is bejelentette neki Isten. Círus harmadik éve: i. e. 532.⁴

I. e. 605 – i. e. 532 = 73 év. Ennyi időt töltött Dániel Babilóniában a babilóniai, majd a perzsa udvar királyi főtisztviselőjeként és Izráel Istenének prófétájaként. Megérte a hetvenéves babilóniai fogság végét, örülhetett az első fogolycsapatok hazaindulásának, de ő maga már nem tért vissza szülőföldre. Hatalmas idő, hosszú, küzdelmes élet és szolgálat. Ha 18 évesnek vesszük Dánielt fogságba vitelekor, és úgy számítjuk, hogy utolsó látomása évében meg is halt, akkor életkora 91 év volt. Így kb. i. e. 623-ban születhetett.

Dániel próféta életének időrendi adatait tehát így vázolhatjuk fel:

kb. 623	Születése, valószínűleg Jeruzsálemben.
605	Babilóniába vitele fogolyként Nabukodonozor trónra lépési évében.
605–602	Tanulóévek a káldeusok iskolájában.
602	Első prófétai szolgálata a babilóniai udvarban Nabukodonozor uralkodásának ⁵ 2. évében, amikor a király Istentől adott álmát megmagyarázta, isteni kinyilatkoztatás alapján.
553/52	Prófétikus álom Belsazar 1. évében (7. fejezet).
550/49	Prófétikus látomás Belsazar 3. évében (8. fejezet).
538	A próféta imája a jeruzsálemi szenthelyért Jeremiás próféciáinak tanulmányozása nyomán, és a 9. fejezetben prófétikus kinyilatkoztatás a méd Dárius 1. évében.
535	Círus 1. éve.

4 Círus Babilónia feletti uralkodási éveit Dániel könyve és Ezsdrás könyve alapján nem Babilon bevételétől (i. e. 538) számítjuk, hanem a méd Dárius halálától. A méd Dárius Círus társuralkodója volt egy rövid ideig, miután a médek és perzsák meghódították a babilóniai birodalmat.

5 A babilóniaiak az uralkodók trónralépési évét (amely rendszerint csonka év volt) nem számolták az uralkodási évek közé, hanem külön vették, és trónralépési évnek nevezték. (Ha európai szokás szerint számolnánk az i. e. 602-es esztendő, Nabukodonozor uralkodása 3. évének tekintenénk.)

532 A 10–12. fejezetben olvasható prófétikus kinyilatkoztatás, és valószínűleg a próféta halála is ugyanebben az esztendőben.

Nevezetes események és kortársak:

- 630 körül Habakuk és Sofóniás próféták működése.
627/26–580 Jeremiás próféta működése.
622 Jósiás király vallási reformja Júdában (2Kir 22–23. fej., 2Krón 34–35. fej.).
605 Nabukodonozor első hadjárata Júda ellen.
605–535 A 70 éves babilóniai fogság ideje (Jer 25,11–13; 29,10).
597 Nabukodonozor második hadjárata Júda ellen. Újabb júdabeliek, köztük Ezékiel fogságba vitele.
586 Nabukodonozor harmadik hadjárata Júda ellen. A jeruzsálemi templom és az egész város teljes pusztulása.
593/92–570 Ezékiel próféta működése a babiloni foglyok között.
535 Círus rendelete a zsidók hazatéréséről és a templom újjáépítéséről. A deportáltak első csoportjának hazatérése Zorobábel fejedelem és Józua főpap vezetésével.

Bizonyára hatással volt Dániel hitbeli és lelki felkészítésére még ott-hon, Júdában két próféta, Habakuk és Sofóniás számos jövendölése. Habakuk és Sofóniás előre szóltak a babilóniai fogságról, amely Isten fenyítéke a hitehagyó, bűnbe sülyedt Júdának, és szóltak Isten kegyelméről azok iránt, akik magukat megalázva keresik Őt e feddés idején. Közvetlenül Dániel születése után valósult meg Jósiás király vallási reformja, amely feltétlenül hatott a próféta szüleire és neveltetésére. Ugyancsak hatással lehetett a gyermek és ifjú Dánielre Jeremiás próféta, aki állhatatos küzdelmet folytatott a nép megtéréséért. Elháríthatatlan istenítéletként hirdette meg, hogy Júda királysága megszűnik, a nép és az ország babiloni uralom alá kerül. A történelmi fenyíték elfogadását, a babiloni királynak való szolgálatot, a megalázott helyzetben való megtérést jelölte meg egyetlen helyes hitbeli magatartásként.

„Csodálatos jövendöléseket mondott Jeremiás Júda országa történetének utolsó éveiben... A szabadulás ígérete kellemes zeneként hatott azok fülének, akik állhatatosan imádták az Urat. Az előkelő és egyszerű otthonokban, ahol a szövetséget megőrző Isten tanácsait még min-

dig tiszteletben tartották, újra és újra elismételték a próféta szavait. A gyermekeket is mélyen érintették ezek a szavak, maradandó benyomást tettek fiatal és fogékony lelkükre... Dánielt és társait erőssé tette a hitben az a tanítás, melyet a szülői házban kaptak, így váltak állhatatossá az élő Istennek, a menny és a Föld Teremtőjének végzett szolgálatban. Amikor Joakim uralkodása kezdetén Nabukodonozor első ízben ostromolta meg és vette be Jeruzsálemet, Dánielt és társait másokkal együtt fogságba vitte. Kiválasztotta őket a babiloni udvar szolgálatára. A héber foglyok hite a végsőkig próbára tétetett. De azok, akik megtanultak bízni Isten ígéreteiben, teljes nyugalmat találtak, bármit kellett átélniük az idegen országban.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, A közelgő végzet c. fejezetből)

Dániel valószínűleg ismerte a később ugyancsak fogságba vitt Ezékiel prófétát (Ezékiel név szerint is szól jövődöléseiben a kortárs Dániel prófétáról: Ezék 28,3; 14,14. 20).

Isten prófétájaként Dániel csak azt jegyezte fel gazdag élettörténetéből, amire Isten utasította. Önmaga teljesen háttérben marad írásában. „Mély hatást gyakorol az a tény, hogy a próféta olyan tartózkodóan hallgat önmagáról. Ő, aki a világ első birodalmában vezető államférfi volt, egyetlen szót sem jegyzett fel önkényesen a saját tetteiről. Aki olyan pozíciót foglalt el, mint Dániel, termékenyebb, gondolatgazdagabb lehetne bármely más írónál, hiszen ő nagy uralkodók fő tanácsadója volt, és kétségtelenül nagy protektora [védelmezője] népének. De egyetlen szót sem szól veszélyeiről, terveiről, tanácsadásairól a hetven hosszú év alatt. Semmit sem mond azokról a dolgokról, amelyeket munkált, semmit sem szól azokról a gonosz dolgokról, melyeket megakadályozott.” (E. B. Pusey: *Daniel, the Prophet*, New York, 1885, 88–89. o., idézi: Archer, i. m.) Dániel próféta a prófétai fegyelem szerint írt: csak azt foglalta könyvébe, amire Isten Szentlelke utasította és ihlette (vö. 2Pét 1,20–21).

3 *Mikor foglalta írásba Dániel próféta az Istentől nyert kinyilatkoztatásokat?*

Dán 7,1 „Belszárnak, a babiloni királynak első esztendejében álmot látott Dániel, fejének látásait az ő ágyában. Az álmot akkor följegyezte, a dolog velejét elmondta.”

Dán 12,4. 13 „Te pedig, Dániel, zárd be e beszédeket, pecsételd be a könyvet a végső időig: tudakozzák majd sokan, és nagyobbá lesz a tudás... Te pedig menj el a vég felé, és majd nyugszol, és felkelsz a te sorsodra a napoknak végén.”

A könyv idézett soraiból arra következtethetünk, hogy a próféta azonnal, amint kapta, feljegyezte az Istentől kapott prófétikus kinyilatkoztatásokat. 2Pét 1,21 alapján bizonyosnak tekinthetjük, hogy mennyei készíttést, utasítást is kapott ehhez, és a Szentlélek ihletése segítette őt abban, mit és hogyan örökítsen meg.

A kinyilatkoztatások és események részenként való feljegyzésére utal az a tény is, hogy a könyv szövege 2,4-től a 7. fejezet végéig arám nyelvű. A 2. fejezet 4. versében vált át a leírás héberről arám nyelvre, amikor a bölcsek szíriai nyelven szólnak a királyhoz. (Az arám vagy szír nyelv volt ebben az időben a birodalom közigazgatásának nyelve.) Valószínű, hogy ettől kezdve folytatólagosan írta le feljegyzéseit a próféta, és egy ideig arám nyelven folytatta.

Az első fejezet utolsó verse alapján – amely utal arra, hogy még Círusz első évében is a babiloni udvarban volt Dániel – arra következtethetünk, hogy élete vége felé (Círusz első évében) kezdte meg korábbi feljegyzéseinek összerendezését a próféta, valószínűleg halála közeledtére gondolva. Úgy tűnik, ekkor írta meg az 1. fejezetet, bevezetésül addigi feljegyzéseire. Círusz harmadik évében kapta az utolsó prófétikus kinyilatkoztatást. Ekkor vette át Istentől azt az utasítást is, hogy zárja le, pecsételje be a neki adott kinyilatkoztatásokat, és így hagyja az utókorra. Azt a kijelentést is kapta, hogy csak a vég idején fogják teljesen megérteni az általa közölt jóvendöléseket, amikor sokan kutatják majd. Közeli halálát is ekkor jelentette meg Isten. A próféta bizonyára igyekezett véglegesen egybeszerkeszteni és lezárni feljegyzéseit, hogy összefüggő bizonyágtételt alkossanak.

4 *Elmondhatjuk-e Dánielről – mint Isten minden prófétájáról –, hogy Isten „szent embere” (2Pét 1,21) volt? Miben állt az életműve, milyen feladatokat bízott rá Isten?*

Vegyük számba a következő igék alapján, hogyan minősítették Dániel jellemét és istenfélelmét kortársai, sőt maga Isten is?

a) Így ismerték őt a babiloni udvarban:

Dán 4,5–6 „Végezetre bejött élém Dániel... akiben a szent isteneknek lelke van, és elmondtam néki az álmod: Baltazár, az írástudók elseje [feje], tudom, hogy a szent isteneknek lelke van benned, és semmi titok sem homályos előtted, az én álmom látásait, amiket láttam, és azoknak jelentését beszéld el nékem.”

Dán 5,11. 14 „Van egy férfiú a te országodban, akiben a szent isteneknek lelke van, akiben a te atyád idejében értelem, tudomány és az istenek bölcsességéhez hasonló bölcsesség találták, és akit Nabukodonozor király, a te atyád, az írástudók, varázslók, káldeusok és jövendölők fejévé tón.”

.....

.....

.....

b) Ellenségei is kénytelenek voltak elismerni feddhetetlen jellemét:

Dán 6,4–5 „Akkor az igazgatók és tisztartók igyekeztek okot találni Dániel ellen a birodalom dolgai miatt, de semmi okot vagy vétket nem találhattak, mert hűséges volt, semmi fogyzakozás, sem vétek nem találtatott benne. Akkor mondták ezek a férfiak: Nem találunk ebben a Dánielben semmi okot, hacsak nem találhatunk ellene valamit az ő Istenének törvényében!”

.....

.....

.....

c) Ilyennek látta hitét és életét a méd Dárius király:

Dán 6,3 „Dániel felülhaladta az igazgatókat és a tisztartókat, mivelhogy rendkívüli lélek volt benne, úgyhogy a király őt szándékozott tenni az egész birodalom fölé.”

Dán 6,16. 20 Szólt a király, és mondta Dánielnek: A te Istened, akinek te szüntelen szolgálsz, ő szabadítson meg téged!... Mikor közel ért a veremhez, szomorú szóval kiáltott Dánielnek...: Dániel! Az élő Istennek szolgálja, a te Istened, akinek te szüntelen szolgálsz, meg tudott-e szabadítani téged az orosz-lánoktól?”

d) A menny értékelése:

Dán 9,21–23 „Gábrriel... szólt nékem: A te esedezésed kezdetén egy szózat támadt, és én eljöttem, hogy megjelentsem, mert te kedves vagy.”

Dán 10,11. 19 Így szólt a mennyei követ Dánielhez: „Dániel, kedves férfiú! Értsd meg e beszédeket... Kedves férfiú, békeség néked, légy erős, bizony erős!”⁶

A kiemelkedő, igaz emberek mellé sorolta őt az Úr, Ezékiel próféta által közvetített üzenetében is:

Ezék 14,14. 16 (vö. *Ezék 28,3*) „Ha volna ez a három férfiú közöttük: Noé, Dániel és Jób... igazságukkal csak a maguk lelkét szabadítanák meg, azt mondja az Úr Isten.”

6 A „kedves”-nek fordított héber kifejezés pontos jelentése: kedvelt, szeretett, akiben Isten örömét leli.

Dánielre az istenfélelmével, jellembeli kiválóságával, megszentelt képességeivel arányos feladatot bízott Isten:

a) Fogoly népe érdekeinek képviselője volt a babiloni és a perzsa udvarban. Isten megengedte a fogság fenyítékét népe életében bűneik miatt, de még ekkor sem szűnt meg kegyelme a hívő maradék iránt: odaállította prófétáját az ellenséges birodalmak kormányzásának székhelyére, azok uralkodói mellé, hogy ott az Ő akaratát, tanácsát képviselje, és ezáltal oltalmazza népét.

b) Pogány királyok megtérésre vezetése, bizonyosságtevés a pogány népek előtt az egy élő és igaz Istenről – ez volt a próféta második nagy feladata. Nabukodonozor megtérése nyilvánvaló az igei leírásból. Bel-sazar királynak sajnos az elvetés ítéletét kellett hallania a prófétától. De a méd Dárius és a perzsa Círus esetében ismét az volt Dániel feladata, hogy személyes megtérésüket is munkálja bizonyosságtevésével.

c) Az idők végéig terjedő érvényű, nagy horderejű üdvtörténeti próféciaák közvetítése volt a próféta harmadik, legnagyobb feladata.

„Azt a világosságot, melyet Dániel közvetlenül Istentől nyert, az utolsó időkben élők számára adta az Úr. Az Ulai és a Hiddekel partján látott látomás most van beteljesedőben. Rövidesen az összes előre kijelentett esemény bekövetkezik.” (Ellen G. White: *A Te Igéd igazság*, 99. o.)

„Ajánljuk, hogy minden buzgó keresztény olvassa Dániel könyvét, vigasztalást és nagy hasznot jelent számukra ez utolsó, nyomorúságos időkben... Azt találjuk Dániel könyvében, hogy az összes álom és látomás – bármely félelmetesek legyenek is – mindig örömmel és vigassággal végződnek, Krisztus és országa eljövételével. Ezért a fő hitcikkelyekért, a Krisztus eljövételéről való tanításért adattak ezek a látomások, és ezért őriztetek meg számunkra.” (Luther Márton: *Schriften*, VI. köt., 942–943. o., idézi L. R. Froom: *The Prophetic Faith of our Fathers*, Washington, II. köt., 267., 273. o.)

5 *Emeljük ki Dániel jellemének néhány különlegesen megragadó vonását. Írjuk a felsorolt igék mellé (csak egy-két szóval), hogy a próféta mely jellemtulajdonságáról tanúskodnak.*

a) *Dán 2,26–28. 30* „Szólt a király, mondta Dánielnek, akit Baltazárnak neveztek: Csakugyan képes vagy megjelenteni nékem

az álmot, amelyet láttam, és annak értelmét? Felelt Dániel a király előtt: A titkot, amelyről a király tudakozódott, a bölcsék, varázslók, írástudók, jóvendómondók meg nem jelentették a királynak. De van Isten az égben, aki a titkokat megjelenti, és ő tudtára adta Nabukodonozor királynak, mi lesz az utolsó napokban... Nékem pedig ez a titok nem bölcsességből, amely bennem minden élő felett volna, jelentetett meg, hanem azért, hogy a megfejtés tudtára adassék a királynak.”

b) *Dán 4,24* „Azért, oh király, az én tanácsom tessék néked: vétkeidről igazság által szabadulj, hamisságaidtól a szegényekhez való irgalmasság által. Így talán tartós lesz a békességed.”

Dán 5,22–23 „Te, Belsazar, az ő fia, nem aláztad meg a szívedet, noha mindezt tudtad. Sőt felemelkedtél az egek Ura ellen, az ő házának edényeit elődbe hozták, te és a te főembereid, feleségeid és ágyasaid bort ittatok azokból, és az ezüst- és arany-, érc-, vas-, fa- és kőisteneket dicsérted, akik nem látnak, sem nem hallanak, sem nem értenek, az Istent pedig, akinek kezében van a te lelked, és előtte minden utad, nem dicsőítetted.”

c) *Dán 6,10–11* „Dániel pedig, amint megtudta, hogy megíratott az írás, bement az ő házába, és felső termének ablakai nyitva voltak Jeruzsálem felé. Háromszor napjában térdeire esett, könyörgött és dicséretet tett az ő Istene előtt, amiként azelőtt cselekedett. Akkor azok a férfiak berohantak és megtalálták Dánielt, amint könyörgött és esedezett az ő Istene előtt.”

d) *Dán 9,5. 18. 20–21* „Vétkeztünk és gonoszságot műveltünk, hitetlenül cselekedtünk, és pártot ütöttünk ellened, eltávoztunk

tunk a Te parancsolataidtól és ítéleteidről... Hajtsad, én Istenem, a Te füledet hozzánk, hallgass meg, nyisd meg szemeidet, és tekintsd meg a mi pusztulásunkat, a várost, amely a Te nevedről neveztetik, mert nem a mi igazságunkban, hanem a Te nagy irgalmasságodban bízva terjesztjük eléd a mi esedezéseinket... Még szóltam és imádkoztam, vallást tettem az én bűnömről, és az én népemnek, az Izráelnek bűnéről, és esedezésemet az Úr elé, az én Istenem elé terjesztettem az én Istenem szent hegyéért, mikor... Gábiel, akit előbb a látomásban láttam... megilletett engem.”

6 *Mi mindennek volt szerepe abban, hogy Dániel ilyen jelleművé fejlődött?*

Négy döntő dologra kell gondolnunk:

a) Dániel ifjúságától – sőt bizonyára gyermekségétől – fogva hitet és engedelmességet gyakorolt Isten és az Ő parancsolatai iránt: *Dán 1,8* „Dániel eltökélte az ő szívében, hogy nem fertőzteti meg magát a király ételével és a borral, amelyből az iszik, és kérte az udvarmesterek fejedelmét, hogy ne kelljen magát megfertőztetnie.”

Dániel életének titka nem csupán abban rejlik, hogy már gyermek- és ifjúkorában ismerhette Istent. Ilyen kiváltságuk sokaknak van, és ennek pozitív eredménye mégsem kamatozik, nem mutatkozik meg olyan kiemelkedően a jellemükben. Dániel nemcsak elismerte és szerette az igazságot, hanem szentnek tartotta Isten parancsolatait, abszolút erkölcsi kötelességnek tekintette az irántuk való engedelmességet. Becsülte, komolyan vette Istent. Nemcsak gyönyörködött Isten törvényében, hanem engedelmeskedett is az Ő szavának.

b) Hosszú élete folyamán hatalmas, megedző próbákon és nehézségeken ment keresztül, amelyek hitbeli és lelki növekedéshez segítették őt:

Jak 1,3 „Tudván, hogy a ti hitetek megpróbáltatása kitartást szerez.”

„Dániel története, ha mindent megírtak volna, olyan fejezeteket nyitna meg előttetek, melyek megmutatnák a kísértéseket, amelyekkel szembe kellett szállnia, a gúnyt, irigységet, gyűlölködést, amit el kellett viselnie. Dániel megtanult uralkodni a nehézségeken. Nem a saját erejében bízott, hanem egész lelkét és minden gondját feltárta mennyei Atyja előtt, s hitte, hogy Isten hallja őt. Megnyugvásban és áldásban is részesült...

Dániel nyugodt és derűs gondolkodást sajátított el, mivel tapasztalta, hogy Isten a barátja és segítője. A rá váró fárasztó kötelességek könnyűvé váltak, mivel Isten világosságát és szeretetét vitte be munkájába.” (Ellen G. White: *Youth Instructor*, 1886. aug. 25.)

A mi életünkben a nehézségek és próbák is sokszor gyümölcstelenek. Azért van ez így, mert lázongunk és kesergünk, ahelyett, hogy megaláznánk magunkat Isten előtt, és az Ő szabadításáért esedeznénk, ahogyan Dániel tette. Ezáltal a megpróbáltatások áldássá alakulnának át a mi életünkben is.

c) Isten Igéjének odaadó kutatója volt:

Dán 9,2–3 „Uralkodásának első esztendejében én, Dániel, megfigyeltem a könyvekben az esztendők számát, melyekről az Úr Igéje lett Jeremiás prófétához, hogy hetven esztendőnek kell eltelni Jeruzsálem omladékain. És orcámat az Úr Istenhez emeltem, hogy keressem Őt imádsággal, böjtöléssel, zsákban és hamuban.”

Dániel „az Úr Igéjéért” tisztelte a más próféták által adott kinyilatkoztatást is, és meg akarta érteni az üzenetet, amelyet általuk közölt Isten. Az Úr Igéjében keresett útbaigazítást kora történelmi eseményeinek megértéséhez, amelyek Isten népe sorsával és a megváltás művével függtek össze. Figyelmesen kutatta a prófétai kijelentéseket, és amikor ennek ellenére sem értett valamit, akkor böjtöléssel és könyörgéssel kért világosságot Istentől. Így viszonyulunk-e Isten Igéjéhez mi is?

d) Különleges imaéletet élt:

Dán 2,17–20, 23 „Ekkor Dániel hazament, és elmondta e dolgot Ananiásnak, Misáelnek és Azariásnak, az ő társainak, hogy kérjenek az eget Istenétől irgalmasságot e titok végett, hogy el ne vesszenek Dániel és az ő társai a többi babiloni bölcssekkel együtt. Akkor Dánielnek megjelentetett az a titok éjjeli látásban. Áldotta akkor Dániel az eget Istenét. Szólt Dániel, és mondta: Áldott legyen az Istennek neve örökkön-örökké, mert övé a bölcsesség és az erő...

Néked adok hálát, atyáim Istene, és dicsérlek én téged, hogy bölcsességet és erőt adtál nekem, és most megjelentetted nekem, amit kértünk tőled!”

Dán 6,10 „Dániel... háromszor napjában térdeire esett, könyörgött és dicséretet tón az ő Istene előtt.”

Dán 9,18/b és 20 „Nem a mi igazságunkban, hanem a Te nagy irgalmasságodban bízva terjesztjük eléd a mi esedezéseinket... Még szóltam és imádkoztam, és vallást tettem az én bűnömről, és az én népemnek, az Izráelnek bűnéről, és esedezésemet az Úr elé, az én Istenem elé terjesztettem az én Istenem szent hegyéért.”

Dán 9,3 „Orcámat az Úr Istenhez emeltem, hogy keressem Őt imádsággal, könyörgéssel, böjtöléssel, zsákban és hamuban.”

Dán 10,2–3. 12 „Azokban a napokban én, Dániel, bántódtam három egész hétig. Kívánatos étket nem ettem... és sohasem kentem meg magamat, míg el nem telt az egész három hét... [A mennyei követ] mondta nekem: Ne félj, Dániel, mert az első naptól fogva, hogy szívedet adtad megértésre és sanyargatásra

a te Istened előtt, meghallgattattak a te beszédeid, és én a te beszédeid miatt jöttem.”

Ilyen-e a mi imaéletünk is? Szokásunk-e naponta háromszor magányosságban imádkozni? Vagy talán ma már nincs szükségünk ennyi és ilyen elmélyült imádságra? Szokásunk-e vallást tenni bűneinkről, és hálát adni, „dicséretet tenni” Istenünknek imádságunkban?

Nehézségek, válságok idején megosztjuk-e terhünket hívő társainkkal, kérjük-e, hogy ők is imádkozzanak velünk? Részt veszünk-e mi is teljes szívből a közös könyörgésben, amikor mások kérnek, hogy imádkozzunk velük és értük?

A böjtölés segítő eszközhöz folyamodunk-e nagy nehézségek vagy lelki küzdelmek idején?

Szoktunk-e az Isten művében tapasztalható gondok miatt, Isten neve megdicsőüléseért is imádkozni, vagy mindig csak a személyes problémáinkért?

Mély tisztelettel és alázattal, ugyanakkor hittel imádkozunk-e, mint akik tudjuk, hogy semmi érdemünk vagy jogcímünk nincs igényt tartani Isten áldására, de bízunk abban, hogy mégis kérhetünk Jézus nevében, Krisztus áldozata, Isten nagy irgalmassága alapján?

FÜGGELÉK⁷

Érvek és ellenérvek Dániel könyve feltételezett i. e. 2. századi keletkezésére vonatkozóan

1. érv:

A történelmi pontatlanságok Dániel könyvében későbbi keletkezésre utalnak. A felrótt pontatlanságok:

- Dán 1,1 és Jer 25,1 ellentéte.
- Nabukodonozorról úgy beszél Dániel könyve, mint Babilon városának építetőjéről (lásd 4,25–27).
- Belszár az Újbabiloni Birodalom utolsó uralkodója az 5. fejezet szerint.
- A méd Dárius uralkodása Círusz győzelme után, 5,31; 6,28 és 9,1 szerint.

Ellenérvek, amelyeket az archeológia újabb eredményei szolgáltattak:

- A trónra lépési és uralkodási év különbsége a királyok uralkodási évének babiloni szokás szerinti számításánál. Ezért nincs ellentét Dán 1,1 és Jer 25,1 között.
- Nabukodonozor valóban Babilon városának építetője volt (lásd pl. az *Ókori történelmi chrestomatiában* közölt ékírásos Nabukodonozor-feliratok szövegét; Tankönyvkiadó, Budapest, 1965, 227–228. o.).
- Belszár valóban az utolsó babiloni király, mert mint Nabonid fia, társuralkodó lett apja uralkodásának utolsó éveiben (lásd pl. az *Ókori történelmi chrestomatiában* a Nabonid krónikája c. ékírásos szöveget, 227–228. o.).
- A méd Dárius személyét még homály fedi, nemlétezésére sem lehet abszolút bizonyítékokat felhozni. Halvány ókori irodalmi nyom (Xenophón megjegyzése *Kürosz nevelkedése* c. művében) azért létezik.

⁷ A tanulmányok végén található függelékeket azoknak ajánljuk, akik szeretnének jobban elmélyülni az adott témában.

2. érv:

Az arám, perzsa és görög nyelvi hatások későbbi eredetre vallanak. Arám nyelvű Dániel könyvében pl. egy hosszú szakasz: 2,4–7. fejezet.

Ellenérvek:

– A Qumránban megtalált Dániel-töredékekben is arám nyelvű ugyan-ez a szakasz. Ma már tudjuk, hogy az arám nyelv általánosan ismert, használt társadalmi nyelv volt az i. e. 6. században.

– A 15 perzsa szó a szövegben a kortörténeti háttér alapján szintén természetes, nem a késői keletkezés bizonyysága.

– A három görög szó (mindhárom zenei kifejezés: kitharis, psalterion, symphonia) sem bizonyíték a késői keletkezés mellett. Ismert pl. egy i. e. 522–486 tájékáról való felirat, amelyet egy susai palota falán találtak: „Ennek a falnak a díszítése Ioniából való.” Egy lesbosi görög költő i. e. 600 körül írja, hogy testvére a babiloni hadseregben szolgál. Sargon asszír uralkodó (i. e. 8. század) Ciprus, Ionia, Lídia és Cilicia területéről való görög foglyok eladásáról beszél. Megvolt tehát a kapcsolat a görög kultúrával is.

3. érv:

A héber kánonban Dániel könyve nem a próféták, hanem az Írások nevű részben szerepel.

Ellenérv:

A csoportokra osztásnál az a szempont dominált a héber kánon kialakításánál, hogy Dániel könyve részben emlékirat jellegű. Az Ószövetség i. e. 250 körüli időből való görög fordításában a próféták közé sorolták Dániel könyvét.

4. érv:

Létezik egyfajta teológiai „fejlődésmélet”, amely szerint az angeológia (az angyalokról szóló tanítás), az apokaliptika (a végső dolgokról szóló tanítás), és a feltámadás eszméje csak a babiloni fogság után alakult ki a zsidóság körében.

Ellenérv:

Ez az elmélet csupán fikció, emberi elképzelés, ami semmi érdemi érveléssel nem támasztható alá. Amennyiben valóban létezik isteni kinyilatkoztatás, akkor merő értelmetlenség ez a feltételezés.

5. érv:

IV. Antiokhosz Epifánész (i. e. 175–164) szeleukida uralkodó cselekedeteiről utólagos leírás található prófétikus formában a 7. és a 8. fejezetben. Ez az elmélet a Porphyrius nevű pogány filozófustól ered. Lényege: a makkabeus korszak jellegzetes nacionalizmusa érvényesül Dániel könyvében.

Ellenérv:

Dániel jóakarattal együttműködött a pogány babiloniakkal, médekkel, perzsákkal. Továbbá a Messiás kiirtásáról, a város (Jeruzsálem) és a szenthely végleges pusztulásáról szól (9. fejezet). Ez nem felel meg a makkabeus korszak szellemiségének.

A döntő, pozitív érvek összegzése az i. e. 6. századi keletkezés mellett

– Az archeológiai leletek tanúsítják a szerző kiváló tájékozottságát a 6. századi babilóniai és perzsa viszonyokról. Belsazar neve, és a vele kapcsolatos megjegyzések (főként 5,16/b) az egyik legfontosabb bizonyosság.

– A Holt-tenger melletti Qumránban 1947-ben talált Dániel könyve kéziratredékek az i. e. 2–1. századból valók. Ekkor Dániel könyve már széles körben elterjedt irat volt, erről tanúskodik az, hogy a qumráni közösség könyvtárában is megvolt.

– Dániel könyve szerepel a Septuagintában, amely i. e. 250 körül, tehát a makkabeus korszak előtt keletkezett.

– Josephus Flavius *Antiquitates* c. műve VIII. fejezetének egy

részlete (*A zsidók története*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1966, 42–43. o.): „[Nagy] Sándor Gáza elfoglalása után azonnal Jeruzsálem ellen indult... Jojada főpap... mikor hírért vette, hogy a király már nincs messze a városától, a papokkal és a város népével együtt, más népek-nél soha nem látott ünnepélyes menetben vonult ki a városból, egészen addig a helyig, amelynek Szafin a neve... Sándor... először a főpapot köszöntötte... A zsidók kíséretében bevonult a templomba, a főpap utasítása szerint áldozatot mutatott be Istennek, és a főpapot és a papokat a legnagyobb tisztelettel tüntette ki. Amikor Dániel könyvét is megmutatták neki azzal a jövendöléssel, hogy egy görög ember pusztítja el majd a perzsa birodalmat, ezt a célzást is önmagára vonatkoztatta, és örömmel bocsátotta el a népet.”

Tény, hogy Josephus Flavius *A zsidók története* c. műve sok legendás elemet tartalmaz, és az is, hogy az idézett sorok történeti hitelességét más forrásból ellenőrizni nem lehet. Történeti tény viszont, hogy Nagy Sándor nem rombolta le Jeruzsálemet, és hogy a zsidók sok kiváltságot kaptak tőle, amelyekre még a római korszakban is folyvást hivatkoztak, mivel a rómaiak tisztelték a hellén hagyományokat. Ha Nagy Sándornak valóban megmutatták Dániel könyve 8. fejezetében azt a részt, amely szerint Görögország lép Médó-Perzsia helyére, akkor Dániel könyve nem keletkezhetett az i. e. 2. században.

– Jézus Krisztus Mát 24,15-ben idézett kijelentése szerint „*Dániel próféta szól*”, jövendölt előre Jeruzsálem sorsáról. Amennyiben 2Pét 1,20–21 alapján Jézus hiteles szavának veszi valaki a fenti ígét, Jézust pedig Isten Fiának tartja, ez az egy bibliai kijelentés önmagában is perdöntő érv.

A szerzőségi kérdés jelentősége

Indokolt E. B. Pusey kijelentése: „Dániel könyve... vagy isteni kinyilatkoztatás, vagy csalás.” (*Daniel, the Prophet*, New York, 1885, 75. o.) A 2. századi keletkezés elmélete mindenképpen tág kaput nyit a kétel-

kedésnek Dániel könyve sorsdöntő kijelentéseit, köztük az időmeghatározásokat tartalmazó próféciák hitelességét illetően.

További részletek is olvashatók erről a kérdésről G. L. Archer *Az ószövetségi bevezetés vizsgálata* c. könyvében (Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2001).

A TÖRTÉNELEMFORMÁLÓ ISTEN

I.

Az 1–4. fejezet bizonyágtétele a végidőben élők számára

Dániel könyvének fejezeteit két csoportba sorolhatjuk:

a) Történeti fejezetek, amelyek a gyakorlatban szemléltetik a jövődölések beteljesedését, Isten történelemformáló munkáját.

Ide tartozik az 1–6. fejezet (ezen belül a 2. fejezet felerészben történeti, felerészben pedig prófétikus fejezet).

b) Prófétikus fejezetek, amelyek Isten üdvtervéről adnak kinyilatkoztatást egészen a földi történelem végéig.

Ide tartozik a 2. fejezet prófeciát és próféciamagyarázatot tartalmazó része, valamint a 7–12. fejezet.

Jézus különösképpen a végidőben élő tanítványokhoz intézte azt a felhívását, mellyel Dániel könyve kutatására ösztönöz (Mát 24,15), amint erről már szóltunk. Dániel könyve végén pedig azt a jövődölést olvassuk, hogy a vég idején sokan kutatják majd és teljesen megértik ezt a könyvet (12,4. 10). Dániel könyvében 19-szer fordul elő a *vég* szó. (Az egész Ószövetségben 42-szer.) Valóban a végidőben élők tankönyve ez a bibliai irat. Tévedés azonban azt gondolni, hogy ez a megállapítás csak a könyv prófétikus fejezeteire vonatkozik. Az ún. történeti fejezeteknek is fontos mondanivalójuk van a végidőben élők számára.

1 *Milyen megrendítő isteni végzésről tudósítanak bennünket Dániel próféta könyvének első mondatai? Meghiúsultak-e Isten tervei azáltal, hogy súlyos történelmi fenyegetések voltak kénytelen kiszolgáltatni népét?*

Dán 1,1–4. 6. 17 „Jojákim, Júda királya uralkodásának harmadik esztendejében jött Nabukodonozor, a babiloni király Jeruzsálemre, és megszállta azt. Kezébe adta az Úr Jojákimot, a Júda királyát, és Isten háza edényeinek egy részét, és vitte azokat Sineár földére, az ő istenének házába, bevitte az edényeket az ő istenének kincsházába...

Mondta a király Aspenáznak, az udvarmesterek fejedelmének, hogy hozzon az Izráel fiai közül és királyi magból való, előkelő származású ifjakat, akikben semmi fogyatkozás nincsen, hanem akik ábrázatra nézve szépek, minden bölcsességre eszesek, ismeretekkel rendelkeznek, és értenek a tudományokhoz, akik alkalmasak legyenek arra, hogy álljanak a király palotájában, és tanítsák meg azokat a káldeusok írására és nyelvére... Voltak pedig ezek között a Júda fiai közül: Dániel, Ananiás, Misáel és Azariás... Adott az Isten ennek a négy fiatalnak¹ tudományt, minden írásban való értelmet és bölcsességet.”

„A káldeusok voltak az eszközök, akik által Isten megbüntette engedetlen népét. Júda szenvedése arányban állt ismereteivel, és azokkal az intésekkel, amelyeket semmibe vett és elutasított. Isten hosszú ideig késleltette büntetésüket, de most már meglátogatta őket haragjával. Így kísérelte meg utoljára megállítani Júdát gonosz útján... Teremtőnk és Urunk, akinek hatalma végtelen és büntetése rettenetes, az embert minden eszközzel bűnei felismerésére és megbánására akarja készíteni... Nem támogathat és nem védelmezhet olyan népet, amely elveti tanácsát és semmibe veszi feddéseit. Talán egy ideig visszafogja megtorló büntetéseit, de kezét nem tarthatja vissza örökké...

Izráel fiai között, akiket a hetvenéves fogság kezdetén vittek Babilonba, voltak... olyan emberek, akik sziklaszilárdan ragaszkodtak elveikhez, akiket nem ronghatott meg az önzés, hanem készek voltak bármilyen

¹ Az eredeti szó fiatal is jelenthet.

arat fizetni azért, hogy megdicsőíthessék Istent. Ezeknek az embereknek fogságuk földjén kellett véghezvinniük Isten szándékát, hogy a pogány népek is részesüljenek az Úr megismeréséből fakadó áldásokban... A győzők dicsekedve hivatkoztak arra, hogy az Úr imádói immár Babilónia foglyai, és hogy Isten házának edényeit a babiloni istenek templomába vitték. Ezzel akarták bizonyítani, hogy vallásuk és szokásaik a zsidók vallása és szokásai felett állnak. De pontosan abban a megalázásban, melyet a zsidók Istentől való elfordulása hívott ki, bizonyította be Babilonnak Isten az Ő felsőbbtségét, kívánalmi szentségét és az engedelmesség áldásait. Ezeket a bizonyágtételeket pedig csak azok által adhatta, akik Őhöz hűségesek voltak... Dániel és három társa is azok között volt, akik megőrizték Isten iránti hűségüket. Különösen szép példát mutattak arra, milyenné válhat az az ember, aki szövetségre lép a bölcsesség és hatalom Istenével...

Tudásuk... nem a véletlen műve volt. Ismereteiket a Szentlélek irányításával szerezték, miközben lelkiismeretesen használták fel képességeiket. A bölcsesség forrásával léptek kapcsolatba, és Isten ismeretét tették művelődésük alapjává. Hittel könyörögtek bölcsességért, és imájuk szellemében éltek. Úgy éltek, hogy Isten megáldhatta őket. Kerülték azt, ami gyengíthette volna képességeiket, és minden alkalmat megragadtak, hogy a tudomány valamennyi ágában jártasságra tegyenek szert. Olyan életelveket követtek, amelyekkel együtt járt értelmi képességeik fejlődése. Egyetlen célból igyekeztek gyarapítani tudásukat: hogy Istent megdicsőíthessék. Megértették, hogy csak tiszta értelemmel és krisztusi jellemmel képviselhetik az igaz vallást a pogányság hamis vallásai közepette. Maga Isten tanította őket. Szüntelenül imádkoztak, lelkiismeretesen tanultak, a Láthatatlannal álltak kapcsolatban, Istennel jártak, mint Énok.” (Ellen G. White: *Proféták és királyok*, 265–266., 297., 301. o.)

2 *Mi volt a bithű héber fiatalok első nagy próbatétele Babilóniában? Milyen mondanivalója van ennek a végidőben élő hívők, különösen az ifjúság számára?*

Dán 1,8 „Dániel eltöklelt az ő szívében, hogy nem fertőzteti meg magát a király ételével és a borral, amelyből az iszik, és kérte az udvarmesterek fejedelmét, hogy ne kelljen magát megfertőztetnie.”

Jel 14,4/a és 8 „Ezek azok, akik asszonyokkal nem fertőztették meg magukat, mert szűzek. Ezek azok, akik követik a Bárányt, valahová megy... Más angyal is követé azt [az előbbit], mondván: Elesett, elesett² Babilon, a nagy város! Mert az ő parázsaságának haragborából adott inni minden népnek.³”

„Dániel és társai nem tudták, mi lesz döntésük következménye. Lehet, hogy az életükbe kerül,⁴ mégis elhatározták, hogy a szigorú mértékletesség egyenes ösvényét járják a laza erkölcsű babiloni királyi udvarban.”

(Ellen G. White: *Youth Instructor*, 1898. aug. 18.)

A vég idején is Dániéléhez hasonló „eltökéltségre” van szükség, hogy „Babilon borából” semennyit se igyunk, a legkisebbnek látszó megalkuvással se „fertőztessük meg” magunkat. A veszélyes végidőben, amikor Sátán hitetései és cselvetései a legmegejtőbbek (2Thess 2,8–9),² csak töretlen hűséget tanúsítva lehet megállni, kitartani Isten és az Ő igazsága oldalán.

3 *Hogyan hozza kapcsolatba Isten a képviselőit a hatalmon lévőkkel, hogy előttük az Ő gondolatainak és terveinek tanúságtevőivé legyenek?*

Dán 1,18–20 „Miután pedig elmúlt az idő, amikorra meghagyta a király, hogy eléje vigyék őket, bevitte őket az udvarmesterek fejedelme Nabukodonozor elé. Szólt velük a király, és mindnyájuk között sem találtatott olyan, mint Dániel, Ananiás, Misáel és Azariás... Minden bölcs és értelmes dologban, amely felől a király tőlük tudakozódott, tízszerre okosabbak-

2 Az eredeti szöveg szerint, pontosított fordításban.

3 Az eredeti szöveg szerint, pontosított fordításban.

4 Az udvarmesterek fejedelme – vagy a babilóniai király, ha tudomására jut kérésük – nagyon könnyen a babilóniai fennhatósággal szembeni lázadó ellenállásnak is értelmezhetette volna a király étele, illetve a felajánlása által megnyilatkozó királyi kegy visszautasítását.

nak találta őket mindazoknál az írástudóknál és varázslóknál, akik egész országában voltak.”

Dán 2,1. 26. 47–48 „Nabukodonozor uralkodásának második esztendejében álmokat látott Nabukodonozor, nyugtalan lett lelke, és álma félbeszakadt... Szólt a király, és mondta Dánielnek, akit Baltazárnak neveztek: »Csakugyan képes vagy megjelenteni nékem az álmot, amelyet láttam, és annak értelmét?«... Szólt a király Dánielnek, és mondta: »Bizonynal a ti Istenetek, Ő az istenek Istene, a királyok ura és a titkok megjelentője, hogy te is megjelenthetted ezt a titkot!« Akkor a király fölmagasztalta Dánielt, és sok nagy ajándékot adott néki, hatalmat adott néki Babilon egész tartománya felett, és a babiloni összes bölcseknek elöljárójává tette őt.”

Dánielt és társait az Isten iránti hűség következményeként elnyert kivételes szellemi képességek és lelki intelligencia tették ismertté először a király előtt. Ma is szüksége van Istennek olyan emberekre, akiket hitük, jellemük, szolgálatra való odaszentelődésük, szorgalmuk és hű kötelességteljesítésük révén kivételes szellemi és lelki képességekkel ajándékozhat meg. Olyan hatalmat képviselnek ezáltal a jóra és az igazságra, amely nem maradhat rejtve, és nem lehet gyümölcstelen.

Amikor az Úr egészen szoros kapcsolatot akart létesíteni Nabukodonozor király és Dániel között, egyszerű eszköze volt ehhez. Gondoskodott arról, hogy a király kinyilatkoztatást hordozó álma félbeszakadjon. Ez az apró mozzanat elégséges volt ahhoz, hogy az Ő akarata szerinti irányba terelje az eseményeket. Isten lehetőségei korlátlanok, eszközei pedig megszámlálhatatlanok és kikutathatatlanok, melyeket felhasználhat tervei megvalósításához. Ha van hűséges, igaz ember, akire Isten építhet, akkor semmiféle akadály vagy nehézség nem hátráltathatja az Urat elgondolásai megvalósításában.

A Nabukodonozor félbeszakadt álma miatti válság idején Dánielt erős hite tette alkalmassá arra, hogy Isten eszközül használja fel: „Csak [Dániel] tudott eszesen és határozottan cselekedni, a babiloni bölcsek reménytelenül tehetetlenek voltak. Dániel egy szál magában ragadta magához a vezető szerepet... Egymagában állt helyt, csak Isten állt mellette, aki megadta neki a bölcsességet és erőt ahhoz, hogy úrrá legyen a helyzeten... Nem csupán az életösztön dolgozott benne. Hitből cselekedett, tudta, hogy Isten ott munkálkodik mindabban, ami történik, habár az események jelentőségének egész mélységét talán csak halványan sejtette... Körültekintő és óvatos volt. Viselkedésében nyoma sem volt elhamarkodott magabiztosságnak... Három társát kérte, hogy »kérjenek az egek Istenétől irgalmasságot e titok végett«. S amikor imájuk meghallgattatott, Dánielből alázatos, csodálkozó hálaadás szakadt fel (2,20–22)... Dániel, bár maga sem látott kivezető utat, mégis egész idő alatt tökéletesen meg volt győződve arról, hogy Isten a kellő pillanatban ad bölcsességet bármilyen probléma megoldásához, s bátorságot is ad majd bármilyen fenyegetéssel szemben. Szentül hitte, hogy ha számára átláthatatlan is a helyzet, Istennél mindenképpen megvan a megoldás, és biztos, hogy Ő a legnagyobb tanácsstalanságban is utat mutat... Isten soha nem vall kudarcot... Maga Dániel gyenge és nem tud semmit – ám mégis erős és mindent tudhat, hiszen az élő Istenbe veti bizalmát.” (R. S. Wallace: *Dániel könyve*, Harmat Kiadó, 1998, 49–51. o.)

4 *Milyen összefüggés volt a Nabukodonozor álmában látott aranyfejű szobor, és a későbbiekben a király által felállított színarany szobor között? Hogyan nyilatkozott meg néhány hívő ember büsége ebben a kritikus helyzetben, amikor a sötétség hatalmai győzni látszottak? Mi a mondanivalója ennek a végidőben élő hívők számára?*

Dán 2,31–33 „Te láttad, oh király, és ímé egy nagy kép. Ez a kép, mely hatalmas volt és kiváló az ő fényessége, előtted állt, és az ábrázata rettenetes volt. Annak az állóképnek feje tiszta aranyból, melle és karjai ezüsből, hasa és oldalai rézből, lábszárai vasból, lábai pedig részint vasból, részint cserépből voltak.”

Dán 3,1. 4–5 „Nabukodonozor király csináltatott egy arany állóképet [szobrot], magassága hatvan sing, szélessége hat sing. Felállította azt a Dura mezején, Babilon tartományában... A hírnök hangosan kiáltott: Meghagyatik néktek, oh népek, nemzetek és nyelvek! Mihelyt halljátok a kürtnek, sípnek, citerának, hárfának, lantnak, dudának és mindenféle hangszernek szavát, boruljatok le, és imádjátok az arany állóképet, amelyet Nabukodonozor király állíttatott.”

Dán 3,8. 12. 14–18 „Elmentek azért ebben az időben a káldeabeli férfiak, és vádat emeltek... Vannak zsidó férfiak, akiket a babiloni tartomány gondviselésére rendeltél, Sidrák, Misák és Abednégó. Ezek a férfiak nem becsülnék téged, oh király, a te isteneidet nem tisztelik, és az arany állóképet, amelyet felállítottattál, nem imádják...”

Szólt Nabukodonozor, és mondta nekik: Sidrák, Misák és Abednégó! Szántszándékból nem tisztelitek-e az én istenemet és nem imádjátok-e az arany állóképet, amelyet felállítottam? Ha tehát készek vagytok, mihelyt halljátok a kürtnek, sípnek, citerának, hárfának, lantnak, dudának és mindenféle hangszernek szavát, leboruljatok és imádjátok az állóképet, amelyet én csináltattam. De ha nem imádjátok, tüstént bevettettek az égő, tüzes kemencébe, és kicsoda az az Isten, aki kiszabadítson titeket az én kezemből?

Felelt Sidrák, Misák és Abednégó, ezt mondván a királynak: Oh Nabukodonozor! Nem szükséges erre felelnünk néked. Ímé, a mi Istenünk, akit mi szolgálunk, ki tud minket szabadítani az égő, tüzes kemencéből, és a te kezedből is, ó király, kiszabadít minket. De ha nem tenné is, legyen tudtadra, ó király, hogy mi a te isteneidnek nem szolgálunk, és az arany állóképet, amelyet felállítottattál, nem imádjuk.”

(A történet folytatását lásd Dániel könyve 3. fejezetében)

Jel 13,15. 8. 10/b „Adaték neki, hogy a fenevad képébe lelket adjon, hogy a fenevad képe szóljon is, és azt művelje, hogy mindazok, akik nem imádják a fenevad képét, megölessenek... Annakokáért imádják őt a föld minden lakosai, akiknek neve nincs beírva az élet könyvébe, amely a Bárányé, aki megöle-

tett, e világ alapítása óta... Itt van a szentek állhatatossága⁵ és hite.”

Az *állóképnek fordított szó pontos jelentése: emberalakot ábrázoló szobor*. Egy sing = 1 könyök = 44,4 cm. Tehát a szobor mintegy 27 m magas volt, és kb. 3 m széles. Döbbenetes volt ennyi aranyat látni egyben, ezenkívül bizonyára művészi kivitelben készült a szobor. Nagy technikai teljesítmény lehetett a megformálása. Bizonyára lenyűgöző látvány volt, alkalmas módon hatott az emberekre, érzékeltette velük a király és a birodalom roppant hatalmát.

„Álma és Dániel prófétai magyarázata után a király elismerte Isten hatalmát. Így szólt: »Bizonytalán a ti Istenetek, Ő az istenek Istene... és a titkok megjelentője.« Ezután Nabukodonozor egy ideig féltette Istent, de szíve még nem szabadult meg a hatalmi becsvágytól és az önfelmagasztalástól. Az uralkodását kísérő jó mód büszkeséggel töltötte el. Később már nem tisztelte Istent. Visszatért a bálványimádáshoz, melynek még lelkesebb, még vakbuzgóbb híve lett. Ezek a szavak: »Te vagy az arany fej«, mélyen bevésődtek a király emlékezetébe. Ezt a tényt és a bálványimádáshoz való visszatérését a birodalom bölcsei kihasználták, és azt indítványozták, hogy készítsessen egy szobrot, hasonlót ahhoz, amelyet álmában látott. Állítsa fel ott, ahol mindenki láthatja az »arany fejet«, amely a magyarázat szerint birodalmát jelképezi. A királynak tetszett a hízelgő javaslat, sőt még tovább ment. A látott szobor mása helyett olyat akart csináltatni, amely túlszárnyalja az eredetit. Az ő szobra ne csökkenő értékű anyagokból készüljön, hanem fejtől a lábáig

5 Az eredeti szöveg szerint, pontosított fordításban.

aranyból. Így szimbolizálja Babilont mint elpusztíthatatlan birodalmat, amely darabokra tör minden más országot, és örökké állni fog... A király és tanácsosai elfelejtették az álommal kapcsolatos rendkívüli eseményeket. Elfelejtették azt is, hogy szolgálja, Dániel útján Izráel Istenre világossá tette, mit jelent az a szobor, és hogy ezzel a magyarázattal a birodalom nagy emberei szégyenletes haláltól menekültek meg. Mindent elfelejtettek, csak az volt a szemük előtt, hogy meg akarják alapozni saját hatalmukat és felsőbbségüket. Elhatározták, hogy minden lehető eszközzel megpróbálják Babilont utolérhetetlenné, egyetemes hódolatra méltó birodalomná emelni.

A jelképes ábrázolást, amelyen keresztül Isten kinyilatkoztatta a királynak és népének, hogy mi a szándéka a föld nemzeteivel, most emberi hatalom dicsőítésének szolgálatába állították... Az igazságot félremagyarázták, és helytelenül alkalmazták. A menny fontos jövőbeli eseményeket akart az emberek elé tárni ezzel a jelképpel, de most arra használták, hogy gátolják az ismeret terjedését, amelyben Isten részéteni akarta a világot. Sátán tehát becsúvágyó emberek elgondolásaival akarta megghiúsítani azt, amit Isten tervezett az emberrel.

Hű szolgálói megszabadításával az Úr azt nyilatkoztatta ki, hogy az elnyomottak mellé áll, és rendreutasít minden földi hatalmat, amely fellázad a menny tekintélye ellen. A három héber ifjú megmutatta Babilon egész népe előtt, mennyire hisz abban, akit imád. Istenre hagyatkoztak. A próba idején megemlékeztek az ígéretről: »Mikor vízen megy át, én veled vagyok, és ha folyókon, azok el nem borítanak, ha tűzben jársz, nem égsz meg, és a láng meg nem perzsel téged.« (Ésa 43,2) Isten mindenki szeme láttára csodálatosan megtisztelte az élő Igébe vetett hitüket. Bámulatos szabadulásuk hírét sok országba elvitték a különböző népek képviselői, akiket Nabukodonozor meghívott a szobor felszentelési ünnepségére. Isten megdicsőült az egész földön gyermekei hűsége által.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 312–313., 317. o.)

Figyelemre méltó összefüggésre mutatnak rá a következő sorok. Megérthetjük, milyen hasonlóság van az ősi Babel, az ókori Babilon, és a végidő jelképes Babilonjának törekvései között: „Nabukodonozor nemcsak saját tisztviselőit hívatta össze a síkságra, hanem »minden népet, nemzetet, és minden nyelvből való embert« (4. vers)... Íme Babel vallásának első ismertetőjegye... Az egység iránti megszállott-

ság ez, amely Babel építőire is jellemző: »Jertek, építsünk magunknak várost és tornyot... és szerezzünk magunknak nevet.« (1Móz 11,4) ...A szobor méretei is ugyanezt az egységtörekvést fejezik ki... A szobor hatvan könyök magas... A sumér-akkád számrendszer hatvanas alapú volt, ellentétben az általunk is mindmáig használt egyiptomi rendszerrel... (A hatvanas számrendszer időfelosztásunkban – hatvan perc, hatvan másodperc –, a kör fokok szerinti mértékében, a tucat fogalmában is fennmaradt.) ...A hatvanas szám a számok babiloni jelképrendszerében az egység eszméjét képviselte. Amikor Nabukodonozor úgy döntött, hogy szobrát hatvan könyök magasra emeli, mindenekelőtt egységbuzgalmát és egységakarátát fogalmazta meg: egy ország, egy vallás.” (Jacques Doukhan: *Titkok megfjtése*, Élet és Egészség Kiadó, Budapest, 2004, 54–55. o.)

„Fontos tanulságokat kell levonnunk abból, ami Dura mezején történt a héber ifjakkal. Napjainkban Isten szolgálói közül sokan fognak olyanok kezébe kerülni, akik Sátán ösztönzésére irigységgel és vallási vakbuzgósággal vannak tele. Jóllehet Isten szolgálói semmi rosszat nem tesznek, mégis megalázzák és gyalázzák őket... Az Isten népére váró gyötrelmes idő olyan hitet igényel, amely nem ingadozik. Gyermeküknek meg kell mutatniuk, hogy imádatuknak Ő az egyedüli tárgya, és semmilyen áron, még az életük árán sem lehet őket rábírní arra, hogy akár a legkisebb engedményt tegyék a hamis imádat javára. A hűségese szív előtt – az örök Isten Igéje mellett – a bűnös, véges emberek parancsai elvesztik jelentőségüket. A hívek az igazságnak engedelmeskednek, legyen bár börtön, száműzetés vagy halál a következménye.

*A földi történelem záró szakaszában az Úr nagyszerű dolgokat tesz majd azokért, akik rendíthetetlenül kitartanak az igazság mellett, mint ahogy Sidrák, Misák és Abednégó korában is tette. Aki a nemes jellemű héber ifjakkal járt a tüzes kemencében, ott lesz híveivel, bárhol vannak is. Állandó jelenlétével vigasztalja és támogatja őket. A nyomorúság idején – amilyen nem volt, mióta nép létezik – választottai szilárdan állnak. Sátán a gonoszság minden seregével sem tudja elpusztítani Isten leggyengébb szentjét sem. Angyalok, akiknek hatalmas erejük van, megaláztatják őket, és érdekükben az Úr kinyilatkoztatja önmagát, mint az »istenek Istene«, aki mindenképpen meg tudja menteni az Őbenne bízókat.” (Ellen G. White: *Proféták és királyok*, 317–318. o.)*

5 *Hogyan keményítette meg a szívét Nabukodonozor király a Dura mezején történt csoda után ismét? Milyen lelkiület, magatartás váltotta ki Isten közbeavatkozását, súlyos feddését a király életében?*

Dán 4,26–30 „[Nabukodonozor] a babiloni királyi palotán sétált. Szólt a király és mondta: »Nem ez-e ama nagy Babilon, amelyet én építettem⁶ királyság házának, az én hatalmasságom ereje által és dicsőségem tisztességére?« Még a szó a király szájában volt, amikor szózat szállt le az égből: »Néked szól, ó Nabukodonozor király, a birodalom elvétetett tőled. Kivetnek téged az emberek közül, a mezei barmokkal lesz a lakozásod, füvet adnak enned, mint az ökröknek. Hét idő múlik el feletted, míg megismered, hogy a felséges Isten uralkodik az emberek birodalmán, és annak adja azt, akinek akarja.« Abban az órában betelt e beszéd Nabukodonozoron: az emberek közül kivettetett, füvet evett, mint az ökrök, égi harmattal öntöztetett az ő teste, mígnem szőre megnőtt, mint a saskeselyű tolla, körmei pedig mint a madarakéi.”

6 „Nabú-kudurri-uszur a mezopotámiai történelem minden nagy építetójét túlszárnyalta... Nabú-kudurri-uszur lázas építkezései nyomán Babilon igazi metropolisszá vált, amely még évszázadokkal később is lenyűgözte a látogatókat. Hérodotosz és Ktésziasz elragadtatással írtak óriási városfalairól, melyek olyan vastagok voltak, hogy egy négyes fogat is elfért a tetejükön. Az 1899-től Robert Koldewey vezetésével tizennyolc évig folytatott német ásatásoknak köszönhetően ma már megbízható képünk van az újbabiloni kori városról, és ennek alapján nyugodtan állíthatjuk, hogy a görög szerzők nem túloztak... A város két legkiemelkedőbb építészeti együttese a főisten, Marduk szentélykörzete és a királyi paloták körzete volt. Ez utóbbi a városfalakon belül fekvő ún. Déli palotából, valamint az azon kívül elhelyezkedő Északi palotából állt. Közvetlenül az együtteshez tartozott egy hatalmas erődítmény, a csodálatos mázas téglákkal díszített Istár-kapu, és a kőlapokkal borított Felvonulási út legrepresentatívabb szakasza. Újabb elképzelések szerint az Északi palota és az Eufrátesz közti térségben terültek el a híres függőkertek... Sztrabón szerint Nabú-kudurri-uszur méd feleségének, Amüitisznek építtette ezt a vízemelő berendezések által öntözött teraszos elrendezésű parkot, mivel az asszony honvágyat érzett a hegyes Média után.” (Kalla Gábor: *Mezopotámiai uralkodók*, Kossuth Könyvkiadó, 1993, 76–77. o.)

A 4. fejezet történéseinek elbeszélése valójában 3,31-ben kezdődik. Az a különlegessége ennek a résznek, hogy Nabukodonozor egyik birodalmi körlevelének vagy feliratának a dokumentumszövegét tartalmazza, melyet a próféta közöl könyvében. E dokumentumban a király elbeszéli élete utolsó szakaszának történetét: Isten általi megaláztatását, megtérését, és uralkodása utolsó éveinek békességét.

„Amikor a Dura mezején gögje letört, [Nabukodonozor] másodszor is elismerte, hogy Isten országa »örökkévaló ország, és az Ő uralkodása nemzedékről nemzedékre száll« (Dán 3,33). Jóllehet születésénél és neveltetésénél fogva a király bálványimádó volt, bálványimádó nép élén állt, de ösztönösen érezte, hogy mi az igazság és jogosság. Ezért Isten fel tudta használni eszközként a lázadók megbüntetésére és szándékának véghezvitelére...

Nabukodonozor feladata volt, hogy évekig tartó erőfeszítések árán legyőzze Tírust. Győzelmes hadainak Egyiptom is áldozatul esett. Miközben korának egyik legnagyobb uralkodójaként egyik országot a másik után csatolta a babilóniai birodalomhoz, saját dicsőségét is egyre öregbítette.

Nem csoda, hogy a nagy sikereket elérte, becsvágyó és hiú uralkodót Sátán arra kísértette, térjen le az alázatosság útjáról, amely az igazi nagysághoz vezető egyedüli út... Építési szenvedélye, és az a rendkívüli teljesítmény, hogy sikerült Babilont a világ egyik csodájává tennie, növelte hiúságát. Addig-addig, amíg súlyosan fenyegette a veszély, hogy elrontja bizonyítványát, amely bölcs uralkodónak minősítette, akit Isten felhasználhatott szándékai véghezvitelére.

Az irgalmas Isten újabb álmot adott néki, hogy figyelmeztesse veszélyes helyzetére és a megromlására állított csapdára (Dán 4,7–15)... Dániel próféta intése és tanácsa (4,16–24) egy ideig erősen hatott Nabukodonozorra. Az a szív azonban, melyet Isten kegyelme nem formált át, hamar elveszti a hatást, amit a Szentlélek gyakorol rá. Lelke mélyén ott voltak a nagyravágyás gyökerei, és az elpuhultságtól sem szabadult meg. Ezek a jellemvonások később újra előtűntek. A nagy jóindulattal adott eliga-

zítás és a múlt tapasztalataiból fakadó intések ellenére Nabukodonozor engedte, hogy az utána következő birodalmakkal szemben féltékenységgel uralja. Uralkodása, mely mindeddig nagyon igazságos és irgalmas volt, zsarnokivá lett. Mivel megkeményítette szívét, és a saját dicsőségére használta fel Istentől kapott képességeit, önmagát Isten fölé emelte, aki életet és hatalmat adott neki.

Isten hónapokig halogatta büntető ítéletét. Ahelyett azonban, hogy ez a türelem megtérésre készítette volna a királyt, annyira gögössé vált, hogy végül elvesztette bizalmát az álom magyarázatában, és tréfálkozott korábbi félelmén.” (Ellen G. White: *Proféták és királyok*, 319–320., 322. o.)

6 *Miben mutatkozott meg Isten történelemformáló hatalma Nabukodonozor elmebetegségének hét esztendeje alatt? Hogyan nyilvánult meg Isten megújító hatalma, mely a bűnös, beteg elmét és szívet is képes újjáteremteni? Lesznek-e különleges megtérések a vég idején is a Föld nagyjai között?*

Dán 4,31–34 „Az idő elteltével én, Nabukodonozor, szememet az égre emeltem. Az én értelmem visszajött, és áldottam a felséges Istent. Dicsértem és dicsőítettem az örökké Élőt, akinek hatalma örökkévaló hatalom és országa nemzedékről nemzedékre áll. A föld minden lakosa olyan, mint a semmi, az Ő akarata szerint cselekszik az ég seregében és a föld lakosai között. Nincs, aki az Ő kezét megfoghatná, és ezt mondaná neki: Mit cselekedtél?

Abban az időben visszatért hozzám az én értelmem, országom dicsőségére az én ékességem, méltóságom is visszatért hozzám. Az én tanácsosaim és főembereim fölkerestek engem, visszahelelyeztettem országomba, és rendkívüli nagyság adatott nékem. Most azért én, Nabukodonozor, dicsérem, magasztalom és dicsőítem a mennyei királyt, mert minden cselekedete igazság, és az Ő útjai ítélet, és azokat, akik kevélységben járnak, megáláztatja.”

Ésa 2,2 „Lesz az utolsó időkben, hogy erősen fog állani az Úr házának hegye, hegyeknek felette, magasabb lesz a halmoknál, és özönlni fognak hozzá mind a népek.”

Ésa 60,1–3 „Kelj fel, világosodjál, mert eljött világosságod [az

eredeti szöveg szerint: világosságod ideje], az Úr dicsősége rajtad feltámadt. Mert imé, sötétség borítja a földet, éjszaka a népeket, de rajtad feltámad az Úr, és dicsősége rajtad megláttatik. És népek jönnek világosságodhoz, királyok a néked feltámadt fényességhez.”

Az a tény, hogy a király trónja az Istentől adott álom jövendölésének megfelelően megmaradt – noha bizonyára nem hiányoztak a hatalomra pályázók – történelmi csoda, égi közreműködés eredménye volt.

Emberileg felfoghatatlan csoda és titok az is, miként tudott a Szentlélek hatni az elméjében megháborodott királyra, hogyan tudta elvezetni őt a szívbeli megtérésre ebben az állapotában. Véssük emlékezetünkbe ezt a példát Isten korlátlan lelki és fizikai gyógyító hatalmát illetően. Azonban mindez nem történhetett volna meg, ha Nabukodonozor nem enged a mennyei befolyásnak a saját szabad választásával, és egyszer csak meg nem tette volna azt a döntő mozdulatot, hogy nyomorúságában „az égre emelte szemét”. Isten nem gyakorolhatott volna csodálatos kegyelmet iránta, ha a király el nem ismeri, hogy ő, a nagy uralkodó is csak senki, bűnös, ítéletre méltó ember a felséges Isten színe előtt, aki „az emberek országán uralkodik”.

„Az egykor büszke király Isten alázatos követőjévé lett, a zsarnok, fennhéjázó uralkodó bölcs és könyörületes vezetővé. Aki valamikor dacolt a menny Istenevel, és káromolta Őt, most elismerte a magasságos Isten hatalmát. Buzgón igyekezett alattvalóiban tiszteletet ébreszteni az Úr iránt, és boldogságukat elősegíteni. A királyok Királyának és urak Urának dorgálása nyomán Nabukodonozor végre megtanulta azt a leckét, amelyet minden uralkodónak meg kell tanulnia, hogy az igazi nagyság tulajdonképpen az igazi jóság. Elismerte az Urat élő Istenként... Isten szándéka, hogy a világ legnagyobb birodalma megdicsőítse Őt, most valóra vált. Azt a nyilatkozatot, melyben Nabukodonozor nyilvánosan elismerte Isten irgalmát, jóságát és hatalmát, a szent történelem élete utolsó tetteként jegyezte fel.”

„Dániel életében minden más indítéknál hatalmasabb mozgatóerő volt Isten megdicsőítésének vágya. Tudatosította magában a meggyőződést, hogy hűtlen szolgának bizonyulna, ha a befolyásos emberekkel érintkezve elmulasztaná Isten megvallását, aki bölcsessége forrása volt. Ez a magatartása, hogy állandóan elismerte a menny Istenének hatalmát és ajándékait királyok, hercegek és államférfiak előtt, egy jottányit sem csökkentette befolyását. Nabukodonozor király, aki előtt oly sokszor szólt Dániel tisztelettel Isten nevééről, végül teljes szívéből megtért, és megtanulta »dicsérni, magasztalni és dicsőíteni« (3,34) a menny Királyát.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 323. o.; *Review and Herald*, 1906. jan. 11.)

Az Ésaías könyvéből idézett igék választ adnak az utolsó kérdésre. Ellen G. White így ír *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában* c. művében arról, hogy miként teljesednek majd az Ésaías próféta által közölt ígéretet: „Ameddig Jézus a mennyei szentek szentjében közbenjár az emberért, a Szentlélek fékező befolyása érezhető lesz a vezetők és a nép között egyaránt... Míg sok vezető Sátán serény eszköze, Istennek is megvannak az eszközei a nemzetek vezetői között. Az ellenség olyan intézkedéseket javasol az őt követők által, melyek súlyosan hátráltatnák Isten ügyét. A szent angyalok pedig arra indítanak istenfélő államférfiakat, hogy megdönthetetlen érvekkel ellenezzék ezeket a javaslatokat. Így szab határt néhány ember a gonoszság hatalmas áradatának, féken tartva az igazság ellenségeit, hogy a harmadik angyal üzenete elvégezhesse munkáját. Amikor felhangzik az utolsó intés, azok a vezetők, akik által az Úr most munkálkodik, felfigyelnek rá. Némelyikük el is fogadja az üzenetet, és a megpróbáltatás idején sorsközösséget vállal Isten népével.” (543. o.)

A TÖRTÉNELEMFORMÁLÓ ISTEN II.

Az 5–6. fejezet bizonyágtétele a végidőben élők számára

1 *Milyen kibíró magatartást tanúsított Belszár, az utolsó babilóniai király Babilon városa elestének éjszakáján?*

Dán 5,1–4. 30–31 „Belszár király nagy lakomát szerzett az ő ezer főemberének, és az ezer előtt bort ivott. Borozás közben mondta Belszár, hogy hozzák elő az arany és ezüst edényeket, amelyeket elvitt Nabukodonozor, az ő atyja a jeruzsálemi templomból, hogy igyanak azokból a király és az ő főemberei, az ő feleségei és az ő ágyasai. Akkor előhozták az arany edényeket, amelyeket elvittek az Isten házának templomából, mely Jeruzsálemben volt, és ittak azokból a király és az ő főemberei, az ő feleségei és az ő ágyasai. Bort ittak, és dicsérték az arany-, ezüst-, érc-, vas-, fa- és kőisteneket.”

Nabukodonozor utódai sem az uralkodói képességekben, sem a szellemi és lelki erények dolgában nem voltak méltók nagy elődjükhöz. Nabukodonozor i. e. 605–562-ig, tehát 43 évig uralkodott. Utódai voltak: Evil-Merodák (562–556), Nabonid (Nabukodonozor veje: 556–538), aki uralkodása utolsó szakaszában társuralkodóként maga mellé vette fiát, Belszárt (556–538).

Belszár létezését és király voltát sokáig megkérdőjelezték a történészek és a teológusok. A régészeti feltárások nyomán azonban szá-

mos korabeli ékirásos feljegyzés vált ismertté, amelyek egyértelműen tanúskodnak arról, hogy Belsazárt apja, Nabonid királyként helyezte a hadsereg és a főváros körzete fölé i. e. 553/552-ben, amikor ő az arabiai Témába vonult. (Lásd még ezzel kapcsolatban a fejezet végén az 1. sz. függelékét.)

Nehéz esztendőök lehettek ezek Dániel számára. Talán tisztviselőként dolgozott valahol az udvarban, de valószínűleg mellőzött volt. Nabukodonozor uralkodásának pozitív eredményei megsemmisültek, lelki tanulságai elhomályosultak, elfelejtődtek ebben az időszakban.

„Nabukodonozor unokájának, Belsazárnak az ostobasága és gyengesége miatt a büszke Babilon csakhamar elbukott. Belsazár, aki fiatalon részt kapott a hatalomból, tekintélye fényében sütkérezett, és lelkében a menny Istene ellen fordult. Sok lehetősége volt Isten akaratának megismerésére, annak megértésére, hogy kötelessége engedelmeskedni az Úrnak. Tudott arról, hogy nagyapját – Isten határozatából – kiűzték az emberi társadalomból. Jól ismerte Nabukodonozor megtérésének és csodálatos gyógyulásának történetét is. De engedte, hogy az élvezetek szeretete és az öndicsőítés homályba borítsa a tanulságokat, melyeket soha nem lett volna szabad elfelejtene. Eltékozolta kegyelemből kapott lehetőségeit, nem igyekezett, hogy általuk teljesen megismerje az igazságot. Amire Nabukodonozor kimondhatatlan szenvedés és megaláztatás árán végül eljutott, attól Belsazár közömbösen elfordult.

*Círusz, a méd Dárius unokaöccse, a médek és perzsák egyesített seregének hadvezére megostromolta Babilont. A látszólag bevehetetlen, az Eufrátesz folyó által védett vár masszív falain és rézkapuin belül, ahol bőségesen volt élelem, a kéjsóvár király biztonságban érezte magát. Idejét szórakozással és tivornyázással töltötte. A hivalkodó, öntelt Belsazár vakmerő biztonságérzetében »nagy lakomát szerzett az ő ezer főemberének, és az ezer előtt bort ivott«. A féktelen orgiát maga a király vezette, akinek a botrányos részegség elvette a józan esztét. Alantas ösztönei és szenvedélyei vették át az uralmat... [Előhozatta a templomi szent edényeket] be akarta bizonyítani, hogy nincs olyan szent dolog, amelyhez ő hozzá ne nyúlhatna.” (Ellen G. White: *Proféták és királyok*, 324–325. o.)*

A jeruzsálemi templomi edények felhasználása a lakomán olyan kihívás volt Istennel szemben, amely nem maradhatott válasz nélkül.

2 Milyen döbbenetes jelenség rémítette meg a királyt és vendégseregét? Mit javasolt ekkor az anyakirálynő?

Dán 5,5–10/a és 11–13. 16. „Abban az órában emberi kéznek ujjai tűntek fel, és írtak a gyertyatartóval szemben a király palotájának meszelt falán,¹ és a király nézte azt a kézfejet, amely írt. Ekkor a király ábrázata megváltozott, és az ő gondolatai megháborították őt, és derekának inai megoldódtak és az ő térdei egymáshoz verődtek.

Erősen kiáltozott a király, hogy hozzák elő a varázslókat, a káldeusokat és jövendölöket. Szólt a király és mondta a babiloni bölcseknek: Akárki legyen az az ember, aki elolvassa ezt az írást, és annak értelmét megjelenti nékem, bíborba öltöztetik és aranylánc lesz a nyakában, és mint harmadik parancsol az országban. Akkor bementek a király bölcsei mind, de nem tudták elolvasni az írást, sem annak értelmét megfejteni a királynak. Akkor Belszár király igen megrettent, és az ő ábrázata elváltozott rajta, és az ő főemberei is megzavarodtak.

A királyasszony,² a király és az ő főembereinek beszédei miatt

-
- 1 „Ha az a nagy trónterem volt az ünnepség színhelye, amelyet Koldewey ásátásai Nabukodonozor Babilonja Déli palotájában feltártak, akkor nem nehéz elképzelni a helyszínt a végzetes pillanatban, amiről itt olvasunk. A trónterem 53x17 m nagyságú (901 m² alapterületű!) volt, az egyik hosszanti fal közepén, szemben az egyik bejárattal egy fülsze volt, ahol valószínűleg a trón állt egykor. A falakat fehér gipszvakolat borította.” (*SDA Biblia-kommentár VII. köt.*, Review and Herald, Washington, 1955, 802. o.)
 - 2 „Az ókori Kelet országában a király udvarába való bejutás etikettje nagyon szigorú volt. Senki nem merészelhetett a király előtt mutatkozni előzetes hivatalos meghívás nélkül. Eszter példája mutatja, hogy még a király hitvese sem tehette ezt élete kockáztatása nélkül (Eszter 4,11. 16)... Az anyakirálynő... olyan presztízsnak örvendett, hogy az udvarba való szabad bejárást is megengedhette magának... Az anyakirálynő... három ízben emlékeztet a Nabukodonozor és Belszár közötti rokonsági kötelékre: »A te atyád idejében... Nabukodonozor király, a te atyád... A te atyád, a király...« (11. v.) Az anyakirálynő céloz... a múlta... pontosan arra, ami nyugtalanítja... Belszárt, tudniillik Nabukodonozor vallási tapasztalatára.” (Jacques Doukhan: *Titkok megfejtése; Élet és Egészség Kiadó, Budapest, 2004, 94. o.*) Az anyakirálynő valószínűleg Belszár anyja, Nabukodonozor lánya és Nabonid felesége lehetett. Talán azonos a Hérodotosz által emlegetett igen okos Niktorisz királynővel.

bement a lakoma házába... »Van egy férfiú a te országodban, akiben a szent isteneknek lelke van, és a te atyád idejében értelem, tudomány, és az istenek bölcsességéhez hasonló bölcsesség találtatott benne, és akit Nabukodonozor király, a te atyád,³ az írástudók, varázslók, káldeusok és jövendölők fejévé tön, igen, a te atyád, a király. Mivelhogy Dánielben, akit a király Baltazárnak nevezett, nagyobb lélek, tudomány és értelem, álmoknak magyarázata és titkok megjelentése és rejtélyek megfejtése találtatott. Most azért hívatasson elő Dániel, és ő megjelenti az értelmet.«

Erre Dániel a király elé vitetett. Szólt a király, és mondta Dánielnek: »Te vagy-e ama Dániel, aki a júdabeli foglyok fiai közül való, akit ide hozott a király, az én atyám, Júdából?... Felőled azt hallottam, hogy te tudod az értelmet megfejteni és a titkokat megoldani, most azért, ha el tudod olvasni ezt az írást és értelmét nékem megmondani, bíborba öltöztetsz és aranylánc lesz a nyakadon, és mint harmadik uralkodsz az országban.«”

.....

.....

.....

.....

„Belszár nem is sejtette, hogy láthatatlan mennyei Vigyázó figyelni az Istent gyalázó jelenetet... A hívatlan Vendég azonban csakhamar érezte jelenlétét. Amikor a tivornya tetőzött, megjelent egy vértelen kéz, és tűzként fénylő betűket rajzolt a falra. A roppant tömeg nem értette az írás szavait, de a lelkiismeretében megrémített király és vendégei az ítélet baljóslatú előjelét látták benne...

Belszár rémült meg a legjobban. Ő volt elsősorban felelős az Isten elleni lázadásért, amely a babiloni birodalomban azon az éjszakán tető-

3 Az „atya” megjelölés az ókorban az elődre, pl. nagyapára is vonatkozhatott, amint erre számos példát látunk a bibliai szövegekben is.

zött... A király hasztalan próbálta kiolvasni az izzó betűket. Olyan titokkal állt szemben, amelyet nem tudott feltárni: olyan hatalommal, amelyet sem megérteni, sem letagadni nem tudott. Kétségbeesve fordult segítségért birodalma bölcseihez. Eszeveszett kiáltásától zengett a terem, amint a varázslókat, káldeusokat és jóvendőmondókat szólította, hogy olvassák el az írást.” (Ellen G. White: *Proféták és királyok*, 325–326. o.)

Ez a tragikus történet tanúsítja, miként lesz semmivé rettegésében az Isten tekintélyét legszélsőségesebben, legkihívóbban tagadó vagy gúnyoló ember is, ha Isten hatalma megnyilatkozik. Így lesz ez Jézus visszajövetelekor is, amelyet szintén az Istennel szembeni nagy, egyetemes kihívás előz meg majd az emberiség tömegei részéről (lásd: Jel 11,18/a; 6,15–17; vö. Ésa 2,19–21).

3 *Milyen megrendítő beszédet intézett Dániel próféta Belsazárhoz, mielőtt az írást elolvasta volna? Hogyan fejtette meg a felirat üzenetét? Milyen időszerű mondanivalója van e történetnek számunkra?*

Dán 5,17–28 „Dániel felelt, és mondta a királynak: Ajándékaid tieid legyenek, adományaidat másnak adjad, mindazáltal az írást elolvasom, és jelentését megmondom. Te, oh király! A felséges Isten birodalmat és méltóságot, dicsőséget és tisztességet adott Nabukodonozornak, a te atyádnak. A méltóság miatt, amelyet adott néki, a népek, nemzetek és nyelvek mind féltek, rettegtek tőle. Megölt, akit akart, életben tartott, akit akart, felemelt, akit akart, megalázott, akit akart. De mikor szíve felfuvalkodott, lelke megkeményedett megátalkodottan, levettetett az ő birodalmának királyi székéből, dicsőségét elvették tőle. Az emberek fiai közül kivettetett, szíve olyanná lett, mint a barmoké, a vadszamarakkal lett lakása, fűvel etették, mint az ökröket, teste égi harmattal öntöztetett, míg megismerte, hogy a felséges Isten uralkodik az emberek országán, és azt helyezteti arra, akit akar.

Te, Belsazár, az ő fia, nem aláztad meg a szívedet, noha mind ezt tudtad. Sőt felemelkedtél az egek Ura ellen: az ő házának edényeit eléd hozták, te és főembereid, feleségeid és ágyasaid bort ittatok azokból, és dicsértétek az ezüst-, arany-, érc-, vas-,

fa- és kőisteneket, akik nem látnak, sem nem hallanak, sem nem értenek. Istent pedig, akinek kezében van a te lelked, és előtte minden utad, nem dicsőítetted.

Azért küldetett őáltala ez a kéz, és jegyeztetett fel ez az írás. Ez az írás, amely feljegyeztetett: Mene, Mene, Tekel, Ufarszin! Ez pedig e szavaknak az értelme: *Mene*, azaz számba vette Isten a te országlásodat, és véget vet annak. *Tekel*, azaz megmértél a mérlegen, és híjával találtattál. *Peresz*, azaz elosztatott a te országod, és adatott a médeknek és perzsáknak.”

Jel 11,1 „Aadtak nékem vesszőhöz hasonló nádszálat, angyal állt mellém és mondta: Kelj fel, és mérd meg az Isten templomát és az oltárt, és azokat, akik abban imádkoznak.”

„*A magasságos Isten szolgájának nyugodt méltóságával és a király ígéreteitől nem befolyásolva állt Dániel a réműlettől dermedt tömeg előtt, nem azért, hogy hízelgő szavakat mondjon, hanem hogy megmagyarázza az ítéletet hirdető üzenetet... A próféta először olyan dolgokra emlékeztette Belsazárt, melyeket jól ismert... Beszélt Nabukodonozor bűnéről és bukásáról, s arról, hogyan bánt vele az Úr... Dániel bátran és félreérthetetlenül megfeddte Belsazárt nagy gonoszságáért. A király elé tárta bűnét, és rámutatott a tanulságokra, melyeket elmulasztott levonni, pedig volt rá lehetősége... Alkalma lett volna megismerni és követni az igaz Istent, de nem szívoelte meg a leckéket. Ezért most le kell aratnia lázadása következményét.*” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 327. o.)

A Belszár feletti ítélethirdetés azért volt visszavonhatatlan, mert a király az igazságot ismerve vétkezett, és Isten elleni lázadásában, kérkedő magabiztossággal a végsőkéig elment. Dániel beszéde tanúsítja, hogy milyen nagy hatású és közismert tény volt Nabukodonozor megaláztatása és megtérése. Huszonnégy esztendővel a nagy király halála után is úgy szólt Dániel erről az eseményről, mint amelynek emléke még ekkor is elevenen élt a köztudatban, és lelki tanulságai is ismertek voltak.

„A próféta a mennyből küldött üzenet felé fordulva ezt olvasta: »MENE, MENE, TEKEL, UFARSZIN!« A kéz, amely a betűket rajzolta, már nem volt látható, de ez a négy szó még mindig félelmetesen fénylett, tisztán el lehetett olvasni. Az emberek lélegzet-visszafojtva hallgatták, amikor az idős próféta kijelentette: »Ez pedig e szavaknak az értelme: MENE, azaz számba vette Isten a te országlásodat, és véget vet annak. TEKEL, azaz megmértél a mérlegen, és híjával találtattál. PERESZ, azaz elosztott a te országod, és adatott a médeknek és perzsáknak.«” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 327. o.)

Négy arám szóból állt a felirat: *Mene* = számba vett, *tekel* = megmért, *ufarszin* = és részek (vagy darabok). (Az „u” a negyedik szó elején „és”-t jelent, a *farszin* pedig a *peresz* szó többes száma. A „p” és az „f” ugyanaz a mássalhangzó a héber nyelvben, kemény és lágy hangzásban.) Így volt olvasható tehát az egész felirat: „*Számba vett, számba vett, megmért, és darabok.*”

Úgy hangzott e tömör és tragikus bejelentés, mint az ítélet gongyütése: a számbavétel (az összesítés) és a megmérés megtörtént, ennek eredménye és következménye megváltoztathatatlan.

„A nemzetek történelme szól hozzánk ma is. Isten nagyszerű tervében szerepet adott minden népnek és minden egyes embernek. Az egyéneknek és nemzeteknek ma is oda kell állniuk a mérlegre, amely annak kezében van, aki sohasem téved. Mindenki maga határoz sorsáról, Isten pedig mindent a kezében tartva megvalósítja terveit.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 332. o.)

A történet olvasása nyomán sajnálat ébred bennünk Belszár iránt, amint meggondoljuk, hogy viszonylag fiatal lehetett még, a nagy Nabukodonozor unokája, valószínűleg jó képességek és kiváló lehetőségek birtokosa. Látjuk, milyen szánalomra méltó lett, mennyire megalázkodott félelmében. Még ezen az éjszakán megölték, amint a perzsák bevették a várost.

Belszár szíve megkeményedett állapotban volt. Hiába kegyelmezett volna neki Isten, nem tudott már szívből megtérni. Csak rettegett a tények ereje és Isten hatalma előtt, a kárhozottak félelmével. Milyen elgondolkoztató tragédia! A gonoszság könnyelmű követésével, sorozatos rossz döntésekkel, a bűnözésben tanúsított kihívó merészséggel el lehet jutni addig a pontig, ahol már az irtalmas Isten sem segíti-

het. Micsoda gyász és veszteség! Naponta ismétlődnek körülöttünk hasonló tragédiák. Milyen fontos vigyázni a saját szívünkre, és mindent megtenni azért, hogy embereket mentsünk, amíg nem késő!

Ne felejtjük el, hogy a vizsgálati ítélet idején élünk. Minket is megmérnek – nem tudni, hogy mikor, milyen hamar – a mennyei szentély mérlegén. *„Már jó ideje folyik a végső ítélet. Az Úr most ezt mondja: »Mérd le a templomot és a benne imádkozókat.« Amikor dolgozol végzése közben az utcákat járod, emlékezzél meg arról, hogy Isten megmér téged. Amikor házi kötelességeidet végzed, amikor beszélgetsz, Isten megmér téged. Ne feledd el, hogy tetteid és szavaid fényképként kerülnek a menny könyveibe, mint az arckép a fényképész lemezére. Folyik a templom és a benne imádkozók megmérése, annak megmérése, hogy ki áll majd meg az utolsó napon. Akik elfogadtatnak, azoknak gazdagon adatik az Urunk és Megváltónk, Jézus Krisztus örök országába való bemenetel.»* (Ellen G. White: *A Te Igéd igazság*, 244. o.)

4 *Hogyan teljesedett be a titokzatos felirat által meghirdetett ítélet? Hogyan fordította Isten üdvterve javára e tragikus fejleményeket is?*

Dán 5,30–31 „Ugyanazon az éjszakán megöleték Belsazar, a káldeusok királya, és a méd Dárius foglalta el az országot mintegy hatvankét esztendő korában.”

Dán 6,1–2 „Tetszett Dáriusnak, hogy rendeljen az egész birodalom fölé százhusz tisztartót... és azok fölé három igazgatót, akik közül egy volt Dániel, hogy a tisztartók nekik adjanak számot, hogy a királynak semmi károsodása ne legyen.”

A méd Dárius személye tisztázatlan a történettudomány számára, Círuszt tekintik a méd–perzsa birodalom első uralkodójának. A Biblia szerint a méd Dárius *„királlyá tétetett a káldeusok országán”* (Dán 9,1). Ez arra utal, hogy a várost bevevő Círusz egyfajta gesztusból adta méd szövetségeseinek a főváros és a káldeus tartomány feletti uralmat. Ez nagyon is egyezik Círusz történelemből ismert személyiségével.

A Biblia szerint a méd Dárius már 62 esztendőös volt Babilon elfoglalásakor. Ellen G. White szerint a méd Dárius Kürosz nagybátyja volt (lásd ezzel kapcsolatban a 2. sz. függeléket).

Babilon eleste előre adott jövendölések beteljesedése volt. Emberileg hihetetlennek tűnt, és elképzelhetetlen is volt Babilon bevétel (lásd e tanulmány végén a 3. sz. függeléket). Babilon „széles kőfalát” a Szentírás is említi (Jer 51,58). A különleges eseményről ókori források is megemlékeznek. Szólnak arról is, hogy a városban nagy ünnepség zajlott Babilon bevételének éjszakáján. (Az érdekes ókori irodalmi dokumentumokat lásd a 4. sz. függelékben.)

Babilon elestének körülményeit előre megjövendölte Ésaia próféta: *„Kemény látás jelentetett meg nékem... Jöjj fel, Élám, szállj meg, Madai... Reszket szívem, iszonyúság rettent, a kedves éjszakát remegéssé tette nékem. Teríts asztalt, vigyázzon a vigyázó, egyetek, igyatok. Föl fejedelmek, kenjétek a pajzst! Mert így szólott hozzám az Úr: Menj és állass őrállót, amit lát, mondja meg... És ímé, lovas csapat jött, páros lovagok, és szólott és mondta: Elesett, elesett Babilon, s isteneinek minden faragott képeit a földre zúzták le.”* (Ésa 21,2. 4–6. 9)

„Több mint egy évszázaddal előbb az ihletett Ige előre jelezte, hogy »a kedves éjszaka« (Ésa 21,4), amelyen a király és tanácsosai versenyeznek egymással az istenkáromlásban, hirtelen a félelem és pusztulás idejévé változik. S most egyik nagy jelentőségű esemény gyors egymásutánban követte a másikat. Pontosan úgy, ahogyan a prófétai ige évekkkel a dráma főszereplőinek születése előtt megrajzolta.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 328. o.)

A Babilon elestének éjszakáján mondott prófécia, az egész drámai eseménysorozat a titokzatos felirattal bizonyára ismertté lett a hódító médek és perzsák, valamint királyuk előtt is. Mindez Dánielre terelte a figyelmet, és tiszteletet szerzett neki. Hamarosan az új birodalom főtisztviselője lett.

5 *Milyen jellegzetes módon intéztek támadást Dániel ellen a perzsa tisztartók? Hogyan viselkedett Dániel a rendelet kiadása után?*

Dán 6,3–10 *„Akkor ez a Dániel felülhaladta az igazgatókat és a tisztartókat, mivelhogy rendkívüli lélek volt benne, úgyhogy a király őt szándékozott tenni az egész birodalom fölé.*

Akkor az igazgatók és tisztartók igyekeztek okot találni Dániel ellen a birodalom dolgai miatt, de semmi okot vagy vétket nem találhattak, mert hűséges volt, semmi fogyatkosság, sem vétek nem találtak benne. Akkor mondták azok a férfiak: »Nem találunk ebben a Dánielben semmi okot, hacsak nem találhatunk ellene valamit az ő Istenének törvényében!«

Akkor az igazgatók és tisztartók berohantak a királyhoz, és így szóltak: »Dárius király, örökké élj! Tanácsot tartottak az ország összes igazgatói, a helytartók, fejedelmek, tanácsosok és a kormányzók, hogy királyi végzés hozasson, erős tilalom adasson, hogy ha valaki harminc napig kér valamit valamely istentől vagy embertől, tekívéled, ó király, vettessék az országnak vermébe. Most azért, ó király, erősítsd meg e tilalmat és add ki írásban, hogy meg ne változtassék a médek és perzsák vissza nem vonható törvénye szerint.«

Annakokáért Dárius király adott írást és tilalmat. Dániel pedig, amint megtudta, hogy megíratott az írás, bement az ő házába, és felső termének ablakai nyitva voltak Jeruzsálem felé. Háromszor napjában térdeire esett, könyörgött és dicséretet tett az ő Istene előtt, amiként azelőtt cselekedett.»

„A tisztartók... hiúságánál fogták meg a királyt, és meggyőzték arról, hogy e rendelet végrehajtása nagyon megnöveli méltóságát és tekintélyét. A tisztartók alattomos szándékáról mit sem sejtve, a király nem vette észre a rendeletben megmutató rosszindulatot, és engedve a hízégsnek, aláírta... Sátán fontos szerepet játszott ebben az összeesküvésben. A próféta főember volt a birodalomban, és a gonosz angyalok attól féltek, hogy befolyása gyengíti az uralkodókra gyakorolt hatásukat. Ezek a sátáni erők szították a tisztartókban irigységet és féltékenységet. Ők sugalmazták a Dániel elpusztítását célzó rendeletet. A tisztartók pedig a gonosz szolgálatába álltak, és eszközeiként végrehajtották a tervet.

A próféta ellenségei Dániel elvűségére építve számítottak tervük sikerére. Nem is tévedtek Dániel jellemének megítélésében...

Dániel rögtön felismerte a rendelet mögötti gonosz szándékot, de semmilyen vonatkozásban nem változtatta meg életmódját. Miért is hagyná abba az imát éppen most, amikor a legnagyobb szükség van rá? Inkább az életét adja fel, mintsem az Isten segítségébe vetett reménységét! Nyugodtan ellátta a tisztartók irányításával járó feladatait. Az imádkozás órájában pedig szobájába ment, és szokása szerint Jeruzsálem felé kitért ablaknál mondta el könyörgését a menny Istenének. Nem próbálta eltitkolni tettét. Jóllehet teljesen tudatában volt Istenhez való hűsége következményének, de nem ingadozott. Az elvesztését tervezők előtt még a látszatát is kerülte annak, hogy a mennyel való kapcsolata megszakadt. Dániel mindig engedelmeskedett, amikor a királynak joga volt parancsolni. De sem a király, sem egy félelmetes rendelet nem térítette el a királyok Királya iránti hűségétől.

*A próféta bátran, de csendesesen és alázatosan mutatta meg, hogy semmilyen földi hatalomnak nincs joga Isten és ember közé állni. A bálványimádókkal körülvett próféta hűségesen tanúskodott erről az igazságról. Az igazsághoz való hőllelkű ragaszkodása fényesen világított a pogány királyi udvar erkölcsi sötétségében. Dániel a keresztény bátorság és hűség nagyszerű példaképeként áll a világ előtt.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 334–335. o.)*

„[Dániel számára az imádság] rendszeres gyakorlat... »Napjában háromszor« (10., 13. vers) imádkozik. Nem jól értettük meg az imádság természetét... [ha úgy véljük, hogy] kedvüinktől... függően jön és megy. Természetesen az imádság a lélek ösztönszerű sóhaja és kiáltása is egyszersmind. A szív ösztönzésein túl azonban Dániel példája arra is megtanít, hogy az imádság életritmus és fegyelmező erő, az imádságnak az életben maradás érdekében szüksége van rendszerre... A lélek e mozdulatának rendszeressége ugyanúgy életbevágó, mint a szívverés vagy a lélegzetvétel. E szemszögből nézve az imádság szükséglet, amit az étkezésekhez, a gazdasági élethez, a munkához, sőt a szabadidőhöz hasonlóan meg kell szervezni. Imádkozni kell még akkor is, amikor nincs kedvünk imádkozni. Akarattal is kell imádkozni, nem csupán szívvel. Csakis ezen az áron válik az imádság... megmentő, [szokásos lelki mozdulattá, erővé].” (J. Doukhan: i. m., 112. o.)

6 *Hogyan válaszolt Isten a próféta hűségére? Hogyan adott alkalmat egyetlen ember hűsége Isten nevének megdicsőítésére a pogányok között? Miért bátorító előkép ez az egész történet a végidőben élők számára? Milyen hatással volt a történelem alakulására Dániel hűsége és csodálatos szabadulása?*

Dán 6,19–23. 25–28 „Hajnalban a király azonnal felkelt, még szürkületkor, és sietve az oroszlánok verméhez ment. Mikor közel ért a veremhez, szomorú szóval kiáltott Dánielnek. Szólt a király, és mondta Dánielnek: »Dániel! Az élő Istennek szolgálja, a te Istened, akinek te szüntelen szolgálsz, meg tudott-e szabadítani téged az oroszlánoktól?«

Akkor Dániel szólt a királynak: »Király, örökké élj! Az én Istenem elbocsátotta az Ő angyalát, és bezárta az oroszlánok száját, és nem árthattak nékem, mert ártatlannak találtattam Őelőtte, és teelőttem sem követtem el, ó király, semmi vétket.«

Akkor a király igen örvendett, és Dánielt kihozatta a veremből. Kivették Dánielt a veremből, és semmi sérelem nem találtatott őrajta, mert hitt az ő Istenében. És ennek a Dánielnek jó szerencsés volt dolga a Dárius országában és a perzsa Círusz országában.”

*„Isten nem akadályozta meg Dániel ellenségeit abban, hogy a prófétát az oroszlánok vermébe dobják. Megengedte, hogy a gonosz angyalok és gonosz emberek ilyen messzire jussanak szándékuk végrehajtásában. Így tudta szolgálja szabadulását feltűnőbbé, az igazság és igaz élet ellenségeinek kudarcát pedig teljesebbé tenni. »Az emberek haragja megdicsőít Téged.« (Zsolt 76,11) Egy ember bátorsága által, aki inkább az igazságot választotta, mint a megalkuvást, Sátán vereséget szenvedett, Isten neve pedig megdicsőült... Újra megszületett egy pogány királyi kiáltvány, amely Dániel Istenét magasztalta mint igaz Istent.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 336–337. o.)*

Egyre világosabban láthatjuk, hogy Dániel könyve valóban különösképpen szól Isten végidőben élő hívő népének. Hiszen Sátán a végidőben is háborút indít Isten népe ellen (Jel 12,17), ekkor is eléri azt, hogy rendeletet adnak ki ellenük, amely a hívő nép hithűségére épít, és halálos veszedelembé sodorja őket (Jel 13,15–17). Isten előre ismerte a ránk váró próbákat, és Dániel könyve megíratásával lelki útmutatásról és bátorításról gondoskodott számunkra.

„Dániel szabadulásának történetéből megtanulhatjuk, hogy Isten gyermekeinek a próbában és fájdalomban pontosan úgy kell viselkedniük, mint amikor a jövő ragyogó kilátásokkal kecsegtet, és környezetük a lehető legkívánatosabb. Dániel az oroszlánok vermében ugyanaz volt, mint aki első miniszterként és a magasságos Isten prófétájaként állt a király előtt. Az az ember, akinek szíve Istenre támaszkodik, ugyanolyan a legsúlyosabb próbában is, mint a jó sorsban, amikor Istentől fény, az emberektől pedig jóakarát sugárzik rá. A hit felfogja a láthatatlant, és megragadja az örök valóságokat.

A menny nagyon közel van azokhoz, akik szenvednek az igazságért. Krisztus azonosul hűséges népével. Ő szenved szentjei személyében, és aki választott gyermekeit bántja, Őt sérti meg. Az a hatalom, amely megszabadít fizikai bajtól és gyötrelemtől, közel van, hogy a nagyobb véstől is megmentsen. Lehetővé teszi Isten szolgája számára, hogy minden körülmények között becsületes maradjon, és Isten kegyelme által diadalmaskodjék.

Dániel szabadulását az oroszlánok verméből Isten felhasználta arra, hogy a nagy Círusz lelkében kedvező benyomást keltsen. A perzsa uralkodó megkülönböztetett tiszteletet tanúsított Isten embere, a jövőbe látó államszerű iránt nagyszerű tulajdonságaiért, és nagyra becsülte ítélőképességét. Pontosán akkor, amikor Isten megígérte, hogy a jeruzsálemi templomot újjá fogja építtetni, arra készítette Círuszt, hogy megismerje és megértse a róla szóló prófeciát – amelyet Dániel olyan jól ismert –, és visszaadja a zsidó nép szabadságát.

Amikor a király látta az igéket, melyek több mint száz évvel születése előtt jelezték Babilon elfoglalásának módját, amikor hallotta az üzenetet, amelyet a világegyetem Ura neki küldött – »Felöveztelek téged, bár nem ismertél, hogy megtudják napkelettől és napnyugtától fogva, hogy nincsen több Isten rajtam kívül« –, amikor maga előtt

*látta az örök Isten kinyilatkoztatását – »Az én szolgámért, Jákobért, és választott Izráelemért neveden hívtalak el, szeretettel szólítottalak, noha nem ismertél« –, amikor kibetűzte az ihletett feljegyzést – »Én támasztottam őt fel igazságban, és minden útjait egyengetem, ő építi meg városomat, és foglyaimat elbocsátja, nem pénzért, sem ajándékért« –, szíve mélységesen megindult, és elhatározta, hogy teljesíti Isten által kijelölt küldetését. Szabadon bocsátja a júdabeli foglyokat. Segít nekik Isten temploma helyreállításában. Círusz írásos kiáltványban tette közzé »egész birodalmában«, hogy gondoskodni kíván a zsidók hazatéréséről és templomuk újjáépítéséről.» (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 337., 346–347. o.)*

FÜGGELÉK

1.

G. L. Archer: *Az ószövetségi bevezetés vizsgálata* (részlet)

„Bélsaccar király felbukkanását az ötödik fejezetben korábbi kritikusok történelmietlennek vélték, mivel közismerten Nabonid volt a Káldeus Birodalom utolsó királya. Az ékírásos táblák későbbi felfedezése azonban ezt a kritikai érvet csaknem teljesen cáfolja, mivel ezek Bélsaccarra mint „a király fiára” hivatkoznak... Meglehetősen biztonsággal állíthatjuk, hogy Bélsaccart az édesapja idejében helyettes királynak (mar sarri) választották...

Újabb régészeti felfedezések arra utalnak, hogy Bélsaccart bízták meg a Babilóniai Birodalom északi határvidékének felügyeletével, amíg az édesapja, Nabonid székhelye az észak-arábiai Témán volt. Az Ur városánál végzett feltárások során napvilágra került a Kr. e. 530-ból származó ún. Nabonid-felirat, amely Nabonid imáját tartalmazza, és egy másik imádságot elsőszülött fiáért, Bél-sar-ucurért (Bélsaccar) – ilyen imákat gyakran mondtak a hatalmon lévő királyért. Ismét más ékírásos dokumentumok szerint Bélsaccar juhokat és ökröket mutatott be a szippari templomban »királyért való áldozatként«. Hérodotosz idején (kb. Kr. e. 450) Bélsaccar nevét már nem ismerték, legalábbis ami a görög történetíró forrásait illeti, ami azt jelenti, hogy Dániel szerzője nem ismerte volna ilyen pontosan a késő 6. századi eseményeket, ha a Kr. e. 2. században élt volna. A leírásban van egy részlet, amely a késői szerzőség elméletét nagyon kérdéssé teszi: az 5. fejezet írója idézi Bélsaccart, aki a falon megjelent írás megfejtőjének a királyság harmadik személyének rangját ígéri (5,16). Miért ígérhette csak a harmadikat és nem pedig a másodikat? Egyértelműen azért, mert maga Bélsaccar a második személy volt, hiszen apja, Nabonid még életben volt.” (Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, 2000, 458–460. o.)

2. *Dárius*

Ellen G. White hivatkozott mondata így hangzik: „*Círusz, a méd Dárius unokaöccse, a médek és perzsák egyesített seregének hadvezére megostromolta Babilont.*” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 324. o.)

Xenophón *Kürosz nevelkedése* c. művében, amely az i. e. 4. századból való, ugyancsak Círusz nagybátyjának, majd apósának mondja a méd Dáriust: „Médiában meghalt Asztüagész, és fia, Küaxarész, Kürosz anyai nagybátyja lett a médek királya...

[Babilon elfoglalása után] Mivel útjuk Médián vezetett keresztül, Kürosz betért Küaxarészhoz. A kölcsönös üdvözlések után Kürosz először is közölte Küaxarésszal: Babulónban palota és udvartartás várja, hogy ott is legyen hol nyugovóra térnie, amikor arra jár. Ezután sok szép ajándékot is adott neki. Küaxarész elfogadta, majd eléje vezette lányát... Neked adom őt is, Kürosz, az én lányomat, legyen a feleséged... Nászajándékul egész Médiát adom, hiszen úgy sincs törvényes férfi utódom.” (Európa Könyvkiadó, 1979, 35., 292–293. o.)

3. *Babilon bevétele*

„II. Nabú-kudurri-uszur az építkezési feliratokon önmagát dicsőítette, és hangzatos szavakkal írt a külső erődrendszer felépítéséről: »Hogy az ostrom az Imgur-Bélt, Babilon falát ne közelítse meg: amit egyetlen korábbi király sem tett, hogy az ostrom ne érjen közel, azért messze, Babilon külső részein, 4000 könyök távolságra hatalmas fallal véttettem körül Babilont kelet felől. Árkát kiástam, töltését szurokkal és téglával építettem ki. Mint a hegy, olyan magas falakat építettem partjain, széles kapukat illesztettem be... Hogy az ellenség, aki rossz szándékkal jön, Babilonhoz közel ne férközzék, mint a tengerek áradatával, hatalmas vízárral vettem körül az országot.« ...Egyetlen ellenségnek sem sikerült ezeket a gátakat csel nélkül legyőznie, mivel

a tornyokból és a párkányokról a védők ezrei minden támadást vissza tudtak verni. Először egy széles vizesárkon kellett áthaladni, e mögött emelkedett a külső fal, melyet »Nimitti-Bél«-nek neveztek, s amely 3,72 méter széles volt. Húsz-húsz méterre egymástól merőlegesen előreugró tornyok magasodtak rajta. Az erődítményen belül helyezkedett el a második, az »Imgur-Bél«-nek nevezett fal, amely magasabb és körülbelül még egyszer olyan vastag volt, s a nagy keresztirányú tornyokhoz hasonló kisebb tornyai voltak. Babilonnak az Euphratész-től keletre fekvő részét, az óvárost ezenkívül még egy harmadik, a két széles sánc között húzódó erődítmény is körülvette. Az ellenségnek így a külső erődítményekkel együtt összesen négy fallal kellett számolnia, továbbá több vizesárkot kellett legyőznie. A falak szélessége lehetővé tette, hogy a védők a fal tetején, a párkányok oltalma alatt nagyobb számú csoportot küldjenek gyorsan a veszélyeztetett helyre.” (Evelyn Klengel-Brandt: *Utazás az ókori Babilonba*, Corvina Kiadó, 1972, 22–24. o.)

4.

Babilon elestének éjszakája

Hérodotosz írja *A görög–perzsa háború* c. művében az i. e. 5. században: „[Círusz vagy Kürosz] a folyó vizét csatornával az akkor már elmocsarasodott tóba vezettette, minek következtében a vízszint egyre apadt, és a folyó átgázolhatóvá vált. Mikor a víz oly sekély lett, hogy egy embernek csak a combja közepéig ért, a folyó mellé rendelt katonák behatoltak a városba. Ha a babülóniak tudták volna, vagy akár csak megneszelték volna Kürosz tervét, bizonyára megállítják a városba benyomuló perzsákat, és egy szálig lemészárolják őket. Elegendő lett volna ugyanis, ha bezárják a folyóra nyíló kapukat, és elhelyezkednek a víz partján húzódó bástyafalakon, és akkor úgy elfogják őket, mint hálóval a halat. Így azonban a perzsák megjelenése teljesen váratlanul érte őket... Ráadásul éppen ünnepet ültek, táncsal és mulatságokkal töltötték az időt, amíg meg nem tudták a rémítő valóságot. Így foglalták el első ízben Babülönt.” (Európa Könyvkiadó, 1989, 95. o.)

Xenophón így ír *Kürosz nevelkedése* c. művében: „Letáborozás után Kürosz összehívatta a parancsnokokat, és így szólt hozzájuk: Harcos-társaim, körüljártuk a várost. Én a magam részéről elképzelhetetlennek tartom, miként lehetne ezeket az erős és magas falakat ostrommal bevenni... Khrüszantasz így szólt: De hát ez a folyó nem a város kel-lős közepén folyik keresztül, több mint kétstadionnyi szélességben? Így van bizony – szólt közbe Gobrüasz –, csakhogy nagyon mély, és még akkor is elnyelne, ha valaki a vállára venne. Úgyhogy ez a folyó jobban erősíti a várost, mint maguk a falak...

Felosztották az ostromgyűrűt a fal körül, annyi távolságot hagyva a folyótól, amennyi az óriási tornyok alapzata számára szükséges, és innen is, onnan is hatalmas árkot ástak a falak köré... Aztán először is tornyokat emeltek a folyóparton. Alapvázukat nem kisebb, mint száz láb hosszúságú pálmatorzszekből rakták le... Ha kilépne is a folyó az árokba, a tornyokat ne sodorja el...

Míg ezek így dolgoztak, a falakon belül csak nevték az ostromot, hiszen több mint húsz évre való élelemmel rendelkeztek...

Eközben elkészültek az árok. Kürosz megtudta, hogy Babülónban ünnepet ülnek, és hogy ivással, vigadozással töltik majd az egész éjjelt. Erre még aznap éjjel nagy csomó munkással átvágatta a csatornát és a folyót elválasztó töltést. Ennek következtében a víz nyomban kilépett az árokba, és a várost átszelő folyómeder járhatóvá lett. Ezután megparancsolta a perzsa gyalogság és lovasság ezredeseinek, sorakoztassák fel ezredeiket kettes oszlopban, és jöjjenek hozzá, a többi szövetséges pedig csatlakozzon mögéjük az eddigi rendben.

Így is történt. Kürosz felszólította segédtszjtjeit, ereszkedjenek le a folyó száraz medrébe, lovakkal is, gyalogosan is, és nézzék meg, járható-e. Miután jelentették, hogy járható, összehívatta a gyalogosok és lovasok parancsnokait, és a következőket mondta: Barátaim, a folyó szabaddá tette előttünk az utat a városba. Vonuljunk be bátran, félelem nélkül... Most, amikor rájuk törünk, sokan aludni fognak, sokan pedig részegek lesznek, és senki nem áll csatarendben. Amikor meg észreveszik, hogy már benn vagyunk, az ijedtségtől még használhatatlanabbak lesznek, mint most.” (I. m., 244–246. o.)

5.

A lelkiismereti szabadság eszméje Dániel könyvében Kiegészítés Dániel könyve 1., 3. és 6. fejezetéhez

Dániel könyve hű képet ad arról, hogy az ókor népei és uralkodói egyáltalán nem ismerték a lelkiismereti szabadság fogalmát. Dániel és társai új kovászként képviselték ezt az eszmét, és a belőle fakadó gyakorlati magatartást a babilóniai birodalomban.

Dániel, Sidrák, Misák és Abednégó meghajtották fejüket Isten történelmi ítélete előtt, elfogadták kezéből azt a történelmi fenyítéket, amit Júdára mért. Nem meghunyászkodásból, hanem hitből vetették alá magukat a babilóniai birodalom fennhatóságának. Tisztelték uralkodóját, engedelmességet tanúsítottak rendelkezései iránt. Megszívlelték az Úr szavát, amelyet Jeremiás próféta tolmácsolt népének, ezen belül főként a fogságba hurcoltaknak: *„Én teremtettem a földet, az embert, a barmot, amelyek e föld színén vannak, nagy erőmmel és kinyújtott karommal, ezért annak adom azt, aki kedves szemeim előtt: és én most odaadom mind e földeket Nabukodonozornak, a babiloni királynak... Néki, az ő fiának és unokájának⁴ szolgál minden nemzet mindaddig, míg el nem jő az ő földjének ideje is, és szolgál néki sok nemzet, nagy királyok. Vegyétek nyakatokra a babiloni királynak jármát, szolgáljatok néki és az ő népének, és éltek!... Igyekeztek a városnak jólétén, amelybe fogságra küldtelek titeket, és könnyörögjetez érette az Úrnak, mert annak jóléte lesz a ti jóléteitek.”* (Jer 27,5–7. 12/b; 29,7)

Engedelmességüknek azonban határt szabtak azok az esetek, amikor a babilóniai király, avagy a méd király olyan rendeletet adott ki, amely ütközött a királyok királya iránti kötelezettségükkel, Isten törvényével. Soha nem találkozott még pogány környezetük olyan megfontolt, belső meggyőződésből fakadó, udvarias, de minden következményt vállaló, tántoríthatatlan ellenállással, mint amelyet ők tanúsítottak. Végezetül megbecsülést vívtak ki a lelkiismereti meggyőződésükhöz való ragaszkodással. Akkor is kitartottak volna azonban, ha

4 Érdemes megfigyelni, hogy ez az üzenet is prófeciát tartalmazott: csak Nabukodonozor unokájáig tart majd a babilóniai birodalom léte. Az 5. fejezetben foglaltak illetve a történelem tanúsítják e jövődőlés beteljesedését.

mártírhalált kell szenvedniük. Nabukodonozor birodalmi kiáltványa (3,28–29), melyet a három héber ifjú tüzes kemencéből való szabadulásakor kiadott, jól mutatja, hogy a király mennyire nem értette a lelkiismereti szabadság elvét, mennyire nem tisztelte ezt az alapvető emberi jogot.

„A király helyesen tette, hogy nyilvánosan megvallotta meggyőződését, és igyekezett a menny Istenét minden más isten fölé magasztatni. Amikor azonban megpróbált alattvalóitól hasonló hitvallomást és hasonló tiszteletadást kikényszeríteni, túllépte földi uralkodói jogkörét. Éppúgy nem volt joga – sem polgári, sem erkölcsi vonatkozásban – halállal fenyegetni embereket azért, mert nem tisztelik Istent, mint tűzbe vetni azokat, akik nem voltak hajlandók imádni az aranszobrot. Isten soha nem kényszeríti engedelmségre az embert. Mindenkinek a szabad döntésére bízza, hogy kit akar szolgálni.” (Ellen G. White: *Próféták és királyok*, 316–317. o.)

Dániel, vagy Sidrák, Misák és Abednégó nem voltak abban a helyzetben akkor, hogy a király kiáltványának e hibáját szóvá tehetnék vagy helyesbíthették volna. De hitük, életük példája dolgozott, mint a kovász. Nabukodonozor második vallási ügyben kiadott körlevele (4. fejezet) már csak egy alázatos bizonyoságtéves volt. A méd Dárius rendelete (6,25–27) úgyszintén: bár megrendült felhívást közölt és határozottan bátorított az igaz Isten tiszteletére, nem tartalmazott szankciót a másként gondolkodókkal szemben.

Kézenfekvőnek tűnik a következtetés, hogy Círusz nemzetiségileg és vallásilag türelmes magatartása is (a nemzetiségi és vallási türelem atyjának, első képviselőjének minősítik őt a történészek) nagyrészt Dániel tanúságtételeinek következménye volt, a Szentlélek rajta keresztül ható befolyása alakíthatta Círusz gondolkodását.

„Kürosz... nem akarta erőnek erejével perzsává változtatni a világot. Az elfoglalt területek szokásait, intézményeit, hitvilágát tiszteletben tartotta, s inkább maga alkalmazkodott hozzájuk.” (Apor Éva: *Perszeopolisz*, Corvina, 1974, 11. o.)

A lelkiismereti meggyőződés szabadságához való ragaszkodás, ennek az elvnek és jognak az érvényesítése a földi hatalmakkal vagy akár az egyházi tekintéllyel szemben a zsidó-keresztény hit, avagy a biblikus hit, az egyetlen, élő, teremtő és megváltó Istenbe vetett hit jellemző sajátossága. Erre utalnak J. A. Comenius következő sorai:

„[A kereszténynek] megadatik az, amit a világ legnagyobb bölcsei a maguk dolgaiban hiába keresnek: a lélek teljes szabadsága, hogy Iste-

nen kívül semminek alávetve és semmihez kötve ne legyenek, akaratuk ellenére semmit megtenniük ne kelljen...

Az igaz keresztények mindegyike teljességgel Istennek szentelte magát... Istenen kívül senkit maga fölött állónak el nem ismert. Ezért nem hallgattak a világ parancsaira, elutasították a világ csábításait, nevettek a fenyegetéseken... mert benső javaikban bizonyosak voltak. Ez az oka, hogy a különben nyájas, barátságos, odaadó, szolgálatkész keresztény nem enged a privilégiumából. Ezért nem fúzi sem barát-hoz, sem ellenséghez, sem úrhoz, sem királyhoz, sem asszonyhoz, sem gyermekhez, sőt önmagához sem olyan kötelék, amely miatt feltett szándékától, azaz az istenfélő élettől egy kicsit is el kellene térnie... Bármit tesz vagy mond a világ, bármivel fenyegetőzik, bármit ígér, parancsol, kér, tanácsol, őt semmi meg nem ingathatja.

A világ, mint ahogy mindenütt, visszás, és az igazság helyett árnyék után kapdos, úgy itt is: a szabadságot abban látja, hogy aki szabad, senkinek ne legyen semmiben szolgálatára, akár restség, akár gőg, akár gonoszság okából viselkedvén így. Ámde a keresztény egészen másképpen cselekszik, csupán a szívét keríti körül jól, hogy szabadságában megóvassék Isten számára, minden egyebet átenged felebarátja szükségletére. Láttam és tapasztaltam, nincs a világon szolgálatra készebb... ember annál, aki magát Istennek szentelte... Ha az igaz keresztény látja, hogy felebarátjának valamiben hasznára lehet, nem habozik, nem késlekedik, nem kíméli magát, nem emlegeti érdemeit, nem zúgolódik, nem ernyed el, akár hála, akár hálátlanság a bére, nyugodtan, derűsen szolgál tovább.

Isten fiainak boldog szolgálata! Elképzelni sem lehet annál nagyobb szabadságot, mint hogy az ember Isten igáját veszi magára, hogy minden egyéb köteléktől megszabaduljon. Ó, világ adta boldogtalan szabadság! Nem lehet annál nagyobb rabszolgaság, mint hogy az ember Istennel nem törődve nyomorult módon más egyebektől engedi magát leigázni, azaz behódol olyan teremtett dolgoknak, amelyek uralkodnia kellene, s dacol Istennel, akinek engedelmességgel tartozik. Ó, halandók, értsük meg, hogy csak egy, egyetlenegy lény van felettünk, a mi teremtő Urunk és majdan bíránk: egyedül neki van hatalma nekünk parancsolni, de nem úgy parancsol, mint rabszolgáknak, hanem gyermekeiként szólít engedelmességre, azt akarván, hogy engedelmeskedve is szabadok és kötetlenek legyünk.” (*A világ útvesztője és a szív paradicsoma*, 1663; Madách Kiadó, 1977, 184–186. o.)

„MI LESZ AZ UTOLSÓ NAPOKBAN?”

A 2. fejezetben olvasható történelmi vázlatprófécia

A bibliai jövendöléseknek két nagy csoportjuk van:

a) Az ún. *perspektivikus (nagy távlatú) vázlatpróféciák* az egész megváltási tervről adnak kinyilatkoztatást. Időrendi sorrendben mutatnak rá a legdöntőbb eseményekre, és gyakran konkrét időmeghatározásokat is tartalmaznak. Ezek a próféciák tárják fel az „*idők teljességének¹ rendjét*” (vagy „*tervét*”² – Eféz 1,9–10), meghatározzák az „*időket és az időszakokat*” (1Thess 5,1).

b) Az ún. *pillanatkép-próféciák* a megváltási tervnek csak egy-egy jellegzetes részletét vagy mozzanatát villantják fel, mintegy kinyújtva. Sok esetben valamilyen előkép jellegű történéshez vagy személyhez kapcsolva szemléltetik a bekövetkező üdvtörténeti eseményt. A pillanatkép-próféciák főként Krisztus első és második adventjével kapcsolatosak.

E bibliai próféciák megértésének legfőbb alapelvei:

a) Ragaszkodnunk kell ahhoz az értelmezéshez, amit maga a Szentírás, illetve a kinyilatkoztató Isten kapcsol a jövendöléshez magyarázatként (vázlatpróféciáknál jellemző ez), vagy más bibliai irat későbbi visszahivatkozása által (lásd pl. az ószövetségi messiási próféciák beteljesedésére rámutató újszövetségi kijelentéseket), vagy az alkalmazott jelkép más helyen való előfordulása által (a bibliai jelképrendszer egységes).

1 Az „idők teljessége” kifejezés valamely üdvtörténeti eseménynek az Isten által előre eltervezett, a történelemben előkészített, beérlett időpontját jelenti (lásd Gal 4,4).

2 Az eredeti szöveg ezt a jelentést is magában foglalja.

b) A bibliai jövendölések mindig a megváltás terve körül folyó nagy küzdelemre, a Krisztus és Sátán közötti harcra, azaz Krisztus megváltó művére vonatkoznak. Ha egy értelmezés valamilyen ettől független történelmi spekulációt hoz ki magyarázatként, akkor bizonyosan téves.

c) Mindig szem előtt kell tartanunk, hogy a bibliai próféciaik esetében nemcsak a kinyilatkoztatás fokozatos, hanem a megértés is, ezért a múltbéli magyarázatokat, még ha kiváló, hívő igemagyarázótól származnak is, nem szabad tévedhetetlen mértéknek, lezárt, örök érvényű magyarázatnak tekinteni.

„Semmi okunk sincs azt gondolni, hogy nincs több megismerésre váró igazság, vagy hogy a Szentírás-magyarázat tévedésmentes volt a múltban. Az a tény, hogy bizonyos tanításokat igazaknak tekintettek egyházunkban éveken át, még nem bizonyíték a tévedhetetlenségük mellett. Az idő múlása egyetlen tévedést sem változtat igazsággá... Egyetlen igazság sem veszíthet viszont semmit az alapos átvizsgálás nyomán.” (Ellen G. White, Review and Herald, 1892. dec. 20.)

1 *Mi volt az előzménye annak, hogy Isten kinyilatkoztatást adott Nabukodonozor királynak az utána következő történelem egészéről? Hol van e prófécia súlypontja?*

Dán 2,29–30. 28/a „Néked, ó király, gondolataid támadtak a te ágyadban afelől, hogy mik lesznek ezután, és aki megjeleníti a titkokat, megjelentette néked azt, ami lesz. Nékem pedig ez a titok nem bölcsességből, amely bennem minden élő felett volna, jelentetett meg, hanem azért, hogy a megfejtés tudtára adassék a királynak, és te megértsed szíved gondolatait... De van Isten az égben, aki a titkokat megjelentí, és ő tudtára adta Nabukodonozor királynak: mi lesz az utolsó napokban.”

Ez a kérdés: „*Mik lesznek ezután?*” – az egész történelem értelmét és végső kimenetelét érintette. Nabukodonozor bizonyára arra vágyott, hogy birodalma, élete munkájának nagyszerű alkotása örökkévaló

legyen. (Ezt a becsvágyó célját fejezte ki később – megtagadva a neki adott kegyelmes kinyilatkoztatást – a színarany szobor elkészíttetésével is, amelyről a 3. fejezetnél volt szó.) Az elalvás előtti magányos töprengés idején azonban bizonyára a Szentlélek közelítette meg a keménykezű és akaratú, de lelke mélyén mégis igazságszerető királyt. Kérdések, kételyek támadtak benne. Valószínű, hogy az élet és az emberi munkálkodás értelme, valamint ezzel együtt az isteni, természetfeletti hatalom vagy hatalmak kérdése is felvetődött benne és foglalkoztatta gondolatait.

Milyen különös Isten kegyelme, hogy felszínre hozta Nabukodonozor lelkéből az igazság benne rejlő szomjúhozását, hogy azután lehajoljon hozzá, választ adjon neki, és megértesse vele „szíve gondolatait”.

Nabukodonozor király személyes megszólításán és üdvössége munkálásán túlmenően messze ható tervei is voltak Istennek e kinyilatkoztatás ajándékozásával. Bizonyosságot akart tenni az egyetemes emberiségnek, hogy ő ismeri „a kezdetből a véget” (Ésa 46,9–10). Áttekintést adott arról, hogy „mik lesznek ezután”, egészen az idők végéig, és különösképpen „az utolsó napokban”.

Nabukodonozor örök birodalomról álmodott. Isten megmutatta neki, hogy ilyen birodalmat csak „az eget Istene támaszt” majd az utolsó napokban. Az egyetlen és valóban örök birodalom hatalomátvétele Földünkön a vég idején – ez a prófécia fő mondanivalója és súlypontja.

Akkor értelmezzük tehát helyesen ezt a bibliai próféciát, ha különösen arra figyelünk, amit „az utolsó időről” mond. Gyakran főként csak a négy nagy birodalom történetét taglalják a különböző magyarázatok. E prófécia azonban nem egyszerűen történelmi lecke, hanem mély lelki tanítása van. Megmutatja, hogy nincs állandóság a földi történelemben. Igaz és örök emberi közösséget Isten teremt majd a vég idején. A prófécia arról beszél a legrészletesebben, hogy miként fog megvalósulni ez a mennyei beavatkozás.

Ismét azt állapíthatjuk meg tehát, hogy Dániel könyve különösképpen azoknak szól, akik a vég idején élnek. Nabukodonozor számára meglepő lehetett maga az „utolsó napok” kifejezés is. Sokan gondolkodtak úgy az ókorban és gondolkoznak ma is, hogy a természet és

a történelem örök körforgásban, változásban és megújulásban létezik. Isten azonban rámutat arra, hogy eljönnek az emberi történelem utolsó napjai, amely után egy új, Isten uralma alatt álló, igazságos és tökéletes birodalom foglalja el a régi helyét, amely az egész Földet betölti, és „megáll örökké”.

2 *Mit látott Nabukodonozor álmában? Milyen szemléletes ábrázolás mutatta be mindazt, ami „ezután lesz”, egészen „az utolsó napokig”?*

Dán 2,31–35 „Te láttad, ó király, és ímé egy nagy kép. Ez a kép, mely hatalmas volt, és kiváló a fényessége, előtted állt, és az ábrázata rettenetes volt. Annak az állóképeknek feje tiszta aranyból, melle és karjai ezüsből, hasa és oldalai rézből, lábszárai vasból, lábai pedig részint vasból, részint cserépből voltak. Nézted, amíg egy kő leszakadt kéz érintése nélkül, és letörte azt az állóképet vas- és cseréplábairól, darabokra zúzva azokat. Akkor egyé zúzódott a vas, cserép, réz, ezüst és arany, olyanok lettek, mint a nyári szérűn a polyva. Felkapta őket a szél, és helyüket sem találták többé. A kő pedig, amely leütötte az állóképet, nagy hegygé lett, betöltötte az egész földet.”

Próbáljuk magunk elé képzelni a leírás alapján, mit látott a király álmában.

Az „*állókép*” helyesebben szobornak fordítandó. Figyeljünk a kicsiny, de lényeges mozzanatokra: az emberszobor arca fénylett, de „*rettenetes*”, azaz kegyetlen, félelmetes arckifejezésű volt. A hatalmas szobor lábfeje és lábujjai részint vasból, részint cserépből voltak. Azt a mondást alkalmazhatjuk rá, hogy „*agyaglábakon állt*”. A szobor a fejtől lefelé haladva ábrázolta a történelem menetét. Azt olvashatjuk ki tehát ebből, hogy a vég idején nagyon ingatag lesz az emberi civilizáció, a földi élet stabilitása. A kő pedig, amely valahonnét felülről, „*kéz érintése nélkül*” leszakadt, különleges munkát végzett. Semmilyen ellenállást vagy védekezést sem tudott kifejteni vele szemben

a nehéz fémekből álló szobor. Bámulatos volt, amint polyvává zúzódott össze minden, azonnal, amint a kő leütötte. A nagy szél, amely ezután kerekedett, úgy vitte el a szobor porát, hogy „*belye sem találtatott többé*”. A kő viszont nagygyá nőtt, olyannyira, hogy „*betöltötte az egész földet*”.

A szobor azt ábrázolta, ami „ezután lesz”, vagyis az egész elkövetkezendő emberi történelmet. Ma, mintegy két és fél évezred elmúltával megállapíthatjuk, mennyire találó ez a szemléltetés. Az azóta lezajlott emberi történelem egyrészt „*kiváló fényességű*” volt, sok kiváló emberi teljesítményt is felmutatott, másrészt viszont „*rettenetes*” volt. Kegyetlenség, vérengzés, a gonoszság tobzódása és folytonos növekedése – ez érvényesül a mai napig.

3 *Mit jelképezett a négyféle fém és az agyag, amelyből a szobor állt? Mit jelképezett a különböző anyagok értékének csökkenése?*

Dán 2,36–41 „Ez az álom, és értelmét is megmondjuk a királynak: Te, ó király, királyok királya, kinek az egek Istene birodalmat, hatalmat, erőt és dicsőséget adott, és valahol emberek fiai, mezei állatok és égi madarak lakoznak, a te kezedbe adta azokat, és úrrá tett téged mindezekben. Te vagy az arany fej.

Utánad más birodalom támad, alábbvaló, mint te, és egy másik, egy harmadik birodalom, rézből való, amely az egész földön uralkodik. A negyedik birodalom pedig erős lesz, mint a vas, mert miként a vas széttör és összezúz mindent, bizony mint a vas pusztít, mind amazokat szétzúzza és elpusztítja.

Hogy pedig lábakat és ujjakat részint cserépből, részint vasból valónak láttál, a birodalom felbomlik,³ de lesz benne a vasnak erejéből, amint láttad, hogy a vas elegy volt az agyagcseréppel.”

3 A Károlyi által „kétfelé oszol”-nak fordított héber kifejezést helyesebb így fordítani: „szétoszlik, darabokra törik”.

Nabukodonozor, aki birodalma örökkévalóságát remélte, megdöbbenve hallhatta: „*Utánad más birodalom támad... és egy másik... egy harmadik... a negyedik birodalom pedig...*”

Az egyes fémek találóan jelképezték az egyes birodalmakat. Az arany a hihetetlen gazdagságú babilóniai birodalmat, ahol mindenre volt arany bőségben.⁴ Ezenkívül összetartó erő és bizonyos emberi értékek is jellemezték. Az ezüst jelképezte a perzsa birodalmat, ahol bevezették az ezüstpénz használatát, és amely az egység és a gazdagság szempontjából kb. úgy maradt el egy fokkal a babilóniai birodalomhoz képest, mint ahogy az arany és az ezüst viszonyulnak egymáshoz. A réz találóan ábrázolta a bronz fegyverzetű hellén seregeket, Nagy Sándor hadait. A prófétikus magyarázat gondosan hozzáfűzi a „réz-birodalom” leírásához azt a megjegyzést, hogy „*az egész földön uralkodik*”. Nagy Sándor – elődei területéhez képest – valóban sokkal nagyobbra terjesztette ki birodalmát. A negyedik fém, a vas – amely „*széttör és összezúz mindent*” – ábrázolja a Római Birodalmat, a maga vasfegyverzetével, vaserejű katonai hatalmával, jogrendjével, erőszakos, kemény, kérlelhetetlen uralmával. Az agyag szemléletes jelképe volt azoknak a civilizálatlan, barbár népeknek, amelyeket a népvándorlási hullámok sodortak ázsiai hazájukból Európába. Kultúrájuk éppolyan alacsony fokon állt az előző kultúrákhoz képest, mint ahogy az agyag viszonylik a nemesfémekhez és a kimunkált vashoz, mégis viharos hullámokként csaptak be a Római Birodalomba, és előidéztek annak darabokra osztódását.

A különböző fémek, illetve birodalmak azonosítása kezdettől fogva ismert a kereszténység körében (Luther Márton és Károlyi Gáspár magyarázatát lásd a tanulmányhoz kapcsolt 1. sz. függelékben). Sajnálatos, hogy ennek ellenére ma szinte senki sem foglalkozik e próféciaival.

4 Hérodotosz, a görög történetíró elmondja, hogy ő még az i. e. 5. században is látott olyan aranyszobrot Babilóniában, amelyhez a káldeus papok állítása szerint 800 táluentum (1 táluentum kb. 30 kg), tehát összesen 24 tonna aranyat használtak fel. Megjegyzí még: „A szentélykörzetben Kürosz uralkodása idején még egy tizenkét pékhusz [= könyök, azaz 40 cm, tehát összesen 4,8 m] magas, tömör aranyszobor is állt. Magam ugyan már nem láttam, csak azt mondom el, amit a khaldeus papoktól hallottam.” (*A görög-perzsa háború*, Európa, 1989, 91. o.)

„Évszázadokkal azelőtt, hogy az egyes népek a cselekvés színterére léptek, a mindenható Isten tekintetével átfogta a korszakokat, és megjövendölte a világbirodalmak emelkedését és bukását. Isten kinyilatkoztatta Nabukodonozornak, hogy a babiloni birodalom elbukik, és egy második birodalom támad, amelynek szintén lesz próbaideje. Annak dicsősége is elmúlik, mert nem az igaz Istent dicsőíti, s egy harmadik birodalom lép a helyébe. De az is letűnik, és egy negyedik, amely erős, mint a vas, leigazza a világ népeit...

Isten Igéjének tanulója a népek történelmében megláthatja az isteni jövendölések szó szerinti teljességét. Babilon végül összetört és darabokra hullott. Semmivé lett, mert uralkodói jólétükben azt gondolták, hogy nem függnek Istentől, és országuk dicsőségét emberi eredménynek tulajdonították. A mész-persza birodalmat a menny azért sújtotta haragjával, mert Isten törvényét lábbal tiporta. Az Úr félelme nem talált helyet a nép nagy többségének szívében. Elharapózott a gonoszság, istenkáromlás és romlottság.” (Ellen G. White: *Proféták és királyok*, 309–310. o.)

A prófétikus magyarázat olvasásakor felmerülhet bennünk a gondolat, hogy a világi történetírás nyomán mi inkább kulturális fejlődést látunk a birodalmak egymásutánjánál, semmint hanyatlást. A prófécia nézőpontja azonban más, amint az Ellen G. White tollából való idézet precízen meghatározzák:

„Az ezután következő birodalmak még becstelenebbek, még erkölcs-telenebbek lettek, és egyre mélyebbre süllyedtek az erkölcsi értékek mérlegén.” „Az egymás után következő királyságok mind alacsonyabbra süllyedtek... Megromlottak, mert elvetették Isten iránti erkölcsi kötelezettségeiket. Amint megfeledkeztek Istenről, úgy süllyedtek mélyebbre és mélyebbre az erkölcsi értékek skáláján.” (Ellen G. White: *Proféták és királyok*, 310. o.; *Youth's Instructor*, 1903. szept. 22.)

Érdekes megjegyzés olvasható Ellen G. White *Nevelés/Előtted az élet* c. könyvében: „Az Izráeltől elvett korona egymás után a következő sorrendben szállt Babilon, Mész–Perzsia, Görögország és Róma királyságaira. Isten ezt mondja: »Ez sem lesz állandó, míg el nem jő az, aki az uralkodás, és néki adom azt!« (Ezék 21,27)” (179. o.) Isten eredetileg Izráelt kívánta a nemzetek fejévé, példaképévé, vezérévé tenni, hűtlenségük miatt azonban más nemzetek léptek a helyükre. Babilónia és Perzsia egyes uralkodóinál még hathatósan érvényesült a mennyei

befolyás. Nagy Sándor azonban már istenítette magát, és utódállamainak uralkodói szintűgy. Ezt tették a római császárok is. Jézus a Római Birodalom fölemelkedése idején jött világunkba. Sátán ekkor már azzal dicsekedett, hogy övé a hatalom az emberi történelem felett (lásd: Luk 4,5–6).

4 *Részletesen beszél a prófétikus magyarázat a vas és az agyag keveredéséről, amelyből azonban sohasem lesz összeolvadás, tartós, szilárd ötvözet. Mit jelent ez?*

Dán 2,41–44/a „Hogy pedig lábfejet és ujjakat részint cserépből, részint vasból valónak láttál, a birodalom felbomlik, de lesz benne a vas erejéből, amint láttad, hogy a vas elegy volt az agyagcseréppel. Hogy a lába ujjai részint vas, részint cserép, az a birodalom részint erős, részint pedig törékeny lesz. Hogy pedig vasat elegyülve láttál agyagcseréppel, azok emberi mag által vegyülnek össze, de egymással nem egyesülnek, mint ahogy a vas nem egyesül a cseréppel. És azoknak a királyoknak az idejében támaszt az egek Istene birodalmat.”

A vas a megmaradó római elemet, a római birodalom lakosságát, kultúráját, jogrendjét jelképezi, amelyet a népvándorlási hullámok nyomán létrejött barbár királyságok – melyeket az agyag ábrázol – magukba olvasztottak. Talán még annak is van jelentősége, hogy a vas és a cserép már a lábfejben keveredik, majd ebből kinőnek a különálló, ugyancsak egyes vas-cserép lábujjak, melyeket a 44. vers különálló királyoknak, illetve királyságoknak nevez. Az új európai királyságok, nemzetek bizonyos idő múltán alakultak ki, miután a történelem nagy keverőfazekában összeelegyedtek egymással a Római Birodalom (fizikai, eszmei) maradványai, lakosai, és a népvándorlási hullámokkal Európába özönlött barbár népek a maguk társadalmi, vallási hagyományaival.

Az így kialakuló országok sajátos nemzetalakulatok lesznek – jövendölte a prófécia –, amelyeket lehetetlen egyesíteni. Sem a népek

keveredése, sem a királyházasságok nem tudják megszüntetni az örökös ellentéteket. Éppolyan lehetetlen vállalkozásnak bizonyulnak majd az egyesítésükre irányuló törekvések (amire több próbálkozás is volt a történelemben), mint amilyen abszolút lehetetlenség egymással ötvözni a vasat és a cserépet.

A „*részint erős, részint törékeny lesz*” jellemzés szintén sokatmondó. Arra utal, hogy tartósak lesznek a részint vas, részint cserép királyságok. Nem lesznek olyan gyors változások a történelem színpadán, mint ahogy korábban, a birodalmak váltakozásakor. A vas és cserép elegyedésével létrejött királyságok hosszú ideig fennmaradnak. Összehasonlításképpen: az új babiloni birodalom nem egészen egy évszázadig (i. e. 605–538), a méd–perzsa birodalom mintegy kétszáz évig (i. e. 538–331), Nagy Sándor hellén birodalma és utódállamai szintén csak mintegy kétszáz évig (i. e. 331–146), a Római Birodalom mintegy ötszáz évig (i. e. 146–i. sz. 476), a birodalom keleti része, a Bizánci Császárság pedig még további ezer évig (i. sz. 1453-ig, Bizánc iszlám-török hadak általi bevételéig) állt fenn. Az európai nemzetállamok viszont mind túlhaladták már a millenniumukat, a prófécia szerint egészen Jézus eljöveteleig fennmaradnak, mert „*ezeknek a királyoknak az idejében támaszt majd az eget Istene birodalmat*”, amint a 44. vers mondja.

Luther Márton nagyon jól értette a prófécia kijelentését a „vas” maradandó voltáról, a rejtetten, darabokra szakadozott formában is fennmaradó negyedik birodalomról: „A Római Birodalomról beszél legtöbbit és leghosszabban [a prófécia], így nekünk is erre fontos odafigyelniük... A lábujjak megoszolnak, ám valamennyien a vas lábszárból erednek, amint az emberi testben is megosztva vannak a lábak ujjai, de egytől egyig a lábszárból nőttek ki... A vas jellege megmaradt. Mert a rendek, a hivatalok, a jogok és a törvények nem változtak. Ezért mondja Dániel, hogy ha megosztott birodalom lesz is, benne marad a vas gyökere, szára, törzse... Mindez azért íratott, hogy tudjuk: a Római Birodalom lesz az utolsó, amelyet egyedül Krisztus országa tör meg. Ezért akárhány király is kel fel... és a török is akárhogy tajtékzik, és meglehet, csatát is nyernek, a vasból való gyökéren és plántán azonban soha nem lesz hatalmuk, és nem irthatják ki. Bizony állni fog az az utolsó időnkig.” (*Előszók a Szentírás könyveibe*, Magyarországi Luther Szövetség, 1995, 86–87. o.)

Másrészt viszont „*törékenyek*” ezek a királyságok, mert nincs egy-ség köztük, újra és újra háborúznak egymással, határaik is változnak, időről időre leigazza egyik a másikat, majd újra visszanyerik függet-lenségüket. Korábbi magyarázók igyekeztek kiszámolni, azonosítani a tíz királyságot, olykor viták is támadtak arról, hogy melyik magya-rázat a helyes. Ennek azonban nincs igazán értelme, mert a tízes szá-mot csupán az alkalmazott jelkép, a tíz lábujj indokolja. A tíz globális szám, amellyel csak a részekre osztottságot akarja jelölni a prófécia. A népkeveredések és háborúk folytán az utódkirályságok száma, neve és határai igen változékonyak voltak a történelem folyamán.

Van azonban egy további és még mélyebb jelentése ennek az ábrá-zolásnak. Emlékezzünk arra, hogy a vasat – a római elemet – az egy-ház, a kereszténység képviselte, illetve örökítette tovább az új, barbár királyságok civilizációjába. Ennek alapján érthetjük meg a következő kijelentést: „*Az egyházi és a világi erő keveredését ábrázolja a vas és a cserép. Az ilyen egyesülés minden szempontból gyengíti az egyház ere-jét. Az egyház világi hatalommal való felruházása gonosz eredményeket szül.*” (Ellen G. White, 63. sz. kézirat, 1899)

A prófétikus ábrázolás nemcsak a pogány Rómáról, hanem a pápai Rómáról is szól tehát. Általa marad fenn a „római vas”, általa él tovább az egységes világhatalom eszméje a negyedik birodalom darabokra szakadozása után is. A római pápaság hatalma fokozatosan minden új, barbár országra kiterjedt, melyek az egykori Római Birodalom terüle-tén létesültek. A római egyház sok mindent átplántált a római kultúrá-ból a középkori világba (a római jogot stb.), viszont a kereszténység is több elemet magába olvasztott a barbár népek vallási hagyományaiból. A legfontosabb, ókori Rómától átörökített elem a világhatalom esz-méje. Konkrétabban: az abszolút hatalom, a legfőbb világi és a legfőbb vallási hatalom egy személyben való összpontosításának eszméje. Wolf Schneider írja: „476-ban a germán király, Odoaker letette a trónról az utolsó nyugatrómai császárt, és ezzel Róma városállam hivatalosan is megszűnt... De Róma nem tűnt el a föld színéről. A keresztény világ központjává fejlődött, és a pápák lettek a világbirodalmi hagyo-mányok folytatói... Pontifex Maximus a címük, tehát ugyanaz, mint a római császároké, akik az államvallás főpapjai is voltak.” (*Városok Urtól Utópiáig*, Budapest, 1973, 129. o.)

A vallási és világi hatalom „keveredéséből” azonban nem lett marandó egység. Nem is lehetett – mint ez a prófécia is mondja –, mivel a vasat és a cserépet lehetetlen egymással ötvözni. A sikertelen egyesülések vége pedig mindig viszály és háborúság, ami be is következett egyrészt a pápák és a német-római császárok hatalmi vetélkedése által, majd a trón és oltár szövetségének a francia forradalom nyomán történt felbomlásakor. Mindez fizikai és szellemi fegyverekkel vívott harcok útján valósult meg.

A prófécia szerint azonban a jellegzetes vonás – a vas és cserép keveredése, de mégsem egyesülése – egészen az „egék Istene birodalmának” felállításáig megmarad (2,44/a). Jelenések könyve 13. és 17. fejezete szól arról, hogy a középkor végi „nagy robbanás” után újra egyesülni próbál majd egymással a két elem. Ugy is érvényesül ez az igyekezet, mint a nemzetállamok egységesítéséért való fáradozás, és úgy is, mint a vallási és a világi hatalom összekapcsolására irányuló törekvés. A halálos sebéből megelevenedő pápaság képviseli továbbra is a vasat, a cserép pedig – a világi hatalom – némileg új alakzatokban jelenik meg (lásd: Jel 13,1–3. 11–12; 17,1–2. 12. 13. 17). Ezúttal is igazolódni fog azonban, hogy „*a vas nem egyesül a cseréppel*”. A világhatalom vágya fűti a világi erőket és a római egyházi hatalmat is. Ebből pedig bizonyos idő múlva feltétlenül kirobban az ádáz hatalmi harc, amely nyomorúságba dönti a népeket. A prófécia konkrétan megjövendöl egy végső nagy összeütközést (lásd: Jel 17,16; 16,12–16). Ez lesz az utolsó nagy viszály és háború a Szentírás szerint, amelynek Krisztus dicsőséges megjelenése vet véget. Ő avatkozik közbe, hogy az emberiség hívő maradékát megmentse, és megalapítsa az Ő örök uralmát – az igazság és békeesség megvalósítására képtelen földi birodalmak helyett.

Napjaink valósága, hogy „a római vas” növeli szellemi befolyását és hatalmát, megint fáradozik a vas és a cserép egyesítésén. Egyetlen mondat jellemző példaként egy nemrég megjelent könyv hátsó borítólapjáról: „Karol Wojtyła korunk egyik kiemelkedő államférfia, akinek életcélja az egyházi hatalom világhatalmi tényezővé emelése.” (Gergely Jenő: *II. János Pál*, Budapest, 1986)

Nem tűnik el tehát a római világhatalom visszaállításának eszméje a részekre szakadozás idején sem, egy pillanatra sem. Folyton ott vibrál

a háttérben a vas és cserép egyesítésének ismételt törekvése. A római egyház, illetve a római pápák tartják fenn töretlen kitartással az „ötödik birodalom” eszméjét. A lelki hatalom vonatkozásában pedig folyamatosan érvényesítik, bizonyos mértékig, az egykori Római Birodalom sok népre kiterjedő hatalmát.

Az abszolút lelki hatalom igénye (értsd ezen a lelkiismeret uralását, a lelkiismereti szabadság elvételét) és a világi hatalomra törés valamely egyház részéről mindenkor antikrisztusi törekvés. Mert semmi sem ellentétesebb Krisztus evangéliumával és akaratával, mint az Ő „nem e világból való” (Ján 18,36) országának földi hatalommá változtatása, amely azután szükségszerűen bűnnel fertőzött, erőszakos, evilági eszközökkel munkálja céljai elérését – Jézus nevében. Tévedés azt gondolni, hogy az antikrisztusi hatalom Dániel könyvében a 7. fejezetben jelenik meg először. Jelen van már itt, a 2. fejezetben is, a továbbra is megmaradó vas, az ismételt vas-cserép ötvözési kísérletek, az „ötödik birodalom” lappangó formában élő reménye, és a megvalósítására irányuló törekvések, illetve az ezekre utaló jelképek által.

5 *Hogyan szakadt le a kő, amely megsemmisítette a szoborkoloszuszust? Kit jelképez? Mi a jelentősége annak, hogy a szél mindent elbordott? Mi történt a kővel ezután?*

Dán 2,34–35 „Nézted, amíg egy kő leszakadt kéz érintése nélkül, és letörte azt az állóképet vas- és cseréplábairól, s darabokra zúzta azokat. Akkor egygyé zúzódott a vas, cserép, réz, ezüst és arany, és lettek, mint a nyári szérűn a polyva, s felkapta azokat a szél, és helyüket sem találták azoknak. Az a kő pedig, amely leütötte az állóképet, nagy hegygé lett, és betöltötte az egész földet.”

Mát 21,42–44 „Mondta nékik Jézus: Sohasem olvastátok-e az Írásokban: Amely követ az építők megvetettek, az lett a szegletnek feje, az Úrtól lett ez, és csodálatos a mi szemünk előtt. Annakokáért mondom néktek, hogy elvételik tőletek az Istennek országa, és oly népnek adatik, amely megtermi annak gyümölcsét. És aki e köre esik, szétzúzatik, akire pedig ez esik reá, szétmorzsolja azt.”

A „*kéz érintése nélkül*” kifejezés fontos bizonyoságtétel arra vonatkozóan, hogy nem emberi kéz, nem az emberi gonoszság fogja megsemmisíteni a jelenlegi emberi civilizációt, hanem természetfeletti beavatkozás hoz fordulatot a történelemben.

Elérkeztünk ahhoz az időhöz, amikor nem furcsa többé az „*utolsó napok*” kifejezés. Korunk számos gondolkodóján kívül még sok-sok ember beszél már komolyan a „vég”-ről. A látható történelmi, emberi realitások alapján számolnak egy kikerülhetetlen „véggel”, s meg vannak győződve arról, hogy emberi tényező fogja ezt előidézni. Korábban leginkább egy megsemmisítő atomháborúra gondoltak, ma inkább ökológiai végkatasztrófát emlegetnek.

Bármennyire indokoltak is az ilyen félelmek, az „*igen biztos a próféta* beszéd” (2Pét 1,19) szerint nem emberi kéz által jön el a vég világra. A Szentírás azt az evangéliumot hirdeti, hogy a történelem nem atomháború, illetve más emberi vagy természeti pusztító erő következtében ér majd véget. Nem azért, mintha nem lenne meg ennek a realitása, hanem mert a „kő” fog közbelépni a kritikus időben. Természetfölötti isteni közbeavatkozás akadályozza meg a történelem emberi kéz általi végét.

Jézus megmagyarázta ezt a jövendölést, amikor önmagával, dicsőséges visszajövetelével azonosította a leszakadó követ. A gonosz szőlőmunkások példázatát fejezte be az erre való hivatkozásával. Világosan kitűnik a szövegösszefüggésből, hogy Jézus – a példázatbeli szőlősgazda megvetett, megölt fia – a szőlő uraként, örökösöként jelenik meg majd, hogy elveszítse a gonosz szőlőmunkásokat. Ő az a megvetett „szegletkő”, aki mégis Isten templomának fundamentumává lesz. Aki beépül Isten „élő templomába” (1Pét 2,5-6; Eféz 2,20), annak mint fundamentumra, „Őreá kell ráesni”, Őhöz, a „szegletkőhöz” kell idomulnia. E jelképes beszéd az önző „én” megtagadásának szükségességére utal. Aki azonban nem épül Őrá, a szegletkőre, arra a „Kő” esik a vég idején, és „szétmorzsoltatik”. A jövendölés szerint porrá morzsol mindent a leszakadó kő, amire csak ráesik, olyan porrá, amilyen a nyári szérű polyvája.

Ez a prófétikus ábrázolás mutatja a legvilágosabban, mennyire igellenes minden olyan elképzelés, amely szerint ezen a Földön, a földi történelem keretében fog megvalósulni Isten országa, az egyház győzelme, világhatalmi tényezővé válása által.

Mégis ezt a felfogást képviseli a római katolikus teológia, sőt legnagyobb részt a mai protestáns teológia is. Egy idézet példaképpen: „Amikor Jézus világvégi eljöveteléről szólnak, kerülnünk kell annak látszatát, mintha ez az eljövétel helyváltoztatással járna... Eljövetele azonos lesz... megdicsőült embersége mindenki előtt való kinyilatkoztatásával: akkor az egész emberiség olyan változáson megy keresztül, hogy mindenki kénytelen lesz megtapasztalni a láthatatlannal, állandóan köztünk élő dicsőséges Krisztust. Így tehát Krisztus voltaképpen nem jön el hozzánk, hanem a világ érkezik el őhozzá, amennyiben a történelem során fokozatosan olyanná fejlődik, hogy a történelem végén képes lesz befogadni mindazt, amit Krisztus a megváltással kiérdemelt számára.” (Előd István: *Katolikus dogmatika*, Budapest, 1978, 668. o.)

A prófétikus kijelentés szerint e világon minden, de minden bűnnel fertőzött, éppen ezért a földi civilizációnak semmilyen eleme, eredménye vagy vívmánya nem építhető be az Isten által megalapítandó „örök birodalomba”, „amelyben igazság lakozik” (lásd ezzel kapcsolatban még: **1Ján 2,17; 2Pét 3,13; Jel 21,1**). Az emberek közül is csak azok lehetnek részesei, akik belső emberükben igazán győztek a bűn felett, jellemük megtisztult az isteni kegyelem befogadása és a vele való együttműködés által.

„A nemzetek emelkedéséből és bukásából – amint Dániel és a Jelenések könyve megvilágítja – meg kell tanulnunk, milyen értéktelen a pusztán külső, földi dicsőség. Milyen tökéletesen eltűnt Babilon minden hatalmával és ragyogásával együtt! Pedig korának népe előtt olyan szilárdnak és maradandónak tűnő hatalom volt, amelyhez hasonlót világnk azóta sem látott. Elenyészett, »mint a fűnek virága« (Jak 1,10). Ugyanúgy elpusztult a médó–perzsa birodalom, valamint Görögország és Róma is. És ugyanúgy múlik el mindaz, aminek nem Isten az alapja. Csak az maradhat meg, ami beleilleszkedik Isten tervébe, és az Ő jellemét tükrözi. Egyedül Isten elvei állandóak és maradandóak mindabból, amit világnk ismer.

Ha figyelmesen tanulmányozzuk, hogyan viszi véghez szándékát Isten a nemzetek történelmében, és hogyan váltja valóra az eljövendőkre vonatkozó kinyilatkoztatásait, akkor jobban megértjük a látható és láthatatlan dolgok igazi értékét, az élet igazi célját. Ha az időt az örökkévalóság fényében értékeljük, akkor Dánielhez és társaihoz hasonlóan élni tudunk azért, ami igaz, nemes és maradandó. Ha ebben az életben megtanuljuk Urunk és Megváltónk örökké megmaradó, áldott országának alapelveit, akkor beléphetünk Vele oda, hogy birtokba vegyük.” (Ellen G. White: *Proféták és királyok*, 339. o.)

A jelképes ábrázolás arra is utal, hogy Isten „együtt lakozik” majd a megváltott emberiséggel az újjáteremtett Földön (Jel 21,3). Jelenléte, uralma és dicsősége betölti majd az egész Földet (Jel 22,3–5). „Az örökkévalóság áll szemben a gyors elmúlással. A két rend közötti ellentét még térbelileg is látható. A szobor hiába hatalmas (31. vers), hiába emelkedik a magasba az álom szerint lenyűgöző óriásként, mintegy az ember büszke tettének jelképe gyanánt, mindezek ellenére végtelenül kicsiny marad a hegy kiterjedéséhez képest, amely »betölti az egész földet« (35. vers). A végtelen áll szemben a végessel. A mennyek országa egyszer s mindenkorra a földre kerül. Nehéz itt szavakat találni. Nekünk, földieknek megfoghatatlan a menny, még kevésbé megfogható a földre érkezett menny. A képzelet az észbe ütközik, és nagy a kísértés, hogy a nem kiszámú teológus és filozófus felfogása követőivé váljunk, s hozzájuk hasonlóan »mitosztalanítsunk«. A mennyek országából akkor egész egyszerűen egy egyház vagy egy nép lesz, egy életstílus és egy eszmény. [De akik így gondolkodnak, azok] nem hisznek a prófétai kijelentésben.” (Jacques Doukhan: *Titkok megfejtése, Élet és Egészség* Kiadó, Budapest, 2004, 46–47. o.)

6 *Milyen ihletett megerősítéssel fejezte be Dániel próféta az Istentől adott kinyilatkoztatás értelmének kifejtését? Milyen bálaima fakadt az ajkán már akkor, amikor Isten éjjeli látásban megmutatta neki Nabukodonozor álmát, és feltárta előtte annak értelmét?*

Dán 2,45/b „A nagy Isten azt jelentette meg a királynak, ami majd ezután lesz. Igaz az álom, és bizonyos annak értelme.”

Dán 2,20–22 „Szólt Dániel, és mondta: Áldott legyen az Isten

neve örökkön örökké, mert Ővé a bölcsesség és az erő, és Ő változtatja meg az időket és az időknek részeit. Dönt királyokat és tesz királyokat, ad bölcsességet a bölcseknek és tudományt az értelmeseeknek. Ő jelenti meg a mély és elrejtett dolgokat, tudja, mi van a sötétségben, és világosság lakozik vele!”

Nekünk is szól a megerősítés: a nagy Isten *„tárja fel előttünk”* a *„mély és elrejtett dolgokat”*, és amit Ő kijelent, az *„igaz és bizonyos”*.

Istené a mindenekfelett való, tökéletes bölcsesség. Tőle származik mindaz az értelmi képesség és tudomány, amely teremtményei által megnyilatkozik. Ővé a mindenható hatalom is. Sátán és démonai, valamint az Istennel szembe forduló emberek bitorolhatnak hatalmat és kérkedhetnek vele. Ő kegyelmében eltűri ezt, és megengedi ideig-óráig – sokszor számunkra megdöbbentően hosszú ideig is –, mivel kizárólag erkölcsi eszközökkel kívánja munkálni a jó végső győzelmét. Mindazonáltal az Ő teljhatalmú ellenőrzése alatt állnak mindezek az erők. Ő tesz és dönt királyokat, rövidre metsz és hosszúra nyújt időket, ha úgy akarja, bármikor és bármilyen esetben.

„Az egész világ Isten ellenőrzése alatt áll. Dicső lények százmilliói állnak készen, hogy szavának irányítása alatt keresztülhúzzák a gonosz hatalmak és gonosz emberek akaratát, s jót hozzanak Isten hűségesei számára... A közelgő események sora Isten hatalmában van. A menny fensége tartja kezében a nemzetek sorsát, és egyházának gondjait is... Ami a véges elmék előtt összekuszáltnak és bonyolultnak tűnik, azt az Úr keze tökéletes rendben tartja... Király ő és a seregek Ura... A nemzetek küzdelme és harca közepette megvédelmezi népét. Ez a valaki a mi Megváltónk, aki az eget uralja.”

„Az emberiség történelmét megörökítő krónikák úgy tüntetik fel, hogy a nemzetek fejlődése, birodalmak emelkedése és bukása az emberi akarat és vitézség függvénye, és hogy az események alakulását nagymértékben emberek hatalma, becsvágya és szeszélye határozza meg. Isten Igéje azonban félrehúzza a függőnyt, és az emberi érdekek, hatalmak és indulatok

*egymás közötti harca fölött, mögött és általuk meglátjuk a végtelen irgal-
mű Isten munkáját, aki csendben, türelmesen viszi véghez szándékát.*”

(Ellen G. White: *Válogatott bizonyosságtételek II.*, 402–405. o.; *Próféták és királyok*, Nabukodonozor álma c. fejezet)

„*Mély és elrejtett dolgokat*” láttat meg velünk Isten a bibliai próféciaik által. Olyan belső összefüggéseket tár fel előttünk, amelyeket csak az Ő bölcsessége ismer. Pusztán emberi szemmel sohasem látnánk meg ezeket, csupán a földi történettudomány elsajátítása útján sohasem tanulhatnánk meg.

Az a kijelentés, hogy „*ő tudja, mi van a sötétségben*”, arra vonatkozik, hogy nemcsak az emberi tervek és szívek titkai nyilvánvalóak előtte, hanem Sátán és démonai birodalma sem rejtegethet titkot az Úr szeme elől. Milyen nagy áldás, hogy Ő, aki „*tudja, hogy mi van a sötétségben*”, leleplezi számunkra a nagy Világcsaló (lásd: Jel 12,9) megtévesztéseit és terveit a bibliai próféciaik által.

Az a kijelentés, hogy „*világosság lakozik Ővele*”, arra utal, hogy Isten jelleme és eljárásának alapelvei is feltárulnak előttünk a bibliai próféciaik által. A hívő embert is megkíséríti Sátán kételyekkel és sötét gondolatokkal, mivel halandó értelmünkkel gyakran nem értjük azonnal Isten cselekedeteit, nem látjuk azok igazságos voltát. A próféciaik azonban bepillantást adnak nekünk Isten tetteinek indítékaiba és alapelveibe, s eloszlik a homály. Örvendezünk abban a bizonyosságban, hogy „*világosság lakozik Ővele*”, hogy „*nincsen Őbenne semmi sötétség*” (1Ján 1,5), „*hűséges Isten Ő, és nem csalárd, igaz és egyenes Ő*” (1Móz 32,4).

FÜGGELÉK

Luther Márton azonosítása: „Az álmot és a szobrot a négy világbirodalomra magyarázza: az első az asszíroké és a babiloniaké, a második a médeké és a perzsáké, a harmadik Nagy Sándoré és a görögöké, a negyedik a rómaiaké.” (*Előszók a Szentírás könyveibe*, Magyarországi Luther Szövetség, 1995, 86. o.)

Károlyi Gáspár magyarázata: „Nabukodonozor álmának magyarázatja: első birodalom ez világon az asszíriai birodalom, melyben fő volt az nagy Nabukodonozor, ezt példázza az arany fő. Második birodalom az perzsiai birodalom, melyben fő volt az Cзыrus, Dárius. Harmadik birodalom az Alexander birodalma. Negyedik az Római Birodalom. Az negyedik birodalom két részre oszlott, az egyik vas, az másik sár vagy cserép, és ezek semmiképpen egybe nem férnek... Mindaz négy birodalomnak utána léssen az Jézus Krisztusnak örökké állandó birodalma.” (Lapszéli jegyzetek Dániel könyve 2. fejezetéhez, az 1590-ben kiadott Vizsolyi Biblia faksimile kiadásából, Magyar Helikon, 1981)

„Azt mondja az Dániel... hogy négy monarchia, azaz négy birodalom leszen ez földön, azután Krisztus eljő testbe, mind peng az ítéletre. Ezek peng az birodalmok immár megvoltak mind, mert az első birodalom volt az asszíriai birodalom Círus királig. Az másik volt az perzsiai birodalom Círustul fogva Alexanderig. Az harmadik volt az görögöké Alexandertől fogva Juliusig. Az negyedik volt az római birodalom, melynek kezdője volt az Julius. De az birodalom immár kettészakadott. Az birodalomba sok nemzetségek elegyedtek, mint törökök, németek és egyéb sok nemzetségek, kik között igaz ugyan nem lehet az egyezés és barátság, mint az vas nem fér egybe az cseréppel. Az Krisztus egyik országát, tudniillik az lelkit, felépítette nem most, akkor kíváltképpen, mikor Augustus császár alatt születék, az másik ország is azért, tudniillik az dicsőséges, nem messze vagyon.” (*Micsoda jegyekből esmérjük meg az Istennek ítéletinek közel való voltát*, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1984, 128–129. o.)

A NÉPEK HÁBORÚIBÓL KIEMELKEDŐ VILÁGHATALMAK EGYMÁST KÖVETŐ SORA

A 7. fejezet első része

A 7. fejezettel kezdődik Dániel próféta könyvének második része, amely már kizárólag nagy történelmi vázlatpróféciákat tartalmaz. A próféta – élete végén – valószínűleg szándékosan rendezte össze feljegyzéseit ily módon, a tartalmi szempontot részesítve előnyben az időrendivel szemben. A 7. fejezetben leírt látomást ugyanis még Belszár első évében kapta, tehát az 5. és 6. fejezetben olvasható történéseket megelőzően.

1 *Mikor, milyen formában kapta Dániel próféta ezt a kinyilatkoztatást, és milyen hatással volt rá?*

Dán 7,1. 15. 28 „Belszárnak, a babiloni királynak első esztendejében álmot látott Dániel, fejének látásait ágyában. Az álmot akkor följegyezte, a dolog velejét elmondta... Megrendültem én, Dániel, lelkemben ezek miatt, fejem látásai megháborítottak engem... Itt vége lett a beszédnek. Engem, Dánielt pedig az én gondolatim igen megrettentettek, ábrázatom elváltozott rajtam, de e beszédet megtartottam szívemben.”

Ötven esztendővel a 2. fejezetben leírt első kinyilatkoztatás után kapta Dániel a 7. fejezetben olvasható kijelentéseket. (Belszár első éve: i. e. 553/552, Nabukodonozor uralkodásának 2. éve pedig, amikor

Dániel a király prófétikus álmát isteni kijelentés alapján megmagyarázta, i. e. 602 volt.) A babilóniai birodalom ekkor már erősen hanyatlóban volt. A próféta tapasztalt államférfi volt, ezért bizonyára látta, hogy Belsazar uralma rövidesen teljes romlásra juttatja az egykor rendíthetetlennek látszó világhatalmat. Foglalkoztathatta a jövő kérdése.

Prófétikus álom formájában kapta Dániel az újabb kinyilatkoztatást (vö. 4Móz 12,6). A prófétikus álom különbözik nemcsak a közönséges álmotól, hanem az Istentől adott intő álmotól is. Hétköznapi álmainknak semmi közük sincs a kinyilatkoztatáshoz. Sok hiábavalóságot álmodunk egyszerűen a túlfeszítettség következtében – mondja az Írás (Préd 5,3. 7). Különleges esetekben viszont Isten is szól egy-egy emberhez álom által, *„hogyan eltérítse a rossz cselekedettől... és visszatartsa lelkét a romlásától”* (Jób 33,14–18). Ilyen intő álom volt Nabukodonozor király álma is, amelyről Dániel könyve 4. fejezetében olvashatunk. A prófétikus álom azonban ettől az álmotól is különbözik. A próféta ilyen esetben kinyilatkoztatást hordozó jeleneteket, vagy jelképes ábrázolást lát, és mennyei lény vagy lények beszélnek vele, magyarázó kijelentéseket téve. Konkrét megbízást is kap a próféta a látott és hallott dolgok leírására, továbbadására.

Dániel prófétát nagyon megrendítette az a kinyilatkoztatás, amelyet prófétikus álom által kapott. „Megrettent” lelkében, mert megértette, hogy nem gyors és pozitív kibontakozás felé halad a történelem a továbbiakban, hanem súlyos hatalmi harcok következnek. Látta ugyan az Emberfia és hívő népe végső hatalomátvételét is, mindazonáltal megrendült azon, hogy a Gonosz milyen elszánt, kemény és hosszú hadviselést folytat majd Isten népe ellen.

Azonnal lejegyezte a látottak lényegét, de „megtartotta szívében” is. Bizonyára állandóan foglalkoztatta gondolatait e prófétikus álom, és töprengett csodálatos titkain.

2 *Mit látott álmában a próféta? Hogyan fejtethjük meg a jelképek jelentését?*

Dán 7,2–14 „Szólt Dániel, és mondta: Láttam látásomban éjszaka, és ímé, az égnek négy szele háborút támasztott a nagy tengeren. Négy nagy állat jött fel a tengerből, egyik különböző a másiktól.

Az első olyan, mint az oroszlán, és sasszárnyai voltak. Néztem, míg szárnyai kitéptek, és fölemeltetett a földről. Mint valami ember, lábra állíttatott, és emberi szív adatott néki. Ímé, más állat, a második, hasonló volt a medvéhez, és kelt egyik oldalára. Három oldalborda volt szájában fogai között, és így szóltak néki: Kelj fel, és egyél sok húst! Ezután láttam, ímé, egy másik, olyan, mint a párduc. Négy madárszárnya volt a hátán, négy feje is volt az állatnak, és hatalom adatott néki.

Ezek után láttam éjszakai látásokban, ímé, negyedik állat, rettenetes és iszonyú, rendkívül erős, nagy vasfogai voltak, falt, zúzott és a maradékot lábaival összetaposta. Ez különbözött mindazoktól az állatoktól, amelyek előtte voltak, és tíz szarva volt néki.

Mialatt a szarvakat szemléltem, ímé, másik kicsiny szarv növekedett ki azok között, és három az előbbi szarvak közül kiszakasztott őelőtte. Ímé, emberszemekhez hasonló szemek voltak ebben a szarvban, és nagyokat szóló száj.

Néztem, míg királyi székek tétettek le, az Öregkorú leült, ruhája hófehér, fejének haja, mint a tiszta gyapjú, széke tüzes láng, ennek kerekai égő tűz. Tűzfolyam folyt és jött ki az Ő színe felől, ezerszer ezren szolgáltak néki, tízezerszer tízezren álltak előtte. Ítélok ültek le, és könyvek nyitattak meg. Néztem akkor a nagyzó beszédek hangja miatt, melyeket a szarv szólt, néztem, míg megöleték az az állat, teste elveszett, tűzbe vettetett megégetésre. A többi állatoktól is elvétetett a hatalmuk, de ideig-óráig tartó élet adatott nekik.

Láttam éjszakai látásokban, ímé az égnek felhőiben mint valami Emberfia jött, ment az Öregkorúhoz, akinek eleibe vitték Őt. És adott néki hatalmat, dicsőséget és országot. Minden nép, nemzet és nyelv néki szolgált, és az Ő hatalma örökkévaló hatalom, amely el nem múlik, és az Ő országa meg nem rontatik.”

Képzeljük magunk elé, gondoljuk át jól, milyen nagy hatású jelenetek vonultak el a próféta szeme előtt!

A próféta figyelmét bizonyára megragadták az általa előzőleg magyarázott prófétikus kijelentéshez (2. fejezet) való hasonlóságok. Ha összevetjük ezt a prófétikus kijelentést a 2. fejezetben leírt vázlat-prófeciával, mi is felismerhetjük a következő párhuzamokat:

- a négy fémnek megfelel a négy vadállat,
- a tíz lábujjnak a tíz szarv,
- amiképpen a negyedik fém, a vas továbbra is létezett részben a lábfejben és a lábujjakban, a negyedik vadállatnak is van egyfajta „folytatása” a tíz szarvban és a kis szarvban,
- a természetfeletti közbeavatkozásnak, a leszakadó kőnek megfelel a mennyei ítélet,
- az „egek Istene által támasztott örök birodalomnak” az Emberfia örök országa.

Továbbá mindkét prófeciában a negyedik birodalom utáni események, illetve a mennyei erők közbeavatkozása és végső hatalomátvétele a leghangsúlyosabb rész. Erről szól a legrészletesebben mindkét prófécia.

A próféta bizonyára megfigyelte a különbségeket is. E második prófécia bővebb kinyilatkoztatást ad az előző pontban felsoroltakról. Különösen érvényes ez a negyedik vadállat és az utána következő történések bemutatására. A prófétikus kijelentésnek ez a szakasza részletesebb itt, mint a 2. fejezetben. Dániel próféta éppen ezért külön tudakozódott

- a négy vadállatról,
- a tíz szarvról,
- és a tíz szarv között felnövő „kis szarv”-ról.

Bővebben szól ez a második prófécia a mennyei hatalomátvételtől is. Részletezi, hogy miként veszi át a hatalmat

- az Atyától az Emberfia,
- majd az Emberfiától a szentek népe.

Dániel tisztában lehetett a jelképek jelentésével. A négy vadállatot illetően eleve tudatta vele a magyarázó mennyei lény: „*Ezek a nagy*

állatok, amik négyen voltak, négy király, akik támadnak a földön.” (17. vers) A többi jelkép is kézenfekvő volt. A bibliai kijelentések egységes jelképrendszere alapján valamennyinek a jelentése egyértelmű a mai Biblia-olvasóknak is.

– A *tenger* – népek, nemzetek sokasága, emberek (lásd: Jel 17,1. 15; Ésa 8,7–9; Jer 47,1–2).

– A *szél* – háborús veszedelem (lásd: Jer 25,32; Jer 4,11–13; 49,36–37).

– A *viharzó tenger* – egymással háborúzó népek (lásd: Ésa 17,12–13; Jer 46,7–9).

– A *fenevadak* vagy *vadállatok* – más bibliai iratokban is országokat, birodalmakat jelképeznek (lásd pl. Ezék 19,1–2; Hab 1,6–8 stb.).

– A *szarv* a hatalom jelképe (lásd: Zak 1,18–21; Dán 8,21; 17,12; Zsolt 75,5–6 stb.).

Dániel próféta tehát a népek háborúiból kiemelkedő vezérhatalmak sorát szemlélte.

„Dániel földi hatalmakat jelképező, dühödtt vadállatokat látott látomásban. Ezzel szemben Krisztus országának¹ jelképe a bárány. Míg a földi birodalmak katonai hatalommal uralkodnak, Krisztus országa száműz minden fegyvert és kényszert. Krisztus azzal a céllal alapítja meg országát, hogy fölemelje és nemessé tegye az emberiséget.” (Ellen G. White: *A Te Igéd igazság*, 102. o.)

„A négy szél a négy fő égtájra utal (1Móz 8,8; vö. Zak 2,6; 6,5). Dániel próféciája tehát nem a történelem egy különálló részletére van figyelemmel, hanem a világtörténelemre a maga egészében. Mindannyiunkat, »az ég négy szelét« érinti.” (J. Doukhan: i. m., 124. o.)

A világtörténelem egészként szemlélését, iránya és értelme kutatásának eszméjét elsődlegesen Dániel könyvéből tanulta az emberiség. A neves filozófus és történész, R. G. Collingwood így ír arról, hogy miként hatott a zsidó-keresztény eszmék kovásza a történelemszemléletünkre, mind a mai napig: „A keresztény eszmék átvétele... hatott a történelem felfogására. A történelem újfajta szemlélete alakult ki, amely a történelmi folyamatban nem az ember, hanem Isten szándé-

1 Amely már a jelen történelem folyamán is létezik, és csendben növekszik a dicsőséges hatalomátvételig.

kának megvalósulását látta... [A zsidó-keresztény szemlélet szerint] Isten színe előtt minden ember egyenlő... Minden egyén és minden nép része az isteni szándék valóra váltásának... ugyanannak az egésznek a része... Világtörténelmet követel, olyan egyetemes történelmet, amelynek témája az emberi életre vonatkozó isteni szándékok általános fejlődése... Mindezek... az elemek teljesen hiányoztak a görög–római történetírásból.” (A történelem eszméje, Gondolat Kiadó, 1987, 99–103. o.)

Gyakran felmerül azonban az az ellenvetés, hogy Dániel könyve, illetve a Biblia próféciai mégsem a történelem egészét ábrázolják, hiszen voltak más földrészek is birodalmak (pl. Kína, az inkák birodalma stb.), e jövendölésekben pedig csak a Közel-Kelet és Európa történelme tárul elénk, valamint később, Jelenések könyvében az Amerikai Egyesült Államok. A Biblia azért szól csak a szóban forgó birodalmakról és hatalmakról, mert nem világtörténelmi krónikát akar nyújtani, hanem az isteni megváltási terv történelmi megvalósulását, a körülötte folyó nagy küzdelmet kívánja szemléltetni, ami megfelel a Biblia egésze tematikájának és nézőpontjának. Ennek a küzdelemnek pedig itt, ezen a szintéren van a fő frontvonala.

3 *Hogyan azonosíthatjuk az első három jelképes vadállatot? Milyen egységes szempont alapján jellemezhetjük őket?*

a) Az oroszlán (7,4):

Az oroszlán első az állatok között, éppúgy, mint az arany a fémek között. Korábbi vagy kortárs bibliai próféták is az oroszlán és a sas jelképeivel ábrázolták Babilont (lásd Jer 4,6–7; 48,40–41; Ezék 17,3–4. 11–12; Hab 1,6–8). Régészeti leletek sokasága tanúsítja, hogy az oroszlán Babilónia hatalmának jelképe volt. Különösen nevezetes egy kiváló művészi alkotás, egy hatalmas bazalt oroszlánszobor, amely emberalakot gyűr maga alá. Az oroszlán sasszárnyainak kitépése, majd talpra állítása, oroszlánszíve emberi szívre cserélése Babilónia hanyatlását és elerőtlenedését ábrázolja Nabukodonozor utódai alatt. Az „emberi szív” negatív értelemben szerepel itt, bizonyára a birodalom vezetői és hadserege „elpuhulására”, főként Belsazar kedvtelésekbe merülésére utal, melyek háttérbe szorították nála a kormányzás és

fejlesztés feladatait. A babilóniai birodalom „*vitézeinek asszonyokká változásáról*” ír Jeremiás próféta is: 51,29–31.

b) A medve (7,5):

A nagy erejű, vérengző, nehézkes medve találóan szimbolizálja a médó–perzsa birodalmat. Az állat egyik oldalára fordulása azt jelképezi, hogy a két nép szövetségén belül hamarosan a perzsák jutottak túlsúlyba és vezető szerepre. Erre utalhat az a tény is, hogy míg Dániel könyve 6. fejezetében a „médek és perzsák” vissza nem vonható törvényéről van szó, a későbbi, de szintén e birodalom időszakában keletkezett Eszter könyvében viszont már az ugyancsak visszavonhatatlan „perzsa–méd” törvényekről esik szó (Eszter 1,19). A medve fogai között a három oldalborda három legnevezetesebb „zsákmányára”: Babilónia, a kis-ázsiai Lydia, és Egyiptom meghódítására utal. Kifejező a medvéhez intézett felhívás: „*Kelj fel, és egyél sok húst!*” A birodalom szilárd hatalom volt, amikor a Nyugat felé való további terjeszkedés vágya újabb hódító hadjáratra „keltette fel” a lomha óriást. A görög városállamok ellen indított támadás azonban kudarcba fulladt, sőt felkeltette azt az újabb hatalmat – az egységes Görögországot –, amely a későbbiekben megdöntötte a perzsa birodalmat, és elfoglalta helyét a világhatalom csúcán.

c) A párduc (7,6):

A párduc gyors, ügyes ragadozó.² Négy madárszárnya is volt e jelképes állatnak, ami még jobban kiemeli gyorsaságát. Nem lehetne elgondolni találóbb ábrázolást a hellén hatalomra, amelyet pontosan ezek a tulajdonságok jellemeztek Nagy Sándor káprázatos hódításai idején. Mindössze három év alatt megdöntötte az egész médó–perzsa birodalmat, és egy óriási, a korábbiaknál jóval nagyobb kiterjedésű

2 Hab 1,8-ban is ilyen értelemben szerepel a párduc hasonlatként.

birodalmat alapozott meg. A prófécia külön megjegyzi, hogy „*hatalom adatott néki*”, mint ahogy a harmadik fém, a réz uralmánál is ott volt az a megállapítás a 2. fejezetben, hogy „*az egész földön uralkodik*” (2,39). J. Doukhan megjegyzi, hogy ez esetben a „hatalom” szó a 3. birodalom szellemi hatalmára is utalhat: „Görögországgal a mindaddig földrajzi síkra korlátozódó hatalom kiterjed a kulturális síkra is. A görög gondolkodás mindenhová beszűrődik... és rajta hagyja határozott jellegét a nyugati civilizáción.” (I. m., 128. o.) Az állat négy feje kétségtelenül a birodalom négy részre osztására utal Nagy Sándor halála után.

Próbáljuk meghatározni, hogy milyen szempont szerint jelöli meg a jövendölés a bemutatott hatalmak egy-egy sajátosságát!

4 *Milyen különlegességeivel tűnt ki a negyedik vadállat a többi közül?*

Dán 7,7–8/a, 19–20/a, 23–24/a „Ezek után láttam éjszakai látásokban, és ímé, negyedik állat, rettenetes, iszonyú és rendkívül erős, nagy vasfogai voltak, falt, zúzott, a maradékot lábaival összetaposta. Ez *különbözött* mindazoktól az állatoktól, amelyek előtte voltak, és tíz szarva volt néki. Mialatt a szarvakat szemléltem, ímé, másik kicsiny szarv növekedett ki azok között...

Akkor bizonyosat kívántam tudni a negyedik állat felől, amely *különbözött* mindamazoktól, rendkívül rettenetes volt, vasfogai, érckörmei voltak, falt, zúzott, és a maradékot lábaival összetaposta. A tíz szarv felől is, amelyek a fején voltak, és afelől, amely utóbb növekedett...

...Így szólt: A negyedik állat negyedik ország lesz e földön, amely *különbözni fog*³ minden országtól. Megeszi az egész földet, eltapossa és szétzúzza. A tíz szarv pedig ez: ebből az országból tíz király támad, és más támad utánuk, amely *különbözni fog*⁴ az előbbiektől.”

3 Pontosított fordítás szerint.

4 Pontosított fordítás szerint.

A „*vasfogak*” utalnak arra, hogy a 4. állat megfelel a nagy emberszobor „*vas lábszárainak*”. E negyedik állat jellemzésénél kulcsszó az, hogy „*különbözik*” a többiektől. A 7. versben találkozunk először ezzel a megállapítással, majd a 19. és a 23. versben ismét, s a 24. versben a negyedik állat tíz szarva között felnövekvő kis szarvval kapcsolatban is. Éppen ezért ezt a negyedik állatot nem is hasonlítja semmilyen állathoz, csak azt mondja, hogy „*iszonyú és rendkívül erős volt*” (7. vers). „Annyira különleges hatalmat képviselt, hogy szimbolizálására megközelítőleg sem volt alkalmas semmilyen élőlény.” (Uriah Smith: *Daniel and the Revelation*, Southern Publishing Association, 1897, 110. o.)

Annyira feltűnő, hogy mind a negyedik vadállattal, mind a belőle kinövő kis szarvval kapcsolatban négyszer is hangsúlyozza a jövendölés, hogy „*különbözik*” a többitől, hogy fel kell tennünk a kérdést: Miben lehet megragadni ennek a különbségnek a lényegét? A megkülönböztető sajátosságok gyökere bizonyára abban a tényben rejlik, amit így állapít meg ugyanerre a hatalomra vonatkozóan az egyik kijelentés Jelenések könyvében: „*Sátán adja néki az ő királyi székét és nagy hatalmat.*” (13,2) Ugyanezen a helyen arra is utal a jelképes ábrázolás, hogy e hatalom megnyilatkozásai által Sátán összesítve érvényesíti minden korábbi tapasztalatát és taktikáját. Herder, a német filozófus ezt a megállapítást tette Rómával kapcsolatban: „Az emberiséget gyűlölő démon alapította Rómát, hogy a földieknek megmutassa emberföltti dicsőségének nyomait.” (Idézi: Wolf Schneider: *Városok Urtól Utópiáig*, Budapest, 1973, 130. o.) Úgy tűnik, hogy igazi antikrisztusi hatalomról van szó, azaz olyan hatalomról, amelyben megtestesül Sátán ellenségeskedése Krisztus és népe iránt, mind a hitetés, mind pedig a fizikai üldözés formájában.

A negyedik birodalom – amelyet a pogány és a belőle kinövő pápai Rómával azonosíthatunk – konkrétan a következőkben különbözött az előző birodalmaktól:

- Területe annyira kiterjedt, hogy messze meghaladta elődeiét.
- Fennállása sokkal tovább tartott, mint bármelyik előbbi biroda-

lomé. (Mintegy fél évezredig állt fenn a teljes birodalom, a birodalom keleti része pedig még további ezer évig, a pápai Róma lelki és politikai hatalma pedig egészen Krisztus megjelenéséig érvényesül, rövid megszakítással.)

– A birodalom bámulatosan szilárd szervezettséget valósított meg úthálózata, jogrendszere, jól kiépített kormányzási apparátusa révén még a birodalom legszélső részein is. A római egyházra is érvényes ugyanez.

– Katonai ereje fantasztikus volt, mindenütt hadseregeket tudott állomásoztatni, hódítási ambíciói idő múltával sem csökkentek, ellentétben az előző birodalmakkal. A világhatalmi ambíció, a befolyás állandó növelése, kiterjesztése újabb és újabb területekre, a pápaságra is jellemző.

– Az abszolút hatalom eszméje és megvalósítása e hatalom legjellemzőbb vonása. A legfőbb világi és a legfőbb vallási hatalom egy személyben – a római császár, illetve a pápa személyében – egyesül. Oly roppant hatalom ez, hogy emberileg, pszichikailag érthető, illetve kézenfekvő, hogy kialakult a császárok istenítése, a császárkultusz, illetve a pápa tévedhetetlen „Isten-helyettesé” nyilvánítása.

A jelzők, hogy ez a hatalom „*rettenetes, iszonyú és rendkívül erős*”, illetve az a megállapítás, hogy „*megeszi az egész földet*”, a negyedik birodalom ellenállhatatlan hatalmát érzékeltetik. Gyakorlatilag senki és semmi nem tudott tartósan ellenállni neki.

Az a jellemzés, hogy „zúzott és a maradékot lábaival összetaposta”, a római hatalom kegyetlenségére és kérlelhetetlenségére utal. A magyarázat még hozzáfűzi: „az egész földet eltapossa és szétzúzza” (23. vers).

A prófécia pontos beteljesedését már korán felismerték a keresztény magyarázók. Bizonyosságul szolgálnak erre Hyppolitus (i. sz. 3. sz.) következő sorai: „Beszélj hát velem, ó áldott Dániel, adjál nékem teljes bizonyosságot, könyörgök neked. Te prófétáltál a babiloni oroslánról, hadifogoly is voltál ott. Feltártad a jövőt a medvét illetően, mert te még a világon voltál és láttad azokat a dolgokat, amelyeknek meg kell történniük.

Azután beszélsz nékem a párducról. És honnan tudtad te ezt, hiszen te akkor már nyugalomra tértél? Ki volt az, aki téged arra taní-

tott, hogy meghirdessed ezeket a dolgokat, ha nem Ő, aki téged a te anyád méhében formált? Azt mondtad, hogy ez az Isten, és valóban szólottál, nem hamisan mondtad... Ezután beszélsz nekem a félelmetes és rettentő vadállatról, amelynek nagy vasfogai voltak, falt és zúzott, a maradékot lábaival összetaposta. A vas máris uralkodik, s mindent leigáz és mindent darabokra tör, szolgaságba hajtja az összes vonakodókat. Máris látjuk ezeket a dolgokat mi magunk is. Dicsőítjük hát most Istent, aki megtanított bennünket teáltalad.” (*Értekezés Krisztusról és az antikrisztusról* c. művéből, idézi L. R. Froom: *The Prophetic Faith of our Fathers*, Washington, I. köt., 273–274. o.)

5 *Mit jelképez a tíz szarv, és a közöttük kinövő kis szarv?*

Dán 7,7/b, 8/a, 20/b, 24 „Tíz szarva volt néki. Mialatt a szarvakat szemlélttem, ímé, másik kicsiny szarv növekedett ki azok között... Ennek a szarvnak szeméi voltak és nagyokat szóló szája, termete is nagyobb a társaiénál... A tíz szarv pedig ez: Ebből az országból tíz király támad, és más támad utánuk. Ez különbözni fog az előbbiektől, és három királyt fog megalázni.”

Egyértelmű, hogy a Római Birodalom utódállamaira utal a jövődőlés, amelyek a népvándorlási hullámok nyomán, a Nyugatrómai Birodalom bukása (i. sz. 476) után alakultak ki a birodalom nyugati területein. A prófétikus ábrázolás mintegy helyesbíti a világi történetírás megállapítását a Nyugatrómai Birodalom megszűnéséről. A prófécia szerint a birodalom tovább élt a tíz szarvban, majd különösképpen a kis szarvban, amelyek a negyedik birodalmat jelképező állat fejéből nőttek ki. (Ezt a prófétikus szemléletet vö. a 2. fejezetnek azzal az ábrázolásával, hogy a tíz lábujj részint vasból volt. Tehát a római vas, valamint az egyesülési és hatalmi törekvések a részekre bomlás után is fennmaradtak.)

Számos múltbeli próféciamagyarázó konkrétan azonosította a tíz szarvat a Római Birodalom helyén létesült új barbár királyságokkal, amelyek sorra felvették a kereszténységet, s így a római egyház mind-

inkább hatalma alá tudta vonni őket, illetve fenn tudta tartani bennük a „vas örökségét”. A nagy természettudós, Isaac Newton (1642–1727), aki kiváló próféciamagyarázó is volt, pl. így sorolta fel őket: hunok, ravennai királyság, vizigótok, frankok, vandálok, szvevek, burgundok, alánok, britek, lombardok. A XIX. századi h. n. adventista próféciamagyarázó, Uriah Smith pedig így nevezte meg őket: hunok, osztrigótok, vizigótok, frankok, vandálok, szvevek, burgundok, herulok, angolszászok, lombardok.

Bizonyos azonban – amint ezt korábban is megállapítottuk –, hogy a tíz globális számként szerepel itt, amelyet az emberszobornál meghatároz a tíz lábujj jelképének alkalmazása, amire ez az újabb jelkép visszautal. Emlékezzünk arra, hogy a 2. fejezetben olvasható kijelentés (44. vers) szerint ezek az utódállamok egészen a vég idejéig fennmaradnak. Eközben nevük, területük, sőt számuk is változik, amint erre szintén utaltunk már. Az Európai Gazdasági Közösség, az ún. Közös Piac tíz országot foglalt magában jó ideig, és abban az időben többen vele azonosították a tíz királyt. Mára azonban az Európai Unió kibővülésének vagyunk tanúi és részesei. Ismét azt hangsúlyozzuk tehát, hogy szükségtelen a tíz szarv egyenkénti azonosítása.

Az 1973-as kiadású, új fordítású katolikus Biblia magyarázó megjegyzéseiben ezt olvashatjuk a kis szarv értelmezéséről: „A kis szarv IV. Antiokhosz Epifánész, a zsidóüldöző király. A merész dolgokat beszélő száj e király beszédképességére és gőgös beszédeire utal (11,36; 1Mak 1,25)... IV. Antiokhosz Epifánész irtó hadjáratot indít Isten népe ellen. Meg akarja szüntetni a mózesi törvényt, és az abban előírt ünnepeket (1Mak 1,43–52). Az üldözés három és fél esztendeig tartott, a jeruzsálemi templom megtisztításáig.” (1051. o.)

Ez a magyarázat tipikus. Régi az eredete, Porphyrius, neoplatonista pogány filozófustól (233–kb. 304) származik, aki ezzel az értelmezéssel akarta támadni a keresztény gondolkodást, melyben akkor még fontos szerepe volt a bibliai próféciaák bizonyágtévesésének. Különös és elgondolkoztató tény, hogy a kereszténység ellen küzdő, pogány filozófus eszméjét átvette a római katolikus egyház és a mai protestantizmus is. Az ugyancsak 1973-ban kiadott református *Jubileumi kommentárban* pl. ezt olvashatjuk a kis szarvról: „Míg a tíz szarv értelmezésénél feltételezésekre vagyunk utalva, addig a később növe-

kedett szarv tekintetében megegyeznek a kutatók. IV. Antiokhosz Epifánészről (175–163) van szó. Ő volt az, aki a kultuszi terminusokat és a zsidók törvényét, a Tórát megváltoztatta (1Mak 1,41 k.)” (785. o.)

Az eredetileg pogány és támadó szándékkal kifundált értelmezés tökéletesen győzedelmeskedett a kereszténység köreiből. A „kis szarv” IV. Antiokhosz Epifánésszel való azonosítása egészen általánossá, csaknem kizárólagossá lett, feledtetve a prófécia valódi jelentését.

A kis szarv keletkezésére vonatkozó bibliai igék azonban kizárják ezt a népszerű magyarázatot, a következő okokból:

– A negyedik vadállat kétségtelenül a Római Birodalmat jelképezi. (Teljesen önkényes az a megoldás, melyet a IV. Antiokhosz Epifánészre való alkalmazás érdekében sokan követnek, ti. hogy a medve a méd, a párduc a perzsa, a negyedik állat pedig a Nagy Sándor által alapított hellén birodalmat jelenti.⁵)

– A kis szarv a negyedik állat fején nőtt ki, mégpedig a tíz szarv között. Tehát a negyedik birodalom részekre bomlása (476), a tíz királyság kialakulása után (középkor eleje) kellett felnövekednie, amint a prófétikus jelképhez fűzött, kinyilatkoztatott magyarázat is mondja. Éppen ezért „a kis szarv” semmiképpen sem azonosítható az i. e. 2. századbeli szeleukida uralkodóval, IV. Antiokhosz Epifánésszel.

– IV. Antiokhosz Epifánész uralmára egyáltalán nem volt jellemző a jelentéktelenségből való lassú, szinte észrevétlen és tűneményes felnövekedés, ami a kis szarv hangsúlyozott jellemzője.

– A három szarv kiszakítása, illetve a három király megalázása a szarv növekedése közben szintén csak igen-igen erőltetetten, illetve a valóságban sehogy sem alkalmazható IV. Antiokhosz Epifánészre.

– A kis szarv többi jellemvonása, amelyek már nem a keletkezésével, hanem a sajátosságaival és tevékenységével kapcsolatosak, szintén nem illenek mind rá az i. e. 2. századi szír uralkodóra. Különösen érződik az azonosítás fals volta, amikor a kis szarvnak a „magasságos

5 Jellemző, hogy a református *Jubileumi kommentárban* – amely szintén ezt az értelmezést követi – a következő megjegyzés olvasható a medvével kapcsolatban: „Problematikus annak a megfejtése, mit jelent, hogy csak az egyik oldalára van állítva. Talán azt, hogy nincs kihasználva a kapacitása száz százalékig?”

egek szentjei” ellen folytatott üldözését az i. e. 2. századi palesztinai zsidóság ellen foganatosított hellenizálási kényszerre, illetve a zsidó vallás betiltatására alkalmazzák. Határozottan érzékelteti a szöveg, hogy „*a szentek*” vagy „*a magasságos egek szentjei*” valamilyen megkülönböztetett, igaz, hívő nép, akik éppen Isten országával való teljes azonosulásuk révén hívják ki maguk ellen a földi hatalmak mögötti nagy ellenség, Sátán haragját. A próféciában említett „szent népet” nem lehet az ún. makkabeusi háborúk idején IV. Antiokhosz Epifánész hellenizálási törekvései ellen ugyancsak emberi eszközökkel harcoló zsidósággal azonosítani.

A kis szarv – mindenekelőtt a keletkezésére vonatkozóan megadott prófétikus adatok alapján – csakis a római pápai hatalommal azonosítható. Erre mutatnak rá a legkorábbi, nevezetes azonosítások is:

„Az az ember, aki a szolgálk szolgája, uraknak ura akar lenni, éppúgy, mintha ő volna az Isten. Nagy dolgokat szól, mintha ő lenne az igaz Isten... megváltoztatja a törvényeket, elrendeli az ő saját törvényeit... Megront, kizsákmányol... Amint a Szentírásban írva van: »aki olvassa, értse meg«, »az istentelenek közül senki sem érti, de az értelmesek értik«.

Tíz király létezik egy időben a földön, akik felosztották maguk között a föld kerekességét, az előző Római Birodalmat... és egy kis szarv sarjadt fel ezek közül... amely elviselhetetlen uralkodással győtri a keresztény népeket és Istennek szentjeit, összevegyíti az isteni és az emberi dolgokat, elindítja útjára a legkárhózatosabb és legmegvetendőbb dolgokat. Mi volna világosabb, mint ez a prófécia? Mindazok a jelek és csodák, amelyekre a mi isteni Megváltónk előre rámutatott a mi számunkra, már régóta teljesezésbe mentek.” (Salzburgi Eberhard érsek beszédéből, amelyet az 1241-es regensburgi zsinaton mondott – ez az első nyom az irodalomban a kis szarv következetes azonosítására a pápai hatalommal, világos megértés alapján. A *Bajor Évkönyvek* őrizték meg ezt a fontos bizonygatót. Idézi: L. E. Froom: *The Prophetic Faith of our Fathers*, I. köt., Review and Herald, Washington, 800–801. o.)

„Én arra a benső meggyőződésre jutottam, hogy a kis szarv a pápa uralmát jelentette... mivel a pápaság kezdetekor kicsiny és törpe volt, nem pedig hatalmas, ezért hívták azt kis szarvnak. És mivel annak keletkezése Rómában volt...” (Izsák ben Juda Abravanel, neves középkori

zsidó próféciamagyarázó értelmezése 1496-ból, *A megváltás forrásai* c. művében, idézi L. E. Froom: i. m., II. köt., 228. o.)

A három szarv kiszakítása maga előtt két vonatkozásban is beteljesedett a pápai hatalom történelmi kialakulásakor:

a) Három ariánus (Róma fennhatóságát el nem fogadó, ariánus keresztény irányzathoz csatlakozó) barbár hatalom megtörése nyitott utat ahhoz, hogy a pápaság kiterjessze uralmát az egykori Nyugatrómai Birodalom területén létesült királyságokra. Ez a három ariánus barbár királyság – melyek ellenségüknek tekintették a pápaságot, és olykor létében fenyegették – a herulok, a vandálok és a keleti gótok voltak. A továbbra is fennálló Keletrómai Birodalom verte le ezeket katonai hatalmával, Rómát és püspökét védelmezve ezáltal.

E három ellenség közül az utolsótól, a keleti gótoktól (vagy osztrogótoktól) 538 márciusában szabadult meg a pápai hatalom, amikor Belizár, Justinianus keletrómai császár híres hadvezére felszabadította Rómát ostromuk alól. Ettől az időponttól számítjuk a pápaság középkori hatalmának idejét a prófétikus időmeghatározás alapján (lásd 7,25 részletes magyarázatánál a következő tanulmányban).

b) Beteljesedett ez a jövendölés a 8. században is, amikor a pápaság addig meglévő vallási, lelki hatalma mellé világi hatalmat is szerzett a frank királyság területi adományozása által, ami a pápai állam alapjává lett. A 8. század pápai szó szerint három király megalázása árán szereztek meg ezt a területet. Ez a három király volt: a frank királyság utolsó törvényes Meroving uralkodója, III. Childeric (754), valamint Aistulf (756) és Didier (774) lombard királyok. (Lásd erre vonatkozóan a fejezet végén található függelék.)

Pál apostol jól ismerte és értette ezt a jövendölést. Nem volt kétséges számára, hogy a negyedik vadállat a Római Birodalommal azonos. Ezért írta a thesszalonikai gyülekezethez írt második levelében, hogy az antikrisztusi hatalom (a kis szarv) uralma ki kell hogy alakuljon Jézus visszatérése előtt, de valami „visszatartja” még (2Thess 2,6–7). Az apostol tudta ugyanis, hogy csak a Római Birodalom darabokra szakadása nyomán várható a megjövendölt antikrisztusi hatalom föl-emelkedése. Az apostol korában pedig még erős, rendíthetetlennek látszó hatalom volt a Római Birodalom.

6 *Mire utal a próféciában az „adaték” szó, amely a hatodik versben jelenik meg először, de többször ismétlődik, és olyannyira jellemző erre a vázlatpróféciára? Figyeljük meg, hol fordul elő még ez a kifejezés a fejezetben, jelöljük meg a Biblia-verseket:*

Az „adaték” kifejezés Dán 7. fejezetében szereplő előfordulásaival vessük össze az alábbi igéket: *Luk 22,32; Jób 1,12; 2,6.* Ennek alapján próbáljuk meghatározni e fogalom jelentését:

Milyen összefüggésben van ez a jellegzetes szó, illetve fogalom Dániel könyve következő kijelentéseivel: *Dán 2,20–21; 4,14. 32.*

„A cselekvés színterére lépő minden nemzetnek megengedték, hogy elfoglalja helyét a földön, hogy nyilvánvalóvá legyen, betölti-e a Vigyázó és a Szent szándékát... Mindegyik kapott próbaidőt, de mindegyik elbukott, dicsősége elhervadt, hatalma megszűnt, és helyét más foglalta el. A nemzetek elvetették Isten elveit, s ezzel saját vesztükbe rohantak, de még így is mindig megmutatkozott, hogy végső soron Isten szándéka valósult meg minden tettükön keresztül.”

„Az a titokzatos gondviselés, amely megengedi, hogy az igazak szenvedjenek a gonoszok kezétől, sok gyenge hitű embert elbizonytalanít. Egyeseknek még az Istenbe vetett bizalmuk is megrendül, mert Isten eltűri, hogy a legbecstelenebb embereknek jól menjen a dolguk, míg a legjobbak és legerkölcösebbek a gonoszok kegyetlenségétől szenvednek és gyötrődnek. Miként tűrhet el Isten, aki igazságos és irgalmas, és akinek

a hatalma végtelen, ilyen igazságtalanságot és sanyargatást? – kérdezik. Azonban ez a kérdés nem ránk tartozik. Isten elég bizonyítékát adta szeretetének. Nem szabad kételkednünk jószágában csak azért, mert nem értjük intézkedéseit.

A Megváltó, előre látva, hogy a próba és sötétség óráiban milyen kételemek nehezednek majd a tanítványok lelkére, ezt mondta nekik: »Emlékezzetek meg ama beszédekről, melyeket én mondtam néktek. Nem nagyobb a szolga az ő uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldöznek majd.« (Ján 15,20) Jézus többet szenvedett értünk, mint amennyit bármelyik követője szenvedhet a gonosz emberek kegyetlensége miatt. Akiknek kínzást és mártírhalált kell szenvedniük, azok csupán Isten Fiának nyomdokaiba lépnek.

»Nem késik el az ígérettel az Úr.« (1Pét 3,9) Isten nem felejt és nem hanyagolja el gyermekeit, csak hagyja, hogy a gonoszok kimutassák valódi jellemüket, nehogy azoknak, akik követni kívánják Isten akaratát, téves fogalmaik legyenek róluk. Az igazak még azért is kerülnek a szenvedések kohójába, hogy ők maguk is megtisztuljanak, példájukból mások is meglássák, milyen kézzelfogható valóság a hit és az istenfélelem, s következetességük kárhoztassa a gonoszt és a hitetlent.

Isten hagyja, hogy a gonosz boldoguljon, s kimutassa Istennel szembeni gyűlöletét, hogy amikor gonoszságának mértéke betelik, és elpusztul, ebben a pusztulásban mindenki Isten igazságos és irgalmas voltát ismerje fel. Az isteni igazságszolgáltatás napja sietve közeleg. Mindazok, akik megszegték Isten törvényét, és sanyargatták népét, megkapják cselekedeteik méltó büntetését. Isten a hűséges gyermekei elleni minden kegyetlenséget és jogtalanságot úgy bünteti meg, mintha ezeket a szörnyűségeket Krisztus ellen követték volna el.» (Ellen G. White: Nevelés/Előtte az élet, Advent Kiadó, 1992, 176–177. o.; A nagy küzdelem/Korszakok nyomában, 43–44. o.)

*Az e heti adomány
a könyvevangélista munkát támogatja.*

FÜGGELÉK

A három király megalázása

A következőkben Jean Flori egyháztörténész *És három királyt fog megalázni* c., a *Recherches et Contacts* folyóiratban 1969-ben megjelent tanulmánya olvasható, rövidített formában.

A pápaság nagyra törő programja az i. sz. 6–5. században már készen állt. Ismeretes Gelasius pápa 492–496-os nyilatkozata, amely megerősíti, hogy a pápai auctoritas (tekintély) magasabb rendű a királyi potestasnál (hatalomnál). Gelasius ennek szellemében írta Anastasius császárnak: „Két szervezet kormányozza a maga útjain ezt a világot, felséges császár: a főpapok megszentelt hatalma és a királyi hatalom. De a papi hatalom annyival többet nyom a latban, amennyivel az utolsó ítélet során a királyokról is számot kell adniuk az Úrnak.” (Gelasius levele Anastasiushoz, Migne: *Patristica Latina*, LIX. kötet, 42. o.) Nagyra törő program ez, amely a pápák és a királyok közötti kapcsolat eszmeiségét az egész középkor számára meghatározza.

Elveik hangoztatása ellenére a pápák valóságos földi hatalma azonban (ebben az időben) igen-igen csekélyke. Theodorik (lombard király) odáig merészkedett, hogy I. János pápát bebörtönöztette és utódot nevezett ki helyette. Távol vagyunk még tehát a főpapi hatalom valóságos érvényesülésétől. A pápák politikai hatalma nem is fejlődhetett ki a lényegében a földbirtokra alapító időszakban, melyben egyetlen hatalom sem volt valóságos hatalom, ha nem rendelkezett földekkel.

A pápaság helyzetét ebben az időszakban (a 8. században) így foglalhatjuk össze: biztosították vallási hatalmuk fensőbbiségét a királyok felett, de nincs eszközük rá, hogy alkalmazni is tudják elméletüket. Inkább azon kell töprengeniük, hogyan védik meg magukat, legfő-

képpen a lombardok ellen. Mivel nincs földbirtokuk, saját magukat sem képesek megvédeni, s igazi földi uralkodóként sem léphetnek fel. Védelmezőre lenne szükségük. Hagyományos védelmezőjük viszont éppen cserbenhagyta őket: a bizánci császár érdektelen ügyük iránt. Más megoldást kell találniuk. Nagy Gergely óta a pápai politika megértette, hogy gyakran feszélyező és gyámsággá torzuló hagyományos kapcsolatát a Keletrómai Birodalommal föl kell számolnia, és a Nyugatra felé kell fordulnia.

Íme, Nyugaton szeme előtt tűnik föl egy hatalom: a frankoké. A velük való szövetség annál is inkább kívánatos, mert hathatós védelmet biztosít, és segítségükkel lehetővé válna a földi hatalom létrehozása is, mely az elvben Itáliát uraló bizánci császár felségterületén most még lehetetlen. Így támadt a Szentszék és a frankok közötti szövetség zseniális ötlete. A pápaság történelmének legfontosabb fordulatóát látjuk itt. Első ízben csoportosítja át politikáját Nyugatra. Ennek az új irányulásnak köszönheti, hogy a frankok erejére támaszkodva végbe tudta vinni nagyra törő terveit Nyugaton, és ettől kezdve minden számottevő kísérlettel föl hagyott Keleten. Most már itt vagyunk egy új világ születésénél: a középkori Nyugaténál.

Melyik tehát az a három király, akiket a pápaság megalázott?

Az első megalázott király: III. Childerik (754)

Lehetnek-e vajon a frankok Róma püspökének oltalmazói? Aistulf lombard király trónra lépése fenyegetésekkel nyugtalanította a pápaságot. 751-ben Aistulf meghódította a ravennai exarchátust. Mi több, azt is tervbe vette, hogy megadóztatja Rómát! Vagy bele kellett tehát nyugodni a lombard fennhatóságba, vagy felhívást intézni a frank erőkhöz. Kis Pipin (a frank királyság udvarnagya) hevesen vágyott a királyságra. A realitások kiváló ismerőjeként (azonban) egyre kereste a törvényességnek azt a módját, amely által Franciának (Franciaország) vitathatatlan uralkodójává lehetne.

Zakariás pápa 750-ben küldöttséget menesztett Pipinhez, hogy segítséget kérjen tőle. Pipin, igen ügyesen, sem igennel, sem nemmel nem felelt. Megelégedett azzal, hogy egy kérdést tegyen föl, ki az igazi király, az, akinek nincs hatalma, vagy az, akinek van? Zakariás pon-

tosan tudta, mit akar ez a kérdés jelezni. Azt válaszolta (amint Karoling Eginhard krónikás a *Vita Karoliban* elbeszéli), hogy királynak sokkal inkább illő azt nevezni, akinek van hatalma, mint azt, akinek nincs. Ezzel azt akarta mondani, hogy a római püspök Pipint ismeri el mindenképpel való frank uralkodónak, és támogatását ígéri, hogy Franciaország katolikusai is őt fogadják majd el törvényes uralkodójukul. A szövetség ezzel meg is volt pecsételve. A hatalomra törő frank udvarnagyot a pápaság fenntartás nélküli áldással illette. Ennek jegyében történtek sorra egymás után a következő fontos események:

– 751-ben Bonifác, pápai legátus Pipint a frankok királyává szentelte. A szentelés szertartása itt még egészen új elem. A bírványó királynak csaknem papi presztízst kölcsönzött. Isten fölkentje lett, mint valami újdonsült Dávid. Ez a felfogás messzemenő történeti következményeket von majd maga után.

– 754-ben maga a pápa (II. István) végezte el ezt a cselekményt. Ez alkalommal a főpásztori fölkenés már Pipinen és egész családján nyugodott. Azonkívül a pápa kiközösítette azokat, akik nem akarták volna elfogadni Pipin személyében az Isten választotta királyt.

Pipin ekkor megalázta a törvényes meroving királyt. Lenyíratván haját, a hatalmától megfosztott III. Childerik meroving uralkodót a szentbernini apátságba száműzték, hogy ott szerzetesként fejezze be életét. A trón és az oltár szövetsége tehát meg volt pecsételve. S ez egy király megalázása árán történt.

A második megalázott király: a lombard Aistulf (755/756)

Aistulf egyre veszélyesebbé vált. Pipin éppen időben érkezett, mikor 755-ben „levándorolt” Itáliába, hogy móresre tanítsa. Nem sokkal később, 756-ban újra visszatért. Ez alkalommal a legyőzött Aistulfnak át kellett engednie földjeinek egy részét. Majd Pipin és a pápa közös egyetértéssel megalázta Aistulf királyt, elmozdítván helyéről. Didiert, egy másik lombard herceget tettek a helyébe, kit tanulékonyabbnak reméltek.

A második király megalázásában is a pápaság játszott a vezető szerepet: az ő fölkerésére jött el Pipin Itáliába. Beleegyezésével választották meg Didiert.

Pipin az Aistulftól elvett terület egy részét a pápának adta. Ez volt a pápai állam kezdeménye. A pápa megszerzett, vagy ahogy a római források állítják, „visszaszerzett” egy földcsíkot,⁶ mely az Adriai-tengert szegélyezte Velence déli csücskéből kiindulva, és Ravennát, Pentapoliszt, vagyis Riminit, Pasarót, Fanit, Sinigagliát és Arconát foglalta magában. Bolognát később csatolták hozzá. A frank király segítségével a pápa egyszerre valóságosan világi hatalom is lett. Ennek megszerzett fundamentuma, a föld kezében volt.

A harmadik megalázott király: a lombard Didier (774)

Pipin viszonzszolgálatra nem vezette egyből diadalra a pápai reményeket. Egyrészt Pipin nem tudta (vagy nem akarta) átadni a pápának mindazokat az itáliai földeket, melyekre sóvárgott volna. Másrészt a hűségesnek tartott Didier lombard király egyszerre fenyegetésekbe kezdett, mihelyt Pipin visszatért hazájába.

Didier egyik saját emberét, Fülöp papot készült Szent Péter trónjára emelni. S ehhez még az a veszély is járult, hogy a lombardok és a frankok megvonják tőle segítségüket. Pipin lánya, Gizella, Didier egyik fiához ment feleségül, Károly pedig – a majdani Nagy Károly – 770-ben a lombard király egyik lányát vette feleségül. A magabiztos Didier egy különítmény katonával megszállta Szent Péter székhelyét, s könyörtelenül bánt III. István pápával. A pápa ennek következtében 772 januárjában meg is halt.

I. Hadrián, az új és energikus pápa újfent felhívással fordult a frank királyhoz, aki nem volt más, mint Nagy Károly, Didier veje! Nagy Károly választ adott a felhívásra. Házastársi és politikai okokra egy-

6 Ekkor keletkezett a pápai udvarban a constantinusi adománylevél, amelynek hamisítvány voltát már a 15. században leleplezték humanista tudósok, és ezt ma a római egyház is elismeri, noha létrejöttéért a felelősséget igyekezik a frank királyságra hárítani. Az ál-constantinusi adománylevél szerint már Constantinus császár Róma püspökének adta a császári jelvényeket az egész Nyugat felett, hálából azért, mert leprájából meggyógyította (ami természetesen csupán legenda). Ezt a dokumentumot a pápaság hitelesként kezelte és fogadtatta el a középkori uralkodókkal. Erre a hamisított okiratra alapozta azt az igényét, hogy övé a legfőbb hatalom az egész Nyugat felett mind világi, mind lelki vonatkozásban.

aránt hivatkozva 772-ben elbocsátotta feleségét, s Róma püspökének segítségére sietett. Három erélyes üzenetet követően, amelyben megparancsolta, hogy Didier juttassa vissza a pápának a Pipin által neki szerzett területeket, Károly fegyveresen lépett közbe. Két csapatra osztva seregét, körülfogta a lombardokat, és könyörtelenül végzett velük.

Károly segítségével a pápa megalázta Didier királyt. Didiert és feleségét fogságba vetették, és ahelyett, hogy egy másik lombard herceggel kezdett volna sikertelen kísérletet, a frank király inkább saját maga számára tartotta meg a Didiertől zsákmányolt koronát.

A pápa bőséggel megtalálta számítását: nemcsak örökre megszabadult a fenyegető lombard király veszedelmes közelségétől, hanem Károly tettében Pipin adományát is megerősítve látta.

(Fordította: Reisinger János)

AZ ANTIKRISZTUSI HATALOM TEVÉKENYSÉGE

A MENNYEI ÍTÉLET, ÉS AZ ÉMBERFIA HATALOMÁTVÉTELE

A 7. fejezet második része

1 *Hogyan jellemzi az Ige a kis szarv sajátosságait és tevékenységét?*

Dán 7,8/b, 20/b–21. 25/a „Ímé, emberszemekhez hasonló szemek voltak ebben a szarvban, és nagyokat szóló száj...

Termete is nagyobb volt a társaiénál...

Láttam, hogy ez a szarv hadakozott a szentek ellen, és legyőzte őket...

Kijelentéseket tesz¹ a Felséges ellen, és a magasságos egek szentjeit megrontja.

Véli, hogy megváltoztatja az időket és törvényt.”

.....

.....

.....

Az előző tanulmánynál láttuk: a kis szarv keletkezésének körülményeit olyan pontosan meghatározza a prófécia, hogy az azonosítás egyértelművé és kizárólagossá válik: kétségtelenül a római pápaságot

1 Pontosított fordításban.

jelképezi a „kis szarv”.² A jellemtulajdonságok áttekintése megerősíti ezt az azonosítást:

1. *„Emberszemekhez hasonló szemek voltak a szarvban.”* Ehhez kapcsolódik a magyarázat megjegyzése, hogy a kis szarv *„különbözni fog az összes többi királyságtól”*. Elképzelhetjük, hogyan hathatott Dánielre, amint szemlélte látomásában a negyedik vadállat fején a kis szarv növekedését a többi tíz között, és egyszerre csak értelmes tekintet, emberi szemek néztek vissza rá a kis szarvból. Döbbenetesen különbözött ezáltal a többektől. Nem lehet elgondolni kifejezőbb ábrázolást annak érzékeltetésére, hogy a pápai hatalom a maga szellemi hatalmával tűnt ki a körülötte létesült barbár királyságok közül, és lelki-szellemi uralmat szerzett fölöttük.

2. *„Termete is nagyobb volt a társaiénál.”* A pápai hatalom területe nem volt különösen nagy, sohasem haladta meg a mai Olaszország területét. A pápák egyházfői, lelki hatalma azonban kiterjedt az összes többi királyságra is. Ezenfelül a középkorban a pápák úgy értelmezték hatalmukat, hogy az egész egykori Nyugatrómai Birodalom területe az ő jogos tulajdonuk a világi hatalom vonatkozásában is. A többi királyok a hűbéreseik, akik tőlük mint *„Krisztus földi helytartójától”* kapják hatalmukat. A nevezetes hamisítvánnyal, az ál-constantinusi adománylevéllel támasztották alá ezt az igényüket. Gyakorlatilag is megtették a középkori pápák, hogy kihirdették a hatalom-visszavonást egy-egy uralkodóra vonatkozóan, aki összeütközésbe került az akaratukkal.

3. *„Nagyokat szóló szája”* volt a kis szarvnak, *„nagyzó beszédek”* (11. vers) jellemezték. A magyarázat így világítja meg a *„nagyokat szólás”* mibenlétét: *„Sokat szól a Felséges ellen.”*

Fontos megjegyezni, hogy az *„ellen”* szócska *„mellett”*-nek is for-

2 Mint láttuk, a legtöbb mai katolikus és protestáns teológus IV. Antiokhosz Epifánész szeleukida hellén uralkodóval azonosítja a kis szarvat. Ez azonban nem felel meg annak, amit a prófécia mond, hogy a negyedik állat fején, a tíz szarv között nő ki a kis szarv. Luther Márton leginkább a pápasággal azonosította a kis szarvat, de olykor hajlott arra is, hogy az iszlám hatalommal azonosítsa, amely az ő korában ugyancsak a kereszténység fenyegető veszedelme volt. Más kortársainál is találkozunk ezzel az azonosítással. Azonban a keletkezés körülményeinek az iszlám sem felel meg.

dítható.³ Az eredeti szó tehát kifejezi azt is, hogy a kis szarv azon a módon szól a Felséges ellen, hogy a nevében beszél, mintha ő volna az Isten. Olyan alkalmas szóval, meghatározással találkozunk tehát itt, amely tökéletesen jellemzi a „nagyzó beszédek” jellegét. Egybe-cseng ezzel az igével 2Thess 2,4 kijelentése és a János apostol I. levele-ben alkalmazott „*antikrisztus*” kifejezés. (Az „anti” görög előjáró-szó jelentése: „helyett és ellen”. Tehát az antikrisztus olyan ellensége Krisztusnak, aki azáltal lesz ellenségévé, hogy a helyére lép.)

A pápai hatalom Isten „*mellett és ellen*” szóló „*nagyzó beszédei*” a római pápaság következő kijelentéseire és igényeire vonatkoztathatók:

a) A római egyház a maga földi történelmi valóságában azonos Isten országával, illetve Krisztussal magával. Mint ilyen, tökéletes és tévedhetetlen. (Vö. Mát 13,28–49; 22,1–14.)

A római egyház hivatalos tanítása: „A hívők összessége nem tévedhet meg hitében. Ezt a kiváltságos tulajdonságát akkor nyilvánítja ki, az egész népben meglévő természetfölötti hitérzék birtokában, amikor – kezdve a püspököktől a legjelentéktelenebb világi hívekig – kifejezi általános egyetértését a hit és erkölcs dolgaiban. Így Isten népe azzal a hitérzékkel, amelyet az Igazság Lelke hoz létre és tart ébren benne, a szent Tanítóhivatal vezetése alatt... hiánytalanul birtokolja a hitet, amely egyszer s mindenkorra szóló öröksége a szenteknek... Az egyetlen közvetítő, Krisztus, látható szervezettségben alapította meg és tartja fenn szüntelenül szent Egyházát...

Az Egyház egyszerre hierarchikus szervekkel ellátott társaság és Krisztus misztikus teste... Ezek a dimenziók együtt alkotnak, emberi és isteni elemekből álló, egyetlen összetett valóságot... Krisztus és az Egyház tehát a »teljes Krisztus« (Christus totus). Az egyház egy Krisztussal... Ez az Egyház ebben a világban mint alkotmányos és rendezett társaság, a katolikus Egyházban áll fenn... vagyis a Péter utóda meg a vele közösségben élő püspökök által kormányzott Egyházban...” (*A katolikus egyház katekizmusa*, Szent István Társulat, Budapest, 35., 166., 171., 175. o.)

3 A *cad* arám prepozícióról van szó (Dániel könyve 2,4-től a 7. fejezet végéig arám nyelvű).

b) *A pápák Krisztus helytartói.* (Vö. Jézus ígéreteivel: Krisztus vele marad egyházával a világ végezetéig – Mát 28,20 – a Szentlélek által, akit Ő egyedül rendelt helyettesül – Ján 14,16–17.)

Az egyház hivatalos tanítása: „A pápa, Róma püspöke és Szent Péter utóda »örök és látható őselve és alapja az egységnek mind a püspökök, mind a hívők sokaságában«. „A római pápának ugyanis tisztsége folytán – ő Krisztus helyettese és az egész Egyház Pásztora – teljes, legfelsőbb és egyetemes hatalma van az Egyházon, és ezt mindig is szabadon gyakorolhatja

»A kollégiumnak, vagyis a püspökök testületének csupán akkor van meg a maga sajátos tekintélye, ha hozzáértik a római pápát, a főt.« Mint olyan, ez a kollégium is »hordozója az egész egyházra kiterjedő legfőbb és teljes hatalomnak, de ezt a hatalmat csak a római püspök beleegyezésével gyakorolhatja«. »Sohasem lehetséges olyan egyetemes zsinat, amelyet Péter utóda nem erősít meg, vagy legalább el nem fogad.«” (Uo., 188. o.)

c) *A pápák – mint Krisztus helytartói, helyettesei – tévedhetetlenek,* ennek megfelelő tekintély és tisztelet illeti meg őket. A római császárkultusz, a római császárok istenítésének hagyománya folytatódik itt. Az 1512-es lateráni zsinaton hangzott el a pápára vonatkozóan: „Te vagy egy másik Isten a földön!” A pápai csalatkozhatatlanságot az 1870-ben tartott I. vatikáni zsinaton tették egyházi dogmává. (Vö. Róm 3,10; Mát 23,8–10 stb.) A pápai tekintély Péter apostolra való visszavezetése nem állja meg a helyét, sem bibliailag, sem egyháztörténelmileg. De ha úgy vesszük, hogy Péter szolgálata – Krisztus által rendelt apostolsága és „oszlop” szerepe révén – valóban az Isten által rendelt egyházvezetői szolgálat képét nyújtja, akkor is azt mondhatjuk, hogy Péter egyáltalán nem volt tévedhetetlen, még apostolként sem, a Krisztus mennybemenetele utáni időben sem. Különösképpen tanúskodik erről a Gal 2,9–14-ben feljegyzett eset. Vö. azzal is, hogy az imádatot még Isten angyalai is elutasítják maguktól: Jel 19,10; 22,8–9. (Vö. még Jézus szavával: Mát 19,17.) *Az egyház hivatalos tanítása:* „Krisztus, hogy megőrizze az Egyházat az apostolok által átadott hit tisztaságában... meg akarta adni Egyháznak a saját tévedhetetlenségében való részesedést. A »természetfölötti hitérzék« révén Isten népe »elveszítetetlenül birtokolja a hitet«

az Egyház élő Tanítóhivatalának vezetésével... Krisztus a pásztorokat ellátta a tévedhetetlenség karizmájával hit és erkölcs dolgában... Ez a csalatkozhatatlanság megvan a római pápában, a püspöki kollégium fejében tisztsége folytán, valahányszor végérvényesen meghatároz és kihirdet egy hittani vagy erkölcstani igazságot, mint az összes keresztények legfőbb pásztora és tanítója, aki megerősíti testvéreit a hitben. (...) Az Egyháznak ígért csalatkozhatatlanság megvan a püspökök testületében is, amikor Péter utódával együtt gyakorolja legfőbb tanítói tisztét, főleg egy egyetemes zsinaton. Amikor a legfőbb Tanítóhivatal által az Egyház előterjeszt valamit – hogy higgyük Isten kinyilatkoztatásaként és mint Krisztus tanítását – »hívó engedelmességgel kell ragaszkodni döntéseihez.« (Uo., 189. o.)

d) „Az egyházon kívül nincs üdvösség.” (Vö. Csel 4,12; Ján 4,21, 23–24, vö. Ján 10,16.)

Modernizált, árnyalt átértelmezésekben a mai napig is változatlanul vallja a római pápaság a középkori *Unam Sanctam* enciklikának ezt a tételét.

Az egyház hivatalos tanítása: „Hogyan kell érteni ezt az egyházatyák által gyakran ismételt állítást? Pozitív módon megfogalmazva azt jelenti, hogy minden üdvösség a Főtől, Krisztustól jön, az Egyház által, ami az ő Teste: A Szentírás és a hagyomány alapján azt tanítja a zsinat, hogy ez a földön vándorló Egyház szükséges az üdvösségre. Mert egyedül Krisztus a közvetítő és az üdvösség útja, ő pedig számunkra jelenvalóvá az ő testében lesz, ami az Egyház... Nem üdvözülhetnek tehát azok, akik nem akarnak belépni az Egyházba, vagy nem akarnak megmaradni benne, noha jól tudják, hogy Isten, Jézus Krisztus által, az üdvösség szükséges intézményének alapította meg a katolikus Egyházat.” (Uo., 181. o.)

e) „Az egyházi hagyomány a Szentírással egymértékű kinyilatkoztatást jelent.” (A szent hagyományon az egyházatyák tanításai, a zsinati határozatok, a pápai megnyilatkozások és az egyház közös hite értendő.) (Vö. Mát 5,19; 5Móz 4,2; Jel 22,18–19; Mát 15:9; Luk 8:21.) *Az egyház hivatalos tanítása:* „A szenthagyomány és a Szentírás tehát szorososan összefonódik és átjárja egymást... Ennek következtében nem csak a Szentírásból meríti az egyház az összes kinyilatkoztatott dolgokra vonatkozó bizonyosságát. Mindkettőt egyforma áhítattal és

megbecsüléssel kell tehát elfogadni és tisztelni... Kizárólag az egyház eleven tanítóhivatalára van bízva az a feladat, hogy hitelesen magyarázza Isten írott vagy áthagyományozott Igéjét. Tekintélyét Jézus Krisztus nevében gyakorolja... Világos tehát, hogy Isten bölcs rendelkezése szerint annyira összetartozik és egymásra van utalva a szenthagyomány, a Szentírás és az egyházi tanítóhivatal, hogy egyikük sem lehet meg a másik kettő nélkül.” (A *Dei Verbum* konstitúció részlete, idézi: *A II. vatikáni zsinat dokumentumai*, Budapest, 1975, 148. o.)

„A Szentírás Isten szava, mert az isteni Lélek sugalmazására foglalták írásba. A Szenthagyomány viszont Isten szavát, amelyet Krisztus Urunk és a Szentlélek bízott az apostolokra, sértetlenül származtatja át ezek utódaira, hogy az igehirdetésükkel, az igazság Lelkének fényénél, hűségesen őrizzék, kifejtsék és terjesszék.” (A *katolikus Egyház kátéja*, 33. o.)

f) „*A pápa és a felszentelt papság bűnbocsátó hatalommal rendelkezik.*” (Vö. Márk 1,7 stb.) *Az egyház hivatalos tanítása:* „Az Úr azt akarja, hogy tanítványainak mérhetetlen hatalma legyen: azt akarja, hogy szegény szolgálói végbevigyék az ő nevében mindazt, amit ő tett, amikor a földön volt. A papok olyan hatalmat kaptak, amit Isten sem az angyaloknak, sem a főangyaloknak nem adott. Isten ott fönn szentesíti mindazt, amit a papok tesznek itt lenn. Ha az Egyházban nem lenne a bűnök bocsánata, semmiféle remény sem létezne, sem örök életnek, sem örök szabadulásnak a reménysége. Adjunk hálát Istennek, aki Egyházának ilyen ajándékot adott... Krisztus akaratából az Egyháznak hatalma van a megkereszteltek bűneinek megbocsátására, és azt a püspökök és a papok által állandó jelleggel gyakorolja a bűnbocsánat szentségében.” (Uo., 206. o.)

g) *A miseáldozatban az ostya és bor Krisztus valóságos testévé és vérévé változik át* a felszentelt pap konsekráló igéinek hatására. Ez tulajdonképpen azt az állítást foglalja magában, hogy a teremtmény ember szava teremti a teremtő Krisztust. És ami még súlyosabb: Krisztus egyszeri, „kimondhatatlan” (2Kor 9,5) „és tökéletes” áldozatát úgy mutatja be, mint amelyet meg kellene és meg lehetne ismételni, továbbá azt is magában foglalja az átlényegülés eszméje, hogy a bűntől materiális úton meg lehet tisztulni. (Vö. Ján 6,63; Zsid 9,25–26 stb.) *Az egyház hivatalos tanítása:* „...Az Egyházban mindig élt az a meggyőződés, amit a szent zsinat újból kinyilvánít: a kenyér és a bor átvál-

toztatása által a kenyér egész lényege Krisztus, a mi Urunk testének lényegévé változik, és a bor egész lényege az ő vérenek lényegévé; és a katolikus Egyház ezt a változást helyesen és pontosan nevezte el *transzsubstantiáció*nak, átlényegülésnek. Krisztus eucharisztikus jelenléte az átváltoztatás pillanatában kezdődik, és addig tart, amíg az eucharisztikus színek megmaradnak. Az egész Krisztus van jelen a színek mindegyikében, és az egész Krisztus van jelen azok minden egyes részében, oly módon, hogy a kenyértörés nem osztja meg Krisztust... A Szentmise liturgiája során Krisztusnak a kenyér és a bor színe alatti valóságos jelenlétébe vetett hitünket kifejezzük többek között térdhajtással, vagy az ÚR iránti imádat jeleként mély meghajlással. Az Oltárszentséget megillető imádó hódolatot nemcsak a szentmisében adta és adja meg a katolikus Egyház, hanem a szentmisén kívül is. Az átváltoztatott ostyát a lehető leggondosabban kell őrizni, a hívek ünnepélyes tiszteletének tárgyául kell kitenni, és a népsokaság örömeire körmenetekben körülhordozni... Krisztus valóságos testének és valóságos vérenek jelenlétét ebben a szentségben az ember nem az érzékek útján veszi tudomásul, hanem egyedül a hit által... Az Eucharisztia úgy egyesít bennünket Krisztussal, hogy bennünket egyszerre megtisztít az elkövetett bűnöktől és megóv a jövőendő bűnöktől.” (Uo., 287–288., 290. o.)

h) Végül az előbbieket mintegy betetőzi az az állítás, hogy *„az egyháznak joga van megváltoztatni bármely isteni törvényt vagy rendelést”*. Erről külön pontban szólnunk még e tanulmány keretén belül.

i) A kis szarv jellemző tevékenysége a *„szentek elleni hadakozás”*, és az, hogy *„megrontja a magasságos egek szentjeit”* – amint a magyarázat mondja. A bibliai alapelvekhez ragaszkodó, tiszta életű, az evangélium hirdetéséért végtelen áldozatokra is kész hívőket hosszú évszázadokon át üldözte a római egyház az inkvizíció által. Erről a tevékenységről is a későbbiekben lesz szó.

2 *Hogyan helyezkedik a kis szarv az isteni rendelkezések fölé?*

Dán 7,25 „Véli, hogy megváltoztatja az időket és törvényt.”

A római egyház két ponton eszközölt változtatásokat Isten törvényén, a Tízparancsolaton: a Tízparancsolat 2. parancsolatát az egyház kihagyta, illetve csak egy részt idézve összevonta az 1. parancsolattal. Az értelmét is elváltoztatja az értelmezés által.

A 4. parancsolat esetében ugyancsak megrövidítés, és az eredeti értelem megváltoztatása történt az egyházi Tanítóhivatal kötelező értelmezése által. (A 10. parancsolat kettéosztása az előbbi két változtatás következménye, ezért nem foglalkozunk vele külön.)

Az egyház mai tanítása: „Az első parancsolat. »Én vagyok az Úr, a te Istened, én hoztalak ki Egyiptom földjéről, a szolgaság házából. Senki mást ne tekints Istennek, csak engem. Ne csinálj magadnak faragott képet, vagy hasonmást arról, ami fent van az égben, vagy lent a földön, vagy a vizekben a föld alatt. Ne borulj le az ilyen képek előtt és ne tiszteld őket.« ...Az isteni felszólítás tiltja Isten mindennemű ábrázolását az emberi kéz által... A Niceában összeült hetedik egyetemes zsinat 787-ben a megtestesült Ige misztériumára támaszkodva igazolta a képrombolókkal szemben a képek tiszteletét: és nemcsak Krisztusnak, hanem Isten anyjának, az angyaloknak és a szenteknek a képeit is. Isten Fia megtestesülésekor a képek új „üdvrendjét” indította el. A képek keresztény kultusza nem áll ellentétben az első parancsolattal, mely megtiltja a bálványok faragását. A kép előtt nyilvánított tisztelet az eredetinek szól, és aki a képet tiszteli, valójában azt a személyt tiszteli, aki rá van festve. A szent képek tisztelete „tisztéletreméltó”, és nem imádatról van itt szó, mely egyedül csak Istent illeti.” (I. m., 418., 426., 427. o.)

Az egyház mai tanítása: „A harmadik parancsolat. Gondolj a szombat-ra és szenteld meg. Hat napig dolgozzál és végezd minden munkádat. A hetedik nap azonban az Úrnak, a te Istenednek a pihenőnapja, ezért semmiféle munkát nem szabad végezned... Az »első nap«, Krisztus feltámadásának napja egyben a teremtés napjára is utal... A keresztény számára ez lett a legelső nap, a legelső ünnep, az Úr napja (...dies dominica), a vasárnap: azért a Nap napján tartjuk mindannyian összejöveteleinket, mert ez az első nap, melyben Isten a sötétség és az anyag megváltoztatásával alkotta a világot, és Jézus Krisztus, a mi Megváltónk ezen a napon támadt fel a halottak közül. A vasárnap a szombat beteljesítése. A vasárnap határozottan különbözik a szom-

battól, melyre kronológiai értelemben minden héten következnek, és melynek ünnepi előírásait átveszi a keresztények számára. Krisztus húsvétjában a vasárnap beteljesíti a zsidó szombat lelki igazságát és meghirdeti az ember örök nyugalma Istenben... Az Egyház parancsa meghatározza és pontosítja az Úr törvényét: ...Családi vagy hasznos társadalmi szükségszerűség jogos felmentést adhat a vasárnapi pihenés parancsa alól... Ha a szokás (sport, vendéglőbe járás stb.) és a társadalmi kényszerítő körülmények (közszolgálatok stb.) megkövetelik a vasárnapi munkát, mindenki saját felelősségére van bízva, hogy elegendő szabadidőt tartson fenn magának... Az első teremtés befejezését jelképező szombat helyébe a Krisztus feltámadásával felavatott új teremtésre emlékező vasárnap lépett. Az Egyház Krisztus feltámadásának napját a nyolcadik napon ünnepli, melyet joggal nevezünk az Úr napjának. A vasárnapot (...) az egész Egyházban őseredeti kötelező ünnepként kell megtartani. Vasárnap és más kötelező ünnepeken a hívők kötelesek szentmisén részt venni.” (I. m., 431–435. o.)

Az a tény, hogy a „*törvény és az idő*” kifejezés együtt szerepel a szövegben (figyelembe véve azt is, hogy az itt szereplő arám szó – *zömnin* – különösképpen szent időt, ünnepi időt jelent), arra utal, hogy főként a IV. parancsolat megváltoztatására vonatkozik Dán 7,25. A vasárnap-ünneplés így módon mintegy a római egyház Írások feletti hatalmának, Isten szava, törvénye fölé helyezkedő tekintélyének szimbólumává lett.

„A törvény (zimnin)... szón itt a ceremoniális, vallásos vagy politikai ünnepek számára megszabott időket kell érteni. A törvény (dat) szón pedig nyilvánvalóan a vallásos törvényt, a kinyilatkoztatást” – írja egy katolikus Biblia-magyarászó, Fabre D’ Envieu. Majd így folytatja: „Mohamed változtatta meg így az ünnepnapokat és a törvényt: a hetedik nap megtartását átvitte péntekre.” (*Dániel próféta könyve*, 1890, II. köt., 625. o., idézi A. Vaucher *Az üdvösség története* c. művében.) A. Vaucher hozzáfűzi a fentiekhez: „A katolikus egyház már Mohamed előtt áttette a hetedik nap megtartását vasárnapra, és így beteljesítette Dániel próféciját.”

Arra vonatkozóan, hogy a pápaság mennyire nyíltan vállalta a törvényváltoztatást a XVI. századi reformáció idején is, a következőket idézzük:

Az evangélikus egyház fő hitvallásának, az *Ágostai hitvallás*nak egy részlete is fontos dokumentum:⁴ „Vita folyik ezenkívül arról is: joguk van-e hozzá a püspököknek vagy a lelkészeknek, hogy szertartásokat vezessenek be az egyházba, és törvényeket hozzanak ételek, ünnepek... stb. dolgában... Megemlítik a szombatnapot, amelyet nyilvánvaló módon a Tízparancsolat ellenére cseréltek fel a vasárnap-pal. Egyetlen példát sem hánytorgatnak annyit, mint a szombatnap megváltoztatását. Bizony nagy az egyház hatalma – állítják (ti. a katolikus fél) –, hogy még a Tízparancsolat egyike alól is feloldott! De a mieink ebben a kérdésben azt tanítják: a püspököknek – mint az előbb bizonyítottuk – nincs hatalmuk rá, hogy az evangéliummal ellentétben rendeljenek el valamit.” (*Az Evangélikus Egyház hitvallási iratai*, Budapest, 1957, 57–58. o.)

„Az egyház hatalma az Írások felett – mondta már Eck, Luther híres ellenfele – kitűnik abból a tényből, hogy az Egyház a néki adott teljhatalomnál fogva megváltoztatta az Írás bizonyos utasításait. A vasárnap elfoglalta a szombat helyét, a szombat parancsa ellenére.” (*Loci I.*, 15. o., idézi A. Vaucher, i. m., függelék)

„Nemde az Egyház tette a vasárnapot a szombat helyére, amelyet maga Isten alapított? – kiáltott fel Gasparo Dal Fosso, Reggio érseke az egyház tekintélyéről szólva a tridenti zsinatot megnyitó beszédében, 1562 januárjában. (Lásd: F. Bangner: *Hist. du Conc. de Trente*; 2. kiad. II., 43. o., idézi A. Vaucher, i. m., függelék)

„Érdekes megjegyezni... hogy a vasárnap megtartása, ami a protestantizmusban az egyetlen kultusz, nemcsak hogy nem a Biblián alapszik, de szembeszökő ellentétben is van a Biblia parancsával, amely a szombat nyugalmát, a szombati nyugalmat írja elő. A katolikus egyház tette át ezt a nyugalmat Jézus Krisztus tekintélyével vasárnapra, a mi Urunk feltámadásának emlékére. Így a protestánsok azzal, hogy megtartják a vasárnapot, akaratuk ellenére meghódolnak az egyház tekintélye előtt.” (Jean-Charles de Ségur: *Causeries sur le Protestantisme d'aujourd'hui*, 38. kiadás, 207. o., idézi A. Vaucher, i. m., függelék)

„Az egyház, mintegy az egész emberiséghez fordulva, elválasztotta

4 Melancthon Fülöp fogalmazta ezt a hitvallást, Luther Márton jóváhagyta aláírásával. Az 1530-as augsburgi birodalmi gyűlésen olvasták fel nyilvánosan.

a Tízparancsolattól a zsidó törvények maradványát, és néhány vonatkozásban még a dekalógust is módosítania kellett – a képtisztelet és a szombat tekintetében –, hogy éppolyan egyetemes jelleget adjon a Tízparancsolatnak, mint amilyen egyetemes jellegű az evangélium.” (M. L. Lagrange: *Épître aux Galates*, 1918, LXXII., idézi A. Vaucher, i. m., függelék)

II. János Pál pápa 1998-ban kiadott, nevezetes *Dies Domini* enciklikája is öntudattal vallja és vállalja a negyedik parancsolaton eszközölt változtatást:

„A keresztények, amikor fölfogták a Krisztus által megkezdett új és végső idő eredetiségét, a szombat utáni első napot tették ünnepnappá, mert azon történt az Úr feltámadása...

Az apostolok, különösen szent Pál, kezdetben továbbra is eljártak a zsinagógába, hogy »a próféták minden szombaton olvasott szavait« (ApCsel 13,27) magyarázva hirdessék Jézus Krisztust. Egyes közösségekben megfigyelhető a szombat megtartása és a vasárnapünneplés együtt. Azonban nagyon hamar egyre világosabban elkülönült egymástól a két nap, főként a zsidóságból megtért, azon keresztények követelésének ellenhatásaként, akik meg akarták tartani a régi törvényt...

Egy bölcs lelkipásztori megfontolás arra készítette az egyházat, hogy tegye kereszténnyé a vasárnap számára a *dies Solis*, a »Nap napja« elnevezést, amellyel a pogány rómaiak jelölték e Napot, és még mai nyelvekben is feltűnik. Így vonták ki a hívőket azoknak a kultuszoknak a csábító hatása alól, amelyek a Napot istenítették, és e nap ünneplését Krisztusra, az emberiség igazi »Napjára« irányították... Krisztus ugyanis a világ világossága (vö. Ján 9,5; 1,4–5,9), és feltámadásának emléknapja dicsősége ragyogásának állandó visszfénye...

Egy III. sz. elején élt keleti szerző tudósít arról, hogy a hívők már akkoriban mindenütt rendszeresen megszentelték a vasárnapot. A spontán gyakorlatból később jogilag szentesített törvény lett...

A vasárnap nem a szombat »helyettesítése«, hanem teljes megvalósulása, s bizonyos értelemben kiterjesztése és teljes kifejezése annak az üdvtörténet rendjében, melynek csúcspontja Krisztus. E megvilágításban a »szabbat« biblikus teológiája teljesen magunkévá tehető, anélkül, hogy bármi kárt okozna a vasárnap keresztény jellegének...

A keresztények, akik a Krisztus vérében történt szabadulás hirdetői,

fölgjosítva érezték magukat arra, hogy a szombat értelmét áthelyezzék a föltámadás napjára.” (Az enciklika 18., 23., 27., 30., 61., 63. szakaszából)

A fentiek ismeretében értjük meg a következő bizonyágtételt:

„Voltak a letúnt nemzedékek idején olyan vasárnapünnepelő keresztények, akik azt hitték, hogy a bibliai szombatot tartják, és ma is vannak minden egyházban igaz keresztények – beleértve a római katolikus egyházat is –, akik őszintén hiszik, hogy a vasárnap Isten szombatja. Isten elfogadja becsületességüket és szándékuk őszinteségét. De eljön az idő, amikor... a világ tisztán fogja látni, melyik az igazi szombat. Ha valaki akkor szegi meg Isten törvényét, hogy olyan parancsnak engedelmeskedjék, amely csak Róma tekintélyének bélyegét viseli magán, ezzel a pápaságot Isten fölé helyezi. Rómának hódol, és annak a hatalomnak, amely érvényt akar szerezni a Róma által elrendelt ünnepnek... Amikor az ember elveti azt az ünnepet, amelyet Isten a saját hatalma jelének nevez, és helyette a Róma által választott hatalmi jelvényt tartja tiszteletben – ezáltal elfogadja a Róma iránti hódolat jelét. Ez azonban csak akkor lesz aktuális, amikor a kérdés világosan feltárul az emberek előtt, és választaniuk kell Isten törvénye és az emberi rendelkezések között. Aki ekkor is a törvényszegés mellett dönt, az felveszi »a fenevad bélyegét«.” (Ellen G. White: *A nagy küzdelem*, 1888, 400–401. o.)

A prófécia megfogalmazása feltűnő: csak „véli” az antikrisztusi hatalom, hogy megváltoztatja az időket és a törvényt. (Az itt szereplő arám *szábár* ige szó szerinti jelentése: *gondolja, reméli*.) A valóságban nem viheti ezt keresztül. Isten törvénye tökéletes, és örökre változhatatlan. Isten népe számára úgy marad érvényben, ahogyan az Úr egykor kinyilatkoztatta dicsősége rendkívüli kinyilvánításával, ahogyan saját szájával kihirdette, és saját ujjával kőbe véste (2Móz 19,16–20. 22; 2,12; 34,1. 29). A Tízparancsolat eredetije a mennyben van, azon semmiféle földi, emberi eltorzítás nem vihető végbe: Jel 11,19.

3 *Mennyi idő „adatott” a kis szarvnak a teljhatalmú uralkodáshoz, a szentek üldözéséhez?*

Dán 7,25 „Az ő kezébe adatnak ideig, időkig és fél időig.”

Az „idő”-nek fordított arám (*iddán*) szó esztendőt is jelent. Dániel könyve 4. fejezetében is ebben az értelemben szerepel ugyanez a szó, amikor elhangzik a jövendölés Nabukodonozor hét évig tartó elmebetegségről (22. vers). Az „idők”-nek fordított kifejezés eredetileg egy duálist (kettes számot), azaz párost jelölő nyelvtani alak. Az időmeghatározás pontos jelentése tehát: „egy évig, két évig és fél évig”, azaz három és fél évig. Az időmeghatározás nyilván jelképes. Az ún. prófétai nap-év elv szerint (Ezék 4,6/b) – amely a Szentírás összes prófétikus időmeghatározásánál érvényesül – ez ezerkétszázhatvan nappal, azaz esztendővel azonos.

Ennek az időmeghatározásnak a jelentőségét jelzi az a tény, hogy hétszer találkozunk vele a Szentírásban azonos szövegösszefüggésben, azaz minden esetben az itt kis szarval jelképezett antikrisztusi hatalom középkori teljhatalmának időszakát jelöli. A többi előfordulási hely: Dán 12,7; Jel 11,2–3; 12,6. 14; 13,5.

Mély titok előttünk, hogy ilyen sok idő „adatott” Isten megengedése folytán a középkori pápaságnak, illetve a mögötte álló ősellenségnek, hogy a végsőkéig próbára tegye Krisztus népét. Bizonyára csak Isten országában fogjuk teljesen megérteni, miért volt erre szükség az ember és a világ megváltásáért folyó nagy küzdelemben.

Jelenések könyve két szakaszával különösképpen is összefüggésben van ez a kijelentés. **Jel 6,9–11**-ben azt a megnyugtató bizonyágtételt találjuk, hogy a korszak mártírjai nem veszítették el hitüket. Csupán ámultak azon, hogy a „*szent és igaz Isten miért nem ítél még*”. Erre vonatkozó kérdésüket azonban teljes tisztelettel és bizalommal tárták Isten elé. **Jel 12,11**-ben pedig azt a kijelentést találjuk, hogy a kis szarv csak külső látszat szerint győzte le ezeket a mártírokat, a valóságban ők arattak hatalmas erkölcsi győzelmet az Ellenség felett. Jelenések könyve 12. fejezete egyébként csaknem teljes egészében erről az időszakról szól. Részletesebben tárja elénk Krisztus üldözött egyházának megpróbáltatásait.

Az 1260 esztendő időszak 538-ban kezdődött. Ekkor szabadította ki a keletrómai császár, Justinianus Belizár nevű hadvezére Rómát és Róma püspökét a keleti gótok fogságából, illetve ostromgyűrűjéből. Ettől kezdve gyakorolhatta Róma püspöke – akit tulajdonképpen ettől fogva nevezhetünk pápának – azt az egyetemes lelki hatalmat,

melyet a keletrómai császár adományozott neki 533-ban, amikor az „összes szent egyházak fejének” jelentette ki őt. (Lásd bővebben az ezzel kapcsolatos történelmi tényeket a fejezet végén lévő függelékben.)

Az időszak vége 1798. Ekkor egy ellenkező előjelű esemény történt: a világi hatalom – ezúttal a forradalmi Franciaország – megfosztotta a pápaságot hatalmától, és fogságba vetette a pápát. Így ír erről egy neves történész, Ranke *A pápaság története* c. művében:

„A forradalmi elemek... abból a szándékból, hogy a pápától leszakdjanak, most már addig a gondolatig jutottak előre, hogy magát a pápaságot is megsemmisítik. A direktórium Itália papi kormányzását a saját rendszerével összeférhetetlennek tartotta. Az első alkalommal, amit a lakosság egy véletlen megmozdulása adott, bevonultak Rómába, és elfoglalták a Vatikánt. VI. Pius arra kérte ellenfeleit, hogy engedjék itt meghalni, ahol élt, hiszen már túl van nyolcvanadik esztendején. Az volt a válasz, hogy meghalni mindenütt lehet. Szeme láttára fosztották ki lakószobáját, legapróbb szükségleteit is megtagadták, újjáról lehúzták a gyűrűt, és őt magát elhurcolták Franciaországba, ahol 1799 augusztusában meghalt. Valóban úgy tűnt, hogy a pápai hatalom örökre véget ért.” (693. o.; lásd bővebben az ezzel kapcsolatos történelmi tényeket a fejezet végén lévő függelékben)

4 Miként értsük azt, hogy mennyei ítélet vet véget a kis szarv hatalmának?

Dán 7,9–12. 21–22. 25/b–26 „Néztem, míg királyi székek tétettek le, az Öregkorú leült, ruhája hófehér, fejének haja, mint a tiszta gyapjú, széke tüzes láng, ennek kerekai égő tűz. Tűzfolyam folyt és jött ki az Ő színe felől, ezerszer ezren szolgáltak néki, és tízezerszer tízezen álltak előtte, ítéllők ültek le, és könyvek nyitattak meg.

Néztem akkor, hogy a nagyzó beszédek hangja miatt, amelyeket a szarv szólt, néztem, míg megöletett az az állat, az ő teste elveszett, és tűzbe vettetett megégetésre. A többi állatoktól is elvétellett az ő hatalmuk, de ideig-óráig tartó élet adatott nékik...

Láttam, hogy ez a szarv [a kis szarv] hadakozott a szentek ellen és legyőzte őket, mígnem eljött az Öregkorú, és ítélet adaték

a magasságos egek szentjeinek, az idő eljött, és elvették az országot a szentek... És az ő kezébe adatnak egy évig, két évig és fél évig, de ítélők ülnek, és az ő hatalmát elveszik, hogy meg-
rontasson és végleg elveszen.”

Az „Öregkorú”-nak fordított kifejezés nem egy név vagy meghatározás az eredeti szövegben (határozott névelő nincs előtte), hanem egy tartózkodó, tiszteletteljes megközelítő leírás. Kb. így lehetne visszaadni az eredeti szöveg jelentését: *„Valaki, akinek a kora végtelen.”* (A szó szerinti szöveg így hangzik: *valaki napok időse.*)

A jelenet, amelyet a próféta látott, megrendítő, természetfeletti valóság kinyilatkoztatása volt. „Elsőként a trón vonta magára a próféta figyelmét... Bemutatásához Dániel ugyanazt a nyelvezetet használja, amit kortársa, Ezékiel. Ugyanazt a trónt látja. Mindkettő valamiféle tűzből bontakozik ki (Ezék 1,27; vö. Dán 7,9–10), és mindkettőt kerekre emelték.” (Doukhan, i. m., 141. o.)

„Így táruul a próféta elé az a kiemelkedő, ünnepélyes nap, amelyen az egész föld Bírája megvizsgálja az emberek életét és jellemét: a szent angyalok pedig – tízezerszer tízezren és ezerszer ezren – Isten szolgálóiként és tanúkként vesznek részt ebben a nagy borderejű törvénykezésben.” (Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, 427. o.)

A 22. vers helyesbített fordításban így hangzik: *„ítélet adatik (vagy tétetik) a magasságos egek szentjei javára (avagy érdekében).”* Az az ítélet, amelyről itt szó van, csakis az ún. preadvent (Jézus második eljövetelét előkészítő) vizsgálati ítélet lehet, amely számunkra láthatatlanul valósul meg a mennyei szentélyben Isten népe, egyháza felett (lásd: 1Pét 4,17–28; Mát 22,1–14; Jel 11,18 stb.). Egyértelmű ugyanis a leírásból, hogy az Emberfia hatalomátvételét és Földre jövetelét megelőzően történik ez az ítélet. A könyvek megnyitásának említése pedig az egyes hívők feletti ítéletre, illetve vizsgálatra utal.

„[Ez] az ítélet egyedülálló és egyetemes esemény. Ez jelöli ki az emberi történelem utolsó szakaszát... A látomás szerkezete világosan

jelzi, hogy az ítélet időrendi szempontból a második eljövétel előtt kezdődik meg, nem közben és nem utána. A 26. vers még azt is sejteti, hogy ez az 1260 esztendő után, azaz nem sokkal 1798 után következik be.” (Doukhan, i. m., 140. o.)

Ha a pápai teljhatalom ideje lejárt 1798-ban, miért mondja a próféta kijelentés mégis határozottan azt, hogy az ítélet fog véget vetni a kis szarv hatalmának? Továbbá hogyan érintheti az egyesek feletti vizsgálati ítélet a földi hatalmak sorsát?

Fontos meglátásokhoz vezet el ez a kérdésfelvetés. A próféciának az a kijelentése, hogy a mennyei ítélet vet majd véget a kis szarv hatalmának, arra mutat, hogy ez a hatalom létezik és működik az ítélet idején is. Emlékezzünk csak arra, hogy Dán 2,44 szerint „*ezeknek a királyoknak az idejében* (azaz a tíz szarv és a kis szarv idejében) *támaszt az egek Istene örök birodalmat*”. Emlékezzünk Jel 13,2–3-ra is, mely szerint a kis szarv halálos sebet kap az 1260 esztendő végén, de nem semmisül meg, hanem még Jézus eljövétele előtt újra begyógyul a sebe. Gondoljunk Jel 17. fejezetére is, amely szerint a tíz szarv és a fenevad ismételen különleges hatalomra jut Jézus adventje előtt.

Figyeljük meg a 26. versben azt a precíz megfogalmazást, hogy a mennyei ítélet eredményeként „végleg” elvész majd ez a hatalom. (A 22. vers utolsó része szó szerinti fordításban így hangzik: „*Hogy kiirtassék, elpusztíttassék [egészen a] végig.*”) A 12. vers visszapillantást és összehasonlítást foglal magában. Az előző állatoktól is elvétellett a hatalmuk bizonyos idő múltával, a történelmen belül érvényesülő törvényszerűségek és ítélet során, a kis szarvat azonban, a mennyei ítélet végzése alapján, a legsúlyosabb büntetés sújtja, mintegy igazságszolgáltatásként is az általa üldözött szentek ártatlan szenvedése miatt, halálba küldéséért (Jel 6,10–11 is arra utal, hogy az igazságszolgáltatás napja, ha késik is, végül mindekképpen el fog jönni).

„...Az előbbi állatok (birodalmak)... hatalma ugyan elvétellett, de az életük még egy bizonyos ideig tovább tartott. A babilóniai birodalom országoi és alattvalói megmaradtak mint a perzsák birodalmának részei. Így volt ez a perzsa birodalommal is, amikor Görögország meghódította. És Görögországgal sem történt másképpen, amikor Róma legyőzte... De mi következik a negyedik birodalom [beleértve ennek a tíz szarvban és a kis szarvban való folytatását is] után? Nincs foly-

tatás. Életpályája a tűzlángban ér véget, abban örökre megsemmisül.” (Uriah Smith, i. m., 114. o.)

Ez a megállapítás Dániel könyvében, amely szerint a végső, egyetemes ítélet semmisíti majd meg a magát Isten fölé emelő antikrisztusi hatalmat, megegyezik a Pál apostol levelében olvasható kinyilatkozással, mely szerint az „*Úr az Ő szájának leheletével, megjelenése dicsőségének feltűnésével*” fogja megsemmisíteni ezt a hatalmat (2Thess 2,81).

A preadvent vizsgálati ítélet úgy érinti a bemutatott hatalmakat, hogy határozat születik, mely szerint a szentek felmentetnek a halál ítélete alól, és dicsőségben feltámadhatnak majd, s ez egyben azt is jelenti, hogy örökségül kapják az újjáteremtett Földet. Ennélfogva a megváltó Krisztus felhatalmazást nyer kivenni a Földet „pusztítói” kezéből (Jel 18,18), hogy azután újjáteremtse, és üdvözült népének adja.

„Az ítéletben tulajdonképpen a világ minden reménysége benne van. A mi elménkben az ítélet gondolata általában a büntetéshez kapcsolódik, ebből kifolyólag csak félelmet és rettegést vált ki. Ezzel szemben a Bibliában az ítélet az elnyomás áldozatának nézőpontjába illeszkedik, következésképpen a javára végzett üdvözítő cselekedetként, s egyszersmind az elnyomó ellenség feletti győzelmes tettként határozható meg.” (Doukhan, i. m., 140. o.)

Az ítéletben *megnyitott könyvekkel* kapcsolatban, melyeket a Szentírás más helyeken található kijelentései alapján azonosíthatunk, lásd Ellen G. White részletes leírását *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában* c. könyve Vizsgálati ítélet c. fejezetében.

5 Milyen örömhírt közöl a prófécia az Emberfia hatalomátvételéről?

Dán 7,13–14 „Láttam éjszakai látásokban, és ímé az égnek felhőiben mint valami Emberfia jött. Az Öregkorúhoz ment, eleibe vitték Őt. És adott néki hatalmat, dicsőséget, országot, hogy minden nép, nemzet és nyelv néki szolgáljon. Az Ő hatalma örökkévaló hatalom, amely el nem múlik, és az Ő országa meg nem rontatik...”

„Az a jelenet, amelyet a prófécia elénk tár, nem Krisztus második eljövetele e világra. Itt az Istenhez mint Atyához való odajárulásáról van szó. Az Ő jelenlétében kap Jézus hatalmat, dicsőséget és országot. Az Emberfia elnyeri a Föld feletti hatalmat, még mielőtt a Földre visszatérne. Lásd Jézus példabeszédét Lukács evangéliuma 19. fejezetében: »Mondott egy példázatot, mivelhogy közel volt Jeruzsálemhez, és azok azt gondolták, hogy azonnal megjelenik az Isten országa. Mondta azért: *Egy nemes ember elment messze tartományba, hogy országot vegyen magának, aztán visszatérjen...*« (11–12. vers) Krisztus mennyei szentélyben végbevitt főpapi szolgálata végén veszi át az országot. *A népek, nemzetek és nyelvek, amelyek néki szolgálnak*, a megváltottak seregei. Nem a világ istentelen népei, mert ezek megsemmisülnek az Úr második eljövetelekor. A Krisztushoz tartozók, akik a Föld minden nemzetéből valók, Isten országában találnak igazi otthonot, ahol örömmel és vigassággal szolgálnak Uruknek örökkön örökké.» (Uriah Smith, i. m., 115. o.)

Valamilyen egészen ünnepélyes és jelentőségteljes szakaszára utal az ítéletnek az Ige ezzel a megfogalmazással: az Emberfia az Atyához megy, és „*elébe viszik Őt*”. Annak is jelentősége van, hogy Jézus a dicsőség felhőjével körülvetten jelenik meg az ítéletben. Így jelenik meg majd a Földön is. Mintha máris készenlétben lenne, hogy teljes isteni dicsőségében megjelenjék az emberek előtt, mintha már csak arra az ünnepélyes végzésre és felhatalmazásra várna, melyet a mennyei ítélőszék fog meghozni, illetve ráruházni.

„*A földi törvényszékek döntései iránti legnagyobb érdeklődésünk is csak halvány árnyéka annak a figyelemnek, amit a mennyei törvényszék tanúsít, amikor az élet könyvébe bejegyzett neveket az egész Föld Bírója megvizsgálja. Mindazok bűneire, akik a Krisztus vérébe vetett hit által győztek, a mennyei közbenjáró bocsánatot igényel, hogy visszajuthassanak édeni otthonukba, és megkoronázott társaikkal ők is »az előbbi hatalom« (Mik 4,8) örökösei lehessenek... Krisztus... népe számára nemcsak bocsánatot és megigazítást kér, hanem részt is dicsőségéből, és helyet a trónján.*» (Ellen G. White: *A nagy küzdelem/Korszakok nyomában*, 431. o.)

Jelentősége van annak is, hogy Jézus mint Emberfia jelenik meg az ítéletben. Arról tanúskodik ez, hogy örökre egyé vált az elesett emberiséggel, örökre egyesítette magát velünk, emberekkel. Jézus nem

véletlenül nevezte magát földi életében következetesen Emberfiának, nem véletlenül szolt visszajöveteléről úgy, hogy az ég felhőiben fog megjelenni, Atyja dicsőségében és a szent angyalok kíséretével. Ezekkel a hivatkozásaival is közvetve Dániel könyvére – mint a Szentírás egyik legjelentősebb könyvére – irányította a figyelmet.

6 *Mit jelent az, hogy a Föld feletti uralom végül átadatik a „szentek népének”?*

Dán 7,18. 22. 27 „A magasságos eggek szentjei veszik majd az országot, és bírják az országot örökké és örökkön örökké... Az idő eljött, és elvették az országot a szentek... Az ország pedig, és a hatalom és az egész ég alatt lévő országok nagysága átadatik a magasságos eggek szentjei népének.”

Mihelyt eltörlik Isten hívő népének bűneit az ítéletben, nekik ítélik az örök élet jogát. Ekkor Jézus – a megváltás művének végrehajtója, a bűn hatalmából kimentett emberiség képviselője – átveszi népe számára a Föld feletti uralom jogát mint az ő örökségüket. Olyan örökség ez, amelyet Isten eredetileg, a teremtéskor nekik adott, amikor így szolt: „*Hajtsátok birodalmatok alá a földet, uralkodjatok a tenger balain, az ég madarain, a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon.*” (1Móz 1,28) A 8. zsoltár is ezt mondja az emberről: „*Kevéssel tetted őt kisebbé Istennél, dicsőséggel és tisztességgel koronáztad meg őt! Úrrá tetted őt kezeid munkáin, mindent lábai alá vettedél.*” (6–7. vers) Bűnbe esésével azonban az ember átjátszotta ezt az örökséget Isten és az ember esküdt ellensége, Sátán kezébe. Így lett Sátán „*e világ fejedelme*” (Ján 14,30). Jézus azonban lejött a Földre, megvívta küzdelmét, meghozta kimondhatatlan áldozatát, azért, hogy megmentse az embert, s még eltékozolt, eljátszott örökségét is visszaszerezze.

A mennyei lények boldogan kiáltják, amikor Jézus elnyeri a meghatalmazást a Föld feletti hatalomátvitelre övéi érdekében és javára:

„E világ országai a mi Urunkéi és az Ő Krisztusáé lettek, aki örökön örökké uralkodik.” (Jel 11,15) A megváltott emberiséget képviselő huszonnégy vén pedig ezt mondja: „Hálát adunk néked, Uram, mindenható Isten, aki vagy, aki voltál, és aki eljövendő vagy, mert a Te nagy hatalmadat kezdedhez vetted, és országlásodat elkezdted.” (Jel 11,17)

Ezután Jézus már igen hamar visszajön a Földre, hogy érvényt szerezzen a mennyei határozatnak. Mennyire vágyakozhat arra, hogy népét a boldog, örökre szóló szabadításban részesíthesse! És milyen boldogan kísérik el Őt a mennyei seregek, hogy vele legyenek, amikor a hatalomátvételt megvalósítja, s együtt örvendezhessenek Krisztussal és megváltottaival!

Ezután már csak az van hátra, ami ennek az egész boldog beteljesülésnek a tetőpontja: Jézus „*az Ő Atyja házába*”, azaz a mennybe viszi népét (Ján 14,1–3) „*a menyegzői vacsorára*” (Jel 19,6–8). Atyja elé állítja őket, aki a megváltás tervét elgondolta és maga is végtelen áldozatot hozott értük (Ján 3,16). Jézus bemutatja megváltottainak egész birodalmát, az Ő dicsőségét, amellyel e világ alapítása óta rendelkezett (Ján 17,24).

Ennek az uralomnak és örömmek soha nem lesz vége, mert Isten népe örökre szabad a bűntől. A Föld már csak a végső megtisztításra és újjáteremtésre vár. Amikor ez is megvalósul, Jézus így szól megváltottaihoz: „*Jertek, én Atyámnak áldottai, örököljétek az országot, mely számotokra készítettett a világ megalapítása óta.*” (Mát 25,34) Ekkor a megváltás műve már teljes, tökéletesen befejezett. Visszaáll minden úgy, amint a bűneset előtt létezett. De a megváltottak Isten-ismerete és hálaája kifejezhetetlenül mélyebb, mint kezdetben volt.

FÜGGELÉK

Történelmi adalékok

az 1260 esztendőös időszak azonosításához

az 538-tól 1798-ig terjedő időszakkal

1.

Justinianus jelentőségteljes törvényhozása

Justinianus keletrómai császár (527–565) a zsinatok egyházi törvényeit állami törvényekké tette, ami döntő lépés volt a középkori állam-egyházi képlet kialakulásához:

- *131. novella (póttörvény), I. fejezet:* „Ennek okáért mi elrendeljük, hogy azokat a szent egyházi szabályokat, amelyek elfogadtattak és megerősítettek a négy Szent Zsinat által, nevezetesen a háromszáz és tizenhét szent püspöknek Konstantinápolyban megtartott zsinatával, az első efézusi zsinattal, amelyen Nestorius elítéltetett, és azzal a zsinattal, amelyik Chalcedonban gyűlt egybe, amelyen Eutychest és Nestoriust egyházi átokkal sújtották, úgy tekintsék, mint törvényeket. Ennek a négy zsinatnak dogmáit úgy fogadjuk el, mint szent írásokat és azok rendeleteit mint törvényesen hatályban állókat hajtjuk végre.”

Justinianus érvényesítette a korábbi eretneküldöző rendeleteket azáltal, hogy a törvénykódexbe foglalta őket, és még újabbat is kapcsolott hozzájuk, ami az államvallás védelmét minden ellenzéki vallási irányzattal szemben hathatósan szolgálta.

- *131. novella, VIII. fej. 1. szakasz:* „Ha valaki azt merészelné, hogy az ő saját házában végezzen vallásos szolgálatokat, avagy elővárosban, illetve megengedné másoknak azt, hogy ezt cselekedjék a papság valamelyik tagjának jelenléte nélkül, aki az egyházmegye legszentebb

püspökének hatósága alá tartozik, elrendeljük, hogy fentebb említett házat, kültelki helyiséget, vagy a földet, amelyen az ilyenfajta sérelmet elkövették, a legszentebb püspök, vagy az ő sáfára, avagy a polgári magisztrátus igényelje ki az illető helység egyházának hasznára.”

A harmadik a döntő, a *pápaság világhatalmát megalapozó császári rendelet: Justinianus 533-as rendelete a Codex Justinianiból.* (Előzmények: Justinianus beleavatkozott a nestorianus irányzattal kapcsolatos teológiai vitába, a nestorinaiusok fellebbeztek a római püspökhöz, akinek a császár levelet küldött Hypatius filippi és Demetrius efézusi püspökök követségével.)

• *Justinianus levele II. János római püspökhöz, 533. márc. 26. előtt:* „Justinianus császár, a győzedelmes, a jámbor, boldog, a hírneves, a diadalmas és a mindenkoron fennkölt Jánoshoz, a pátriárkához, a szép Róma városának legszentebb érsekéhez: Tisztelettel az apostoli Szék és Őzsentsége iránt – akiről mi mindenkor megemlékeztünk imádságunkban mind most, mind annak előtte, megtisztelve az ő nyelvének ügyességét, amint illő olyan ember esetében, akit mi atyánknak tekintünk – sietünk Őzsentségének tudomására hozni mindazt, ami az egyház állapotával kapcsolatban van, és nekünk mindenkor leghebb vágyunkat képezte az, hogy megőrizzük az ő apostoli Székének egységét és Isten szent egyházainak állapotát úgy, ahogyan azok a jelenlegi időkben léteznek, hogy azok minden háborgatás és ellenkezés nélkül fennmaradjanak. Ezért arra sarkalltuk önmagunkat, hogy Kelet összes papjait egyesítsük és őket Őzsentsége Székének alárendeljük, és ennél fogva azokat a kérdéseket, amelyek a jelenben felmerültek – noha nyilvánvalóak és minden kétséget kizárnak, megfelelnek Őzsentsége és az Apostoli Szék tanainak, amelyeket szüntelenül szilárdan szemmel tartottunk és az összes papokkal prédikáltattunk –, mégis mi szükségesnek láttuk, hogy azokat Őzsentsége figyelmébe ajánljuk. Mert mi semmi olyat, ami az Egyház állapotával kapcsolatos, nem tűrjük, hogy Őzsentsége tudomására hozása nélkül tárgyalassék, mivel ő az összes szent egyházak Feje, és miután mi minden módon kényszerítjük magunkat – amint ezt már kijelentettük –, hogy megnöveljük az Ön Székének tisztességét és tekintélyét...”

• „Az ősi Rómának nem csupán a törvények, a törvények eredete az osztályrésze, hanem nincs egyetlen olyan ember sem, aki kételkednék

abban, hogy abban van a legmagasabb főpapság csúcspontja.” (A *Codex Justiniani*hoz kapcsolt *Novellae*-ből, a 9. novella – póttörvény – előszava)

„Ennélfogva teljes egyetértésben a zsinatokon hozott intézkedéssel elrendeljük, hogy a régi Róma leghölgtebb pápája legyen a legmagasabb rangú az összes főpapok között, azonban Konstantinápolynak, vagyis az új Rómának áldott érseke, a másodík helyet töltse be a régi Róma apostoli Széke után, mint amelynek az összes többi székhelyeket meg kell előznie.” (A *Codex Justiniani*hoz kapcsolt *Novellae*-ből, 131. novella, II. fejezet) (L. E. Froom, i. m., I. köt., *Gradual Emergence of the Papal Power* c. fejezet)

2.

Róma püspökének kiszabadítása az ariánus keleti gótok elnyomása alól 538-ban

„A gótok a győzelmes Belizár elől 538 telén visszavonultak, hogy felkészüljenek a döntő tavaszi hadjáratra. Hiába hagytak Rómában 4000 főnyi gót őrséget, mert amikor a pápa, a papság, a szenátus és a nép értesült Belizár (Justinianus hadvezére) közeledtéről, megnyitották a kapukat, mire a gót őrség egy másik kapun harc nélkül kivonult... A gótoknak Teudebert frank király küldött 10 000 burgund harcost... A győztes mégis Belizár maradt, aki kiéheztetéssel elfoglalta Ravenát, hatalmas zsákmánnyal visszahajózott Konstantinápolyba, a győzelmi jelvényeket császári ura lábaihoz tette, s az elfogott gót királyt, Wittigest és büszke nejét a császár kezébe adta.” (Félegyházi József: *Az egyház a korai középkorban*, Szent István Társulat, Budapest, 1967, 110–111 o.)

3.

Az 1798-as időpont

Előzmények: 1790 júliusában a pápa átok alá helyezte a forradalmi Francia Köztársaság törvényét „A papság polgári alkotmányáról”. Ezzel kibékíthetetlen ellentét vette kezdetét a forradalmi Franciaor-

szág és a pápaság között. 1793. november 24-én a Francia Köztársaság törvényt hozott a vallás teljes betiltásáról: „Miután Párizs népe kinyilvánította, hogy semmilyen más vallást nem akar elismerni, csak az Ész vallását, a kommün általános tanácsa a következőket rendeli: valamennyi Párizsban létező vallás vagy szekta templomát azonnal be kell zárni. Valamennyi vallás papjait és lelkészeit felelőssé kell tenni mindennemű olyan zavargásért, amely vallásbeli véleménykülönbség okából keletkezik. Minden olyan személyt, aki akár a templom, akár az imaház kinyitását követeli, mint gyanúsat el kell fogni, és be kell börtönözni.

1797. december 27-én forradalom tört ki Rómában, és Dubhot francia tábornokot agyonlőtték a pápai katonák. A francia nagykövet felháborodottan, fenyegetésekkel távozott Rómából.

1798. február 10-én a francia seregek bevonultak Rómába, elfoglalták az Angyalvárat.

A középkori pápai teljhatalomnak véget vető eseménysorozat

1798. február 10-én kikiáltották a Római Köztársaságot, megalakították az ideiglenes kormányt, Haller tábornok a Sixtusi kápolnában közölte VI. Pius pápával és a jelenlevőkkel, hogy a pápaság megszűnt létezni, 8 bíborost letartóztattak.

Az 1798. február 15-i keltezésű 8. számú hirdetmény szövege: „A római nép most ismét belépett felségjogaiba, kijelentvén függetlenségét, birtokba véve a régi Róma kormányzását, megalapította a Római Köztársaságot. Az Itáliában állomásozó francia hadsereg főtábornoka a Francia Köztársaság nevében kijelenti, hogy függetlennek ismeri el a Római Köztársaságot, és hogy az a francia hadsereg különleges uralma alatt áll. A hadsereg főtábornoka a Francia Köztársaság nevében elismeri azt az ideiglenes kormányzatot, amelyet a mindenható nép javasolt. *Következésképpen minden egyéb földi hatóság, amely a pápa régi kormányzásából származik, eltöröltetett, és semmilyen működést nem fejthet ki többé...*

A Római Köztársasághoz, amelyet a Francia Köztársaság elismert, mindazok a területek hozzátartoznak, amelyek a camposformiói béke után megmaradtak a pápa földi hatósága alatt. – Alexander Berthier,

kelt Rómában, 1798. február 15-én, a szabadság első évében, kihirdetve a római fórumon és jóváhagyva a kapitóliumon, közkiáltással és aláírva számtalan polgár által.”

1798. február 18-án Haller tábornok közölte VI. Piuszal, hogy száműzetésbe kell mennie, kincstárát át kell adnia. Gyűrűit levették ujjáról, „Hadd haljak meg Rómában” kérését elutasították, 48 órát kapott a készülésre, és február 20-án katonai őrizet mellett a franciaországi Valence erődbe vitték, ahol július 28-án meghalt.

1804-ben életbe lépett Napóleon törvénykönyve, amely szétválasztja az államot és az egyházat, szemben a justinianusi törvényhozással, amely teljesen összekapcsolta őket. (L. F. Froom, i. m., *French Revolution Leads to Papal Wound és The Deadly Wound Ends the 1260 years* c. fejezetei nyomán, II. köt., 761. o.)

A 1260 esztendő időszak tehát nagyon jól körülhatárolható. Logikus, hogy kezdő- és zárópontjaként milyen eseményeket jelöl meg az ihletett prófécia:

- 538-ban a világi hatalom (a keletrómai császár) kiszabadította a pápát a keleti gótok ostromgyűrűjéből és fogságából, hatalmat adott neki, és a birodalmi államhatalom fejének nyilvánította.

- 1798-ban a világi hatalom (ezúttal a forradalmi Francia Köztársaság) megvonta a pápaságtól a világi hatalmat, és fogságba vetette a pápát.

OKTÓBER

1. péntek	Róm 16,20	<i>Napnyugta: 18.13</i>
2. szombat	Mát 19,14	<i>Napnyugta: 18.11</i>
3. vasárnap	Ján 12,24	
4. hétfő	Ján 13,8. 10	
5. kedd	Ján 14,16–17	
6. szerda	Ján 15,4–5	
7. csütörtök	Ésa 50,6; 53,7	
8. péntek	Márk 14,38	<i>Napnyugta: 17.59</i>
9. szombat	Zsolt 69,21	<i>Napnyugta: 17.57</i>
10. vasárnap	Gal 2,20	
11. hétfő	Jel 12,10	
12. kedd	Ján 20,11–14	
13. szerda	Ján 20,27–29	
14. csütörtök	Mát 9,16–17	
15. péntek	Róm 10,3–4	<i>Napnyugta: 17.46</i>
16. szombat	Márk 3,32–35	<i>Napnyugta: 17.44</i>
17. vasárnap	Mát 11,29	
18. hétfő	Mát 11,29/b–30	
19. kedd	Luk 9,48–50	
20. szerda	Ján 18,36	
21. csütörtök	Luk 13,29–30	
22. péntek	2Kor 1,5	<i>Napnyugta: 17.33</i>
23. szombat	Mát 5,11	<i>Napnyugta: 17.31</i>
24. vasárnap	Mát 5,14	
25. hétfő	Jak 2,10	
26. kedd	Róm 14,10. 13	
27. szerda	Mát 5,29–30	
28. csütörtök	Mát 5,48	
29. péntek	Mát 6,1	<i>Napnyugta: 16.21</i>
30. szombat	Péld 11,25	<i>Napnyugta: 16.19</i>
31. vasárnap	Mát 6,24	

NOVEMBER

1. hétfő	1Tim 3,15	
2. kedd	Csel 1,8	
3. szerda	Luk 11,13	
4. csütörtök	Luk 12,35–37	
5. péntek	Csel 4,18. 29	<i>Napnyugta: 16.10</i>
6. szombat	Préd 5,4–5	<i>Napnyugta: 16.09</i>
7. vasárnap	Ján 15,18. 20	
8. hétfő	Ésa 6,8	
9. kedd	Ján 14,27	
10. szerda	Róm 12,10	
11. csütörtök	Mát 6,28–29	
12. péntek	Ésa 63,9	<i>Napnyugta: 16.01</i>
13. szombat	Eféz 2,10	<i>Napnyugta: 16.00</i>
14. vasárnap	Eféz 6,4	
15. hétfő	Péld 22,6	
16. kedd	2Tim 4,2	
17. szerda	Zsolt 103,8–9; Ésa 57,16	
18. csütörtök	Luk 6,35–36	
19. péntek	2Tim 2–3; Csel 14,22	<i>Napnyugta: 15.54</i>
20. szombat	Luk 19,41–42	<i>Napnyugta: 15.53</i>
21. vasárnap	Péld 5,21–22	
22. hétfő	Róm 12,18	
23. kedd	Zsid 12,3	
24. szerda	2Kor 6,4. 10	
25. csütörtök	Jób 34,12. 31–32	
26. péntek	Jób 1,10; Zsolt 5,13	<i>Napnyugta: 15.48</i>
27. szombat	Ján 7,17	<i>Napnyugta: 15.48</i>
28. vasárnap	Júd 21. 24–25	
29. hétfő	Mát 7,24–25	
30. kedd	Mát 5,18	

